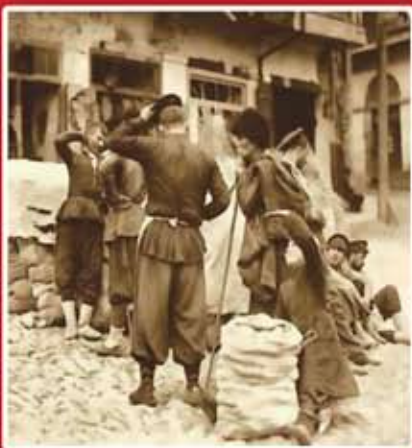

ԿՈՑՈՒ ՄՈՇՆՈՒՄԻ ՊՈՆԵ ԽՄ ՆԱԿՄԻՆԻՄ ՆԱԿՈՒՄԻՄ

სასწავლო მასალების კრებული მომზადებულია პროექტის „ტოლერანტობის მშენებლობა საქართველოში ისტორიის სწავლების გზით“ ფარგლებში, პოლანდიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის სოციალური ტრანსფორმაციის პროგრამის (მატრას) დაფინანსებით
ევროკლიო/მატრას პროექტი 2008/2011

როგორ მიცხოვრეთ ერთად XX საუკუნეში საქართველოში

29 სამუშაო ფურცელი (გაკვეთილი) ისტორიის ინტერაქტიული სწავლებისათვის

კოორდინატორები

იოკე ვან დერ ლეუ-რურდი, ევროკლიოს – ისტორიის პედაგოგთა ევროპული ასოციაციის აღმასრულებელი დირექტორი, პროექტის მთავარი მენეჯერი

სტივენ სტიგერსი, ბლანდინ სმილანსკი, პატრიკ ბარკერი, ევროკლიოს – ისტორიის პედაგოგთა ევროპული ასოციაციის სამდივნოს წევრები, პროექტის მენეჯერები

ნანა ციხისთავი, ელენე მეძმარიაშვილი, პროფესორები, ისტორიის მასწავლებელთა საქართველოს ასოციაცია, პროექტის კოორდინატორები

პროექტის აღზიდლობრივი მასალები

თეა ქარჩავა, ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის ისტორიის ექსპერტი
ლევან ახვლედიანი, ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის გახეთ „დიალოგის“ პროექტის მენეჯერი

გიორგი გახელაძე, პროფესორი, ილიას უნივერსიტეტი

საერთაშორისო მასალები

რუმიანა კუშევა, მთავარი ექსპერტი, პროფესორი, ინფორმაციისა და პრაქტიკოს პედაგოგთა მომზადების დეპარტამენტის დირექტორი, ევროკლიო-ს პროექტის „ევროპის დიალოგი, კულტურის ცისარტყელა მომავლისათვის“ კოორდინატორი, ბულგარეთი

რობერტ მაიერი, დოქტორი, უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, გეორგ ეკერტის სახელმძღვანელოების კვლევის საერთაშორისო ინსტიტუტი, ბრაუნშვაიგი, გერმანია

ეილ ნაგეჰი, პროფესორი, ისრაელის დემოკრატიის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, პოლიტიკური საგანმანათლებლო პროექტის ხელმძღვანელი, ისრაელი

ვიკენ ჩეტერიანი, დოქტორი, პროგრამა CIMERA-ს დირექტორი, შვეიცარია

ელმა ჰასიმბეგოვიჩი, პუმანიტარულ მეცნიერებათა მაგისტრი, ევროკლიო-ს სარესურსო წიგნის „ჩვეულებრივი ხალხი არაჩვეულებრივ ქვეყანაში. ყოველდღიური ცხოვრება ბოსნია-ჰერცეგოვინაში, ხორვატიასა და სერბიაში 1945-1990 წლებში“ თანარედაქტორი, ბოსნია-ჰერცეგოვინა

მარგარეტ გესტდოტირი, ისლანდიის უნივერსიტეტი, რეიკიავიკის არმულის კოლეჯის ისტორიის პედაგოგი, ევროკლიოს ყოფილი პრეზიდენტი და საბჭოს წევრი, ისლანდია

დინ სმარტი, პროფესორი, დასავლეთ ინგლისის უნივერსიტეტი, ბრისტოლი, ევროკლიოს ყოფილი პრეზიდენტი, ევროკლიოს საბჭოს წევრი, ბრიტანეთის ისტორიის მასწავლებელთა საგანმანათლებლო ქსელის (HTEN) მდივანი და ისტორიის სწავლის, სწავლებისა და კვლევის საერთაშორისო ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის წევრი, დიდი ბრიტანეთი

ბინტრა ლიეპინა, პედაგოგი, ისტორიის სწავლების მეთოდისტი, ევროკლიოს საბჭოს ყოფილი წევრი, ისტორიის პედაგოგთა ლატვიის ასოციაციის წევრი, ლატვია

ოლივერ რაისნერი, დოქტორი, ადამიანის უფლებათა პროგრამის მენეჯერი, ევროკომისიის დელეგაცია საქართველოში, გერმანია

ინეკე ველდჰუის-მეესტერი, დამოუკიდებელი კონსულტანტი ისტორიის სწავლების მეთოდოლოგიაში, ისტორიის პედაგოგთა პოლანდიის ასოციაცია, ნიდერლანდები

ფრანსუაზ კომპანიე, დოქტორი, კულტურის ორგანიზაციისა და მენეჯმენტის დეპარტამენტი, სოციოლოგიის ფაკულტეტი, ვრიიეს უნივერსიტეტი, ამსტერდამი, ნიდერლანდები

ტომას შერლოკი, პროფესორი, ვესტ პოინტის სამხედრო აკადემია, ამერიკის შეერთებული შტატები

იულია კუშნერიოვა, პედაგოგი, ისტორიის სწავლების მეთოდისტი, ევროკლიო/მატრას პროექტის „კულტურების მოზაიკა“ თანაავტორი, ისტორიის მასწავლებელთა მოსკოვის ასოციაცია, რუსეთი

ირინა კოსტიუკი, პედაგოგი, ისტორიის სწავლების მეთოდისტი, ევროკლიო/მატრას პროექტის „ახალი დროება, ახალი ისტორია“ კოორდინატორი, ნოვა-დობა, ისტორიის მასწავლებელთა უკრაინის ასოციაცია, უკრაინა

სარედაქციო კოლეგია

რუმიანა კუშევა (მთავარი რედაქტორი), **ელისაბედ ჩუბინიშვილი**, **ნინა ზულუმიანი**, **მანანა შევილაძე**, **ვეელინა მამედოვა**, **ოლივერ რაისნერი** (კონსულტანტი)

ავტორები

ჯგუფი: მულტიეთნიკური საქართველო

ნინო ჩიქოვანი (ჯგუფის ხელმძღვანელი), მარლენ შენგელია, ზურაბ ლაოშვილი (1), სედა მელკუმიანი (2; 3), ნონა ჭილაძე (4), ელენე ბოდაველი (5; 6), ნანა სოლოლაშვილი (7), ქეთევან ქვლივიძე (8), შორენა ხეცურიანი (9)

ჯგუფი: ოჯახი და ყოველდღიური ცხოვრება

ნაირა მამუკელაშვილი (ჯგუფის ხელმძღვანელი; 15; 16), ნუგზარ მოლაშვილი (10)
ნარგიზ ნაბიევა, ელურა ალიევა (11), მადონა მიქელაძე (12), ნანა აგასაშვილი (13), ლამარა მარგოშვილი (14)

ჯგუფი: მიგრაცია

ცირა ჩიკვაძე (ჯგუფის ხელმძღვანელი; 18; 22; 23), ია ხუბაშვილი (17; 23), ლელა კაკაშვილი, ოთარ ჯანელიძე (19; 20), ამირან ჯამაგძე (21)

ჯგუფი: რელიგია

ბესო ლორთქიფანიძე (ჯგუფის ხელმძღვანელი; თანაავტორი 24-28), ნათია ფირცხალავა (თანაავტორი 24-26), ქეთევან სტურუა (თანაავტორი 27, 28), ნათია ნამიჭეიშვილი, ნუგზარ ბარდაველიძე (29)

რუკები შეადგინა მანანა შევილაძემ

დიდი მადლობა ნიდერლანდების სამეფოს მთავრობას, მატრას პროგრამას პროექტის დაფინანსებისათვის

გამომცემლობის რედაქტორი – ნათელა თუხარელი
დიზაინი და კომპიუტერული უზრუნველყოფა – მავრა ბანცური

ისტორიის მასწავლებელთა საქართველოს ასოციაცია (იმსა)
კრებული განთავსებულია იმსა-ს ვებგვერდზე www.imsa.ge

ISBN 978-9941-0-3633-0

ძვირფასო მეგობარო,

ამ წიგნის დახმარებით გაიგებ, თუ როგორ ვიცხოვრეთ ერთად XX საუკუნეში ჩვენს სამშობლოში – საქართველოში სხვადასხვა ეროვნებისა და რელიგიური მრწამსის ადამიანებმა. ეს წიგნი დაგაფიქრებს კითხვებზე: რა გავლენა იქონია წინა საუკუნის მნიშვნელოვანმა ისტორიულმა მოვლენებმა ჩვენს თანაცხოვრებაზე? რატომ მიიჩნევდნენ განსხვავებული ეროვნებისა და რწმენის ადამიანები თავს ჩვენი ქვეყნის სრულუფლებიან მოქალაქეებად ან რა უშლიდა მათ ხელს ამას? როგორ მოახერხეს მცირერიცხოვანმა ერებმა და რელიგიური მიმდინარეობების წარმომადგენლებმა თავიანთი თვითმყოფადობის შენარჩუნება? რამ შეუწყო ან შეუშალა ამას ხელი? რა როლი ითამაშეს მათ საქართველოს XX საუკუნის ისტორიაში და ა.შ.

ამისათვის გაეცნობი სხვადასხვა სახის წყაროებს, რომლებიც დაჯგუფებულია ოთხი დიდი თემის – მრავალეროვანი საქართველო, ოჯახი და ყოველდღიური ცხოვრება, მიგრაცია და რელიგია – მიხედვით. ეს ის თემებია, რომელთა გაცნობა შენ გვერდით მცხოვრებ სხვადასხვა ეროვნებისა და რწმენის ადამიანს უფრო ახლობელს გახდის. დარწმუნდები, რომ ეროვნული და რელიგიური მრავალფეროვნება ჩვენი სამშობლოს სიმდიდრეა, რომ მხოლოდ მშვიდობიანი თანაცხოვრება, ურთიერთგაგება, ერთმანეთის კულტურის, ადათ-ჩვევების, ტრადიციებისა და ღირებულებების ცოდნა, ურთიერთპატივისცემა ქვეყნის წარმატებული განვითარების საწინდარია.

ყოველი გაკვეთილი მოიცავს საკვანძო და განმაზოგადებელ კითხვებს, სხვადასხვა სახის წყაროსა და მრავალფეროვან დავალებებს. საკვანძო კითხვა დაგეხმარება აღმოაჩინო გაკვეთილის მთავარი იდეა, განმაზოგადებელი კი – ამ იდეის ირგვლივ მსჯელობასა და დასკვნების გამოტანაში. წყაროები ისე არის შერჩეული, რომ ერთსა და იმავე საკითხზე ზოგჯერ განსხვავებულ შეხედულებას გაეცნო. დავალებები სხვადასხვა საკითხისადმი საკუთარი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებაში დაგეხმარება.

ამ წიგნის შექმნაში ბევრმა ადამიანმა მიიღო მონაწილეობა. ავტორები სხვადასხვა ეროვნებისა და მრწამსის წარმომადგენლები არიან, მაგრამ ყველას ერთი მიზანი ამოძრავებდა. იმედი გვაქვს, ეს წიგნი ერთმანეთის, სხვადასხვა ეროვნების საქართველოს მოქალაქეების უკეთ გაცნობაში დაგეხმარება და ურთიერთპატივისცემას გასწავლის.

როგორ ვიცხოვრეთ ერთად XX საუკუნეში საქართველოში

29 სამუშაო ფურცელი (გაკვეთილი) ისტორიის
ინტერაქტიული სწავლებისათვის

მრავალეთნიკური საქართველო

1. „თბილისური ეზო“6
2. ჩავაბარეთ თუ არა ტოლერანტობის გამოცდა ავბედობის ჟამს?.....10
3. დუხობორები საქართველოში.....14
4. „კავკასიური ეზო“ სოფელ ბარალეთში.....16
5. ცხინვალი 1990–იანი წლების დასაწყისამდე –
ერთიანობა მრავალფეროვნებაში20
6. რა მოხდა თბილისში 1956 წლის 9 მარტს?24
7. 1989 წლის 9 აპრილი.....26
8. თბილისის მეღპოემნა
(XX საუკუნის თბილისის თეატრალური ცხოვრება)30
9. ედემის ბაღი „სამხრეთის ციმბირში“.....34

ოჯახი და ყოველდღიური ცხოვრება

10. შერეული ქორწინებები საქართველოში XX საუკუნის
მეორე ნახევარში38
11. ერთი ქუჩა მარნეულში42
12. ხალხთა „ჭიანჭველების ბუდე“ ჩაქვში.....46
13. უდიეები XX საუკუნის ქართულ გარემოში.....50
14. ქისტები XX საუკუნის საქართველოში.....54
15. ესპანელი ბებიის ისტორია.....58
16. ეთნოკონფლიქტები და ბავშვები62

მიგრაცია

17. „გაყოფილი ლუკმა“66
18. მუდმივად სამშობლოს ძიებაში
(მესხეთიდან დეპორტირებულები) 70
19. რუსთავი – „ორმოცი ძმის“ ქალაქი 78
20. „აგორებული ქვეები“ (ეკოლოგიური მიგრანტები საქართველოში) 84
21. მედლის ორი მხარე: ქართველები და ოსები
(XX საუკუნის 90-იანი წწ)90
22. სამი ქალის დღიური:
ბალტიისპირელების ბედი საქართველოში.....94
23. „სხვა საქართველო სად არის?“. 1990-იანი წლების ემიგრაცია.....102

რელიგია

24. კანონი და რეალობა 106
25. „უღმერთო“ საქართველო 108
26. ფარული ღოცვა112
27. თანამშრომლობა თუ შეუწყნარებლობა?!116
28. საქართველო მართლმადიდებლებისთვის 120
29. კათოლიკეები XX საუკუნის ქუთაისში 124

1. „თბილისური ეზო“

საკვანძო კითხვა: რას ნიშნავს „თბილისური ეზო“?

წყარო 1. თბილისის მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა

1930-იან წლებში თბილისის მოსახლეობის უმეტესობას წარმოადგენდნენ ქართველები, სომხები და რუსები. დანარჩენი ეთნიკური ჯგუფებიდან თავისი რაოდენობით გამოირჩეოდნენ ოსები, ქურთები, ბერძნები, ებრაელები, აზერბაიჯანელები და უკრაინელები.

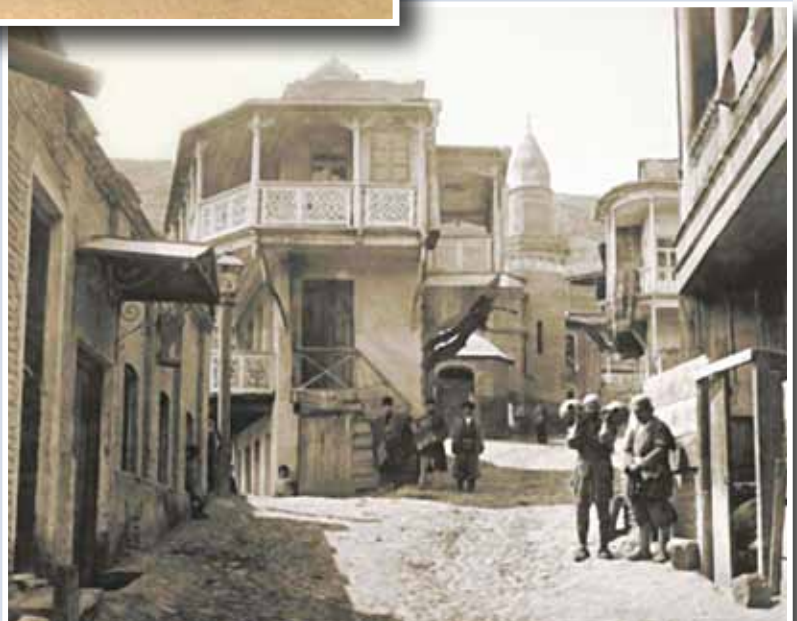
„თბილისი“, ეკონომიკურ-გეოგრაფიული გამოკვლევა, თბ., 1989, გვ.128.

წყარო 2. XX საუკუნის დასაწყისის თბილისური სახლი, ეზო და ქუჩა

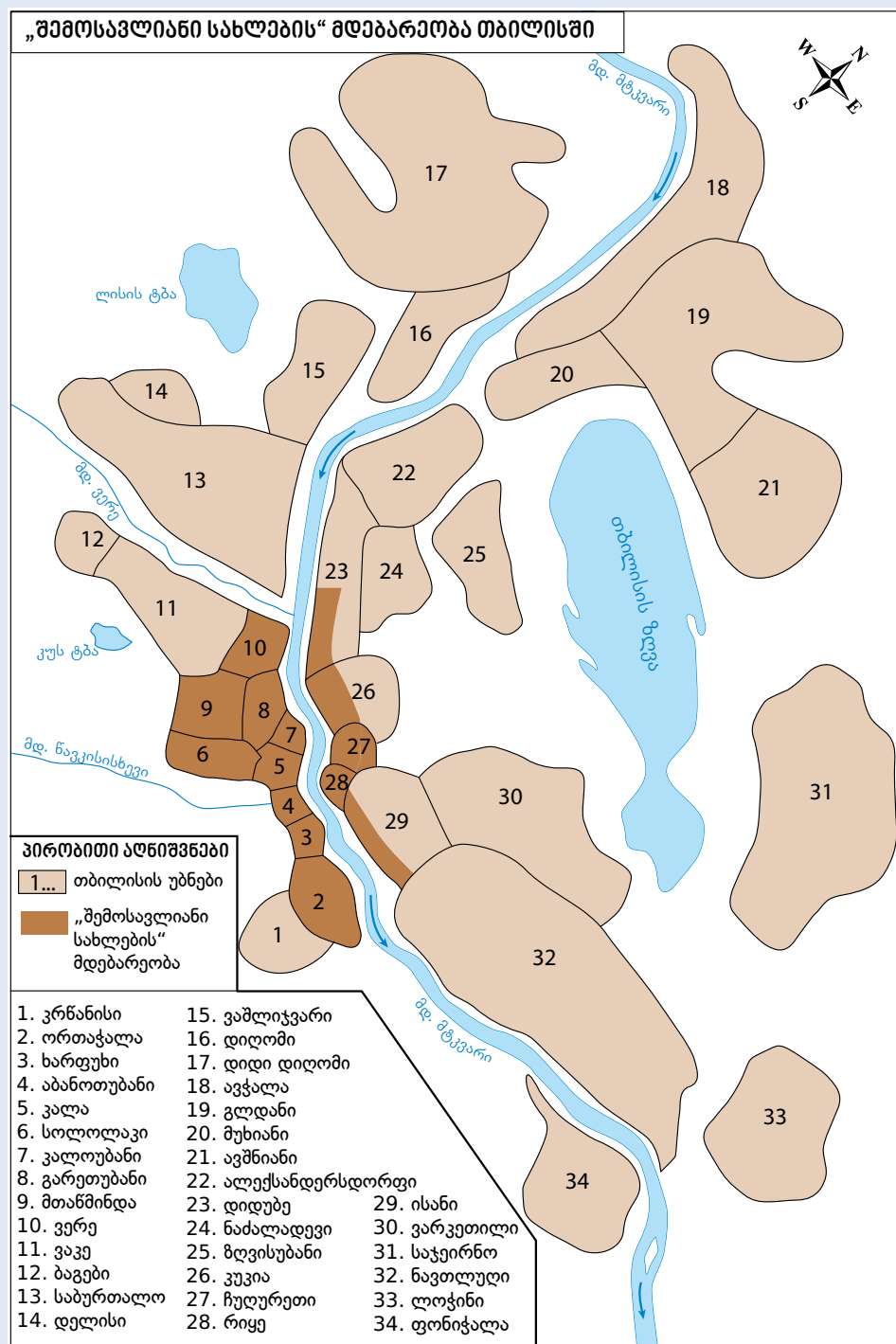
ა)

ბ)

წყარო 3. „შემოსავლიანი სახლების“* მდებარეობა თბილისში XX საუკუნის დასაწყისში

დავალება 1:

1. მოძებნე რუკაზე თბილისის ის უბნები, სადაც ე.წ. „შემოსავლიანი სახლები“ არსებობდა.
2. ივარაუდე, რატომ გაჩნდა ასეთი სახლები და რა ისტორიულმა მოვლენებმა შეუწყო ამას ხელი?

* XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან, თბილისის სწრაფი ზრდის გამო, გაგრძელდა რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში არსებული ბინებიანი სახლების, რომლებსაც შემოსავლიანი სახლებს უწოდებდნენ.

წყარო 4. ინგლისელი დიპლომატი თბილისის შესახებ

. . . იქ ცხოვრობენ არა მარტო ქართველები, არამედ რუსები, სომხები, სპარსელები, თათრები, ცოტა ევროპელები, სახელდობრ, გერმანელები, ფრანგები და სხვანი . . . თბილისი ისეთი ქალაქია, სადაც ადამიანმა შეიძლება იცხოვროს ისე, რომ სევდა არ სტანჯავდეს . . .

სერ ჯონ ოლივერ უორდროპი (1864-1948), ინგლისელი დიპლომატი.

დავალება 2:

განმარტე, წყარო 4-ის მიხედვით, რას შეიძლება ნიშნავდეს უორდროპის გამონათქვამი თბილისის შესახებ?

წყარო 5. ყოველდღიური ცხოვრება თბილისურ ეზოში

ა) დაეიბადე და გაეიზარდე ვერაზე, წილკანის ქ. №7-ში (ახლანდელი ღამბაშიძის ქუჩა). იქ ვცხოვრობდი XX საუკუნის 30-იანი წლებიდან, 33 წლის განმავლობაში. ეს იყო ღამაში, ორსართულიანი სახლი, სადაც შვიდი ოჯახი ცხოვრობდა. ჩვენი ეზო გამოირჩეოდა მრავალეროვანი მოსახლეობით. იქ ვცხოვრობდით ქართველები, პოლონელები, რუსები, სომხები და აზერბაიჯანელები. ერთმანეთთან იმდენად კარგი დამოკიდებულება გვქონდა, რომ დავნათესავდით ნათელმძირიონობით. ჩვენი ოჯახების სახლის კარი არც კი იკეტებოდა, მხოლოდ ქუჩის კარს კეტავდნენ. ერთხელ, მახსოვს სკოლიდან დავბრუნდი. ჩემი ოჯახის წევრები შინ არ დამხვდნენ. ჩვენმა პოლონელმა მეზობლებმა შემიპატიჟეს და გამიმასპინძლდნენ კიდეც.

თუ რომელიმე მეზობელს სტუმარი ჩამოუვიდოდა და შინ არავინ დახვდებოდა, აუცილებლად მეორე მეზობელი შეიპატიჟებდა ხოლმე. დიასახლისები ერთად მიდიოდნენ ბაზარში და საღამოობით ჩაის სვამდნენ. თუმცა იყო ხოლმე უთანხმოებაც, მაგრამ ძირითადად ყოფითი პრობლემების გამო.

ინტერვიუ თბილისის მცხოვრებთან იზოლდა რობაქიძესთან, 77 წლის, ჩაიწერა შ. ხეცურიანმა, 2009 წლის 26 სექტემბერი.

ბ)

ქურთების ქორწილი

გ) 20 წელი ვიცხოვრე ე.წ. „შემოსავლიან სახლში“, რომელსაც ჩვენ იტალიურ სახლს ვეძახდით. ასეთ ეზოში დავიბადე და ჩემი ბავშვობის მეგობრებიც ოსები, სომხები, უკრაინელები, ქართველები, ბერძნები და აზერბაიჯანელები იყვნენ. მასსოვს ჩვენი პაპები აღდგომას ერთმანეთს სააღდგომო კვერცხების ჭახუნით ულოცავდნენ. ქალებიც მეგობრობდნენ, თუმცა სარეცხის გამო კონფლიქტიც მოსდიოდათ (ისინი ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ, ვის უფრო ქათქათა სარეცხი ექნებოდა). მამაკაცები ნარდის თამაშითა და ქეიფით ირთობდნენ თავს, ბავშვები კი ერთმანეთის ენაზე ვსაუბრობდით. ყოველდღიურ ცხოვრებაში შვეისწავლეთ სომხებმა ქართული, ქართველებმა სომხური, აზერბაიჯანული და უკრაინული ენები.

*თბილისის მცხოვრების 48 წლის რიტა სააკიანის ინტერვიუ.
ჩაიწერა შხეცურიანმა, 2009 წლის 26 სექტემბერი.*

დ) ჩვენს ეზოში უკვე მერამდენე თაობა დაიბადა XX საუკუნის დასაწყისიდან დღემდე. ერთად ცხოვრობდნენ ჩვენი პაპები, მამები, ჩემი თაობა და ახლა ჩვენი შვილებიც. მაგრამ უნდა ითქვას, რომ 1990-იანი წლებიდან მეზობლებმა მასობრივად დაიწყეს საქართველოდან წასვლა. ებრაელი ისრაელში წავიდა, რუსი მეზობელი ქალიშვილებმა წაიყვანეს რუსეთში, ზოგიერთი სომეხი გერმანიაში წავიდა. მათი გადინების ძირითადი მიზეზები ეკონომიკური და სოციალური ვითარება იყო. ამ მეზობლების ბინები შემდგომში აფხაზეთიდან დევნილებმა იყიდეს.

*თბილისის მცხოვრების 53 წლის ქეთევან გვინჩიძის ინტერვიუ.
ჩაიწერა შხეცურიანმა, 2009 წლის 26 სექტემბერი.*

დავალება 3:

1. დაასახელე მრავალეთნიკური მოსახლეობის თანაცხოვრების დადებითი მხარეები.
2. მონახე წყაროში 5 ა, გ, დ ფრაზა, რომელიც უორდროპის აზრს ადასტურებს.
3. ივარაუდე, რა როლი ითამაშა მსგავსი ატმოსფეროს შექმნაში „შემოსავლიანმა სახლებმა“?
4. დაწერე ვიკიპედიისთვის მოკლე ინფორმაცია „თბილისურ ეზოებზე“ და მთამზადე ის ვებგვერდზე დასადავად.
5. გაითამაშეთ სცენა თბილისური ეზოს ცხოვრებიდან.

ბანმავობაღებელი კითხვა: რაში გამოიხატება თბილისური ეზოების განსაკუთრებული კოლორიტი?

2. ჩავაბარეთ თუ არა ტოლერანტობის ბამოცლა ავბედობის ჟამს

საკვანძო კითხვა: შეიძლება თუ არა ეთნოკონფლიქტების ფონზე კეთილმეზობლობის შენარჩუნება?

წყარო 1. 1990-იანი წლების დასაწყისის კონფლიქტის შედეგები ცხინვალის შემოგარენში

ა. კონფლიქტის ზონა,
1993 წლის ნოემბერი

ბ. სოფელი ერგნეთი,
1992 წლის აპრილი

დავალება 1:

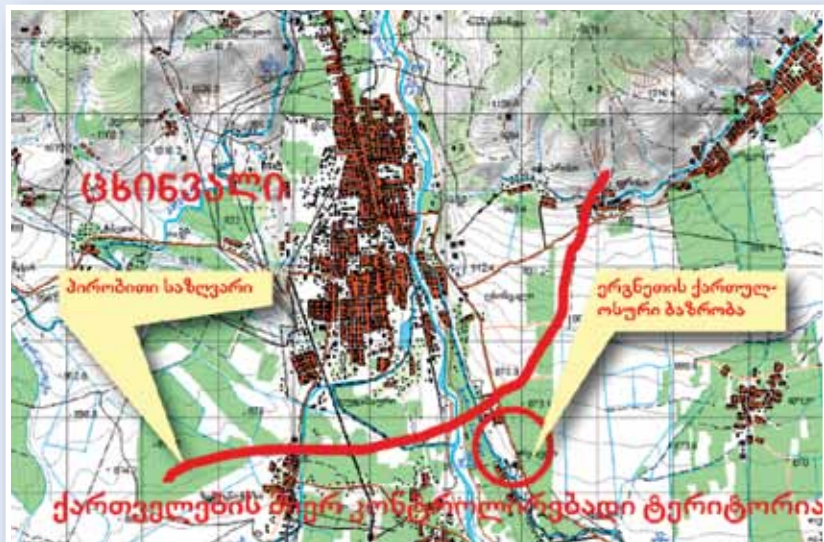
დააკვირდი წყარო 1-ს. ეთნოკონფლიქტის რა შედეგები ჩანს ფოტოსურათებზე და, შენი აზრით, რა დარჩა კადრს მიღმა?

წყარო 2. ოფიციალური ინფორმაცია ერგნეთის ბაზრობაზე

1996 წელს ამოქმედდა „ერგნეთის ბაზრობა“, სადაც გაჩაღებული იყო კონტრაბანდული საქონლით ვაჭრობა. იგი სწრაფად იქცა დიდი შემოსავლის წყაროდ. სავარაუდოდ, ამ ბაზრობის გავლით, საქართველოში შემოედინებოდა და საქართველოდან ცხინვალის რეგიონის გავლით რუსეთში გადიოდა მილიარდ დოლარამდე ღირებულების კონტრაბანდული საქონელი. ერგნეთის ბაზრობის მეშვეობით დანარჩენ საქართველოში ნარკოტიკები და იარაღი ვრცელდებოდა.

გაყიწილი კონფლიქტები, 1994-1999 წლები.
<http://www.report.smr.gov.ge/chapter2.html>

წყარო 3. ერგნეთის ბაზრობის ადგილმდებარეობა

ავტორი: ზურაბ ლაოშვილი

წყარო 4. ერგნეთის ბაზრობის სატელიტური სურათი (2001 წ.)

წყარო 5. ერგნეთის ბაზრობაზე

ა

ბ

დავალება 2:

- გაანალიზე წყაროები 3, 4 და 5. რით ახსნი ერგნეთის ბაზრობის არსებობას? როგორ ახსნი მის ადგილმდებარეობას? რატომ შეიძლება მივიჩნიოთ ერგნეთის ბაზრობა თავისთავად შექმნილ სახალხო ბაზრობად?
- აღწერე წყარო 5 ა და ბ. ერთი შეხედვით, რა შთაბეჭდილებას ტოვებს გარეშე დამკვირვებელზე ეს ფოტოები?

წყარო 6. ერგნეთის ბაზრობის მოვაჭრის მოგონებები

2003 წელს, ბედის საცდელად, ბენზინმზიდით უფულოდ ჩავედით ერგნეთის ბაზრობაზე. იქ სრულიად შემთხვევით შევხვდით ცხინვალელ ოსებს, რომლებმაც ბენზინი შემოგვთავაზეს, თანხას კი რეალიზაციის შემდეგ გადავიხდიდით. დათქმულ ვადაში ფული ჩავუტანეთ და ასე ავაწყეთ ბიზნესი. მალე ნათელ-მირონებიც გავხდით.

ინტერვიუ თბილისელ მოქალაქე ლევან პეტრიაშვილთან, 48 წლის, ჩაწერა მარლენ შენგელიამ, 2009 წლის 5 ოქტომბერი.

წყარო 7. ხელისუფლება ცხინვალის რეგიონში ვითარების გამწვავების შესახებ

2004 წლის აგვისტოსთვის ცხინვალის რეგიონში მდგომარეობა უკიდურესად გამწვავდა. სამართალდამცავებმა დაიწყეს ქმედითი ღონისძიებების გატარება კონტრაბანდის აღსაკვეთად.

ვარდების რევოლუციის შემდგომი პერიოდის ანგარიში, 2008 წლის იანვარი, <http://diaspora.ge/files/faili/chapter4.html>

წყარო 8. ერგნეთის ბაზრობის ტერიტორია 2004 წელს

დავალება 3:

1. განსაზღვრე, წყაროების 2-7 მიხედვით, როგორ აფასებდნენ ერგნეთის ბაზრობას სახელმწიფო ორგანოები და საზოგადოება?
2. ჩამოაყალიბე შენი საკუთარი პოზიცია ერგნეთის ბაზრობის არსებობასთან დაკავშირებით.

წყარო 9. ხელისუფლება ერგნეთის ბაზრობის დახურვის შედეგების შესახებ

ცხინვალის რეგიონის კონფლიქტის ზონაში არსებული ერგნეთის ბაზრობის დახურვამ და კონტრაბანდული გზების გადაკეტვამ საბაჟო შემოსავლები მკვეთრად გაზარდა და საბაჟო გეგმების შესრულებამ [2004წ.-რედ.] იანვარ-აგვისტოში 107% შეადგინა. ცხინვალის რეგიონში არსებული კონტრაბანდული ტვირთბრუნვის გამო საქართველოს 120 მილიონი აშშ დოლარის ზარალი ადგებოდა ყოველწლიურად.

„სივილ ჯორჯია“, 2004 წლის 2 სექტემბერი

წყარო 10. დამოუკიდებელი ექსპერტი ერგნეთის ბაზრობის მნიშვნელობაზე

როცა ცხინვალში ერგნეთის ბაზრობა იყო, ოსური მოსახლეობა ქართული მხარისკენ იყო გადმოსხრილი – ღარი ტრიალებდა, ნებისმიერი ქართველი გადადიოდა ცხინვალის რეგიონში და იქიდან რუსეთშიც მიდიოდა. ქართულ-ოსურ სოფლებს შორის იყო ვაჭრობა, მიმოსვლა, შერეული ქორწინებები. ნდობა იყო აღდგენილი, ცხინვალში უკვე ქართული ლაპარაკი ისმოდა. პერსპექტივა არსებობდა.

აფხაზეთის მიმართულებითაც საჭიროა ერგნეთის ბაზრობის მსგავსი რამ, რომ რაღაცით დავაინტერესოთ. რა თქმა უნდა, უკანონობა, იარაღი და ნარკოტიკები არ უნდა იყოს, მაგრამ ნარკოტიკების შემოტანის გამო ბაზრობა არ უნდა დაიკეტოს.

ექსპერტი კონფლიქტოლოგი პაატა ზაქარეიშვილი. გაზეთი „რეზონანსი“, 2008 წლის 23 მარტი.

წყარო 11. ადგილობრივი მცხოვრები ერგნეთის ბაზრობის შესახებ

მიმაჩნია, რომ ერგნეთის ბაზრობის დახურვა იყო დანაშაული და არა შეცდომა. რამდენი ხალხი იყო დასაქმებული? ეს აუცილებელი იყო ჩვენი ხალხის ხელახალი ურთიერთობისა და დამეგობრებისათვის. მოშალეს იმ მოტივით, რომ კორუფციას ვებრძვიოთ. კორუფციას ისე უნდა ებრძოლო, რომ ხალხი უმუშევარი დატოვო?

ინტერვიუ ერგნეთიდან დევნილ შალვა კასრაძესთან, 82 წლის, ჩაწერა ზურაბ ლაოშვილმა, 2008 წლის 25 აგვისტო.

წყარო 12. ქართველი ჟურნალისტები ერგნეთის ბაზრობის დახურვის შედეგების შესახებ

თითქოს ძნელია იმსჯელო ახლა ამ თემაზე, მაგრამ ერგნეთის ბაზრობის ფენომენი ქართულ-ოსური პირდაპირი ურთიერთობებისათვის, თუმცადა ცუდი ფორმებით, მაგრამ უადრესად მომგებიანი იყო. იმის მაგივრად, რომ ამ ურთიერთობებისათვის ლეგიტიმური ხასიათი მიეცათ, ერგნეთის ბაზრობის დაკეტვამ ქართულ-ოსური ურთიერთობების წყვეტა გამოიწვია.

რამაზ აბაიშვილი, გაზეთი „ლანჩუთი“, 2009 წლის 24 იანვარი.

დავალება 4

დაიყავით მოვაჭრეებისა და ხელისუფლების წარმომადგენლების ჯგუფებად.

- გაანალიზეთ წყაროები 9-12 და ჩამოაყალიბეთ ჯგუფში შეთანხმებული მოსაზრება ერგნეთის ბაზრობის არსებობის ან დახურვის მიზანშეწონილობის შესახებ.
- ხელისუფლებაში რომ იყო, რას მოიმოქმედებდი, სახელმწიფოს ინტერესებიდან გამომდინარე?

ბანმავიშლები კითხვა: რამდენად შეიძლებოდა, რომ ერგნეთის ბაზრობის მსგავსი ადგილი ყოფილიყო კონფლიქტში მონაწილე მხარეების, ერთდროულად, გამთიშველი და გამაერთიანებელი?

3. დუხობორები საქართველოში

სამცხე-ჯავახეთი, სოფელი ბორელოვკა

საკვანძო კითხვა: როგორ შეძლეს დუხობორებმა* თვითმყოფადობის შენარჩუნება XX საუკუნის საქართველოში?

წყარო 1. საქართველოში დუხობორების დასახლების ისტორია.

XVIII საუკუნის მიწურულს მეფის რუსეთში რელიგიური სექტები იდევნებოდა. მიიჩნევდნენ, რომ სექტის მიმდევრები, ჯარში სამსახურსა და გადასახადებზე უარის თქმით, არყევენ სახელმწიფოს საფუძველს, რის გამოც მათ წარუდგინეს ულტიმატუმი: ან მიეღოთ მართლმადიდებლობა, ან ჩრდილოეთ კავკასიაში გადასახლებულიყვნენ.

1839 -1845 წლებში დუხობორები დასახლებულები იყვნენ საქართველოს ორ რეგიონში: სამცხე-ჯავახეთსა და ქვემო ქართლში. აქ მათ გარკვეული შედეგები მიიღეს: გათავისუფლდნენ რელიგიური დევნიდან, გადასახადებისა და სამხედრო სამსახურისაგან. ჯავახეთში სულ 495 ოჯახი, 4097 დუხობორის შემადგენლობით, დასახლდა.

XX საუკუნის დასაწყისში საქართველოში მცხოვრები დუხობორები მისდევდნენ ცხენების მოშენებას, მეცხვარეობას, ყველის წარმოებას. დუხობორების მეურნეობები საფერხე და ჩორთით მოსიარულე ცხენების მსხვილი მიმწოდებლები გახდნენ.

ალა ბეჟენცევა. დუხობორის ქვეყანა, გამომცემელი – საერთაშორისო კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირი „რუსული კლუბი“, თბილისი, 2007, გვ. 100, http://www.ecmcaucasus.org/upload/publications/working_paper_35_rus.pdf (რუსულ ენაზე).

დავალება 1:

1. წყარო 1-ის მიხედვით:

- დაასახელე სამცხე-ჯავახეთში დუხობორების გადასახლების მიზეზები.
- ჩამოთვალე დუხობორებისათვის ტრადიციული მეურნეობის დარგები. გაიხსენე სამცხე-ჯავახეთის გეოგრაფიული პირობები და ახსენი, რატომ მისდევდნენ ისინი, ძირითადად, მესაქონლეობას.

წყარო 2. დუხობორები კოლექტივიზაციის წლებში

საბჭოთა კოლექტივიზაციის პროცესში, დუხობორებისათვის ტრადიციული დისციპლინის წყალობით, მათი კოლმეურნეობები მაღე ყველის მწარმოებელ ყველაზე მომგებიან მეურნეობებად გადაიქცა.

ჰედვიგ ლომი, დუხობორები საქართველოში: მიწის მფლობელობის და ეთნოსთაშორისი ურთიერთობების საკითხის კვლევა ნინოწმინდის რაიონში. ევროპული ცენტრი უმცირესობების საკითხებში, სამუშაო მოხსენება 35, ნოემბერი, 2006, გვ. 5 (რუსულ ენაზე).

დავალება 2:

დაასახელე, XX საუკუნის რომელი წლები იგულისხმება წყაროში 2?

* დუხობორები – ეთნიკური რუსები, რომლებიც ცხოვრობენ რუსეთში, კავკასიასა და კანადაში. სიტყვა „დუხობორი“ ნიშნავს „სულისთვის მებრძოლს“. მართლმადიდებლური სექტა, რომელიც 1780-იან წლებში წარმოიშვა. უარს ამბობენ რელიგიურ სიმბოლიკაში ეკლესიაზე, სასულიერო პირებზე. მათთვის ღმერთი ყველა ადამიანშია.

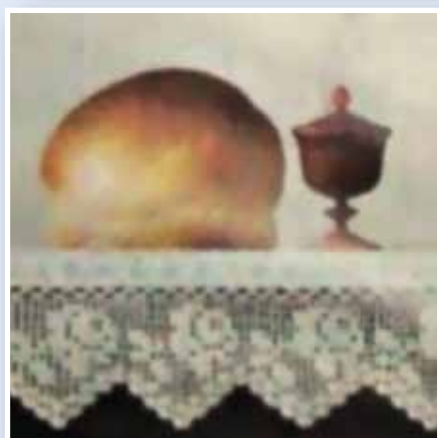
წყარო 3. ღუხობორების სკოლა სოფელ გორელოვკაში

გორელოვკაში არსებული რუსული სკოლა აშენებულია ცნობილი რუსი მწერლის ლევ ნიკოლოზის ძე ტოლსტოის შემოწირულობით.

ალა ბეჟენცევა, გასახლეობული ნაშრომი, გვ. 100.

წყარო 4. ღუხობორების რელიგიური ტრადიციები

როდესაც ჩვენი წინაპრები გორელოვკაში დაშორდნენ, მათ დააარსეს კალმუკოვების სახლი ანუ „ობოლთა თავშესაფარი“, სადაც ხანშიშესული ღუხობორები და ობლები ცხოვრობდნენ და სადაც ისინი რელიგიურ რიტუალებს ადასრულებდნენ.

1930 წლიდან დაიწყო რელიგიის დევნა, მაგრამ მორწმუნეები ფარულად იკრიბებოდნენ საკვირაო ღოცვაზე. ჩვენი სულიერი ტრადიციის საფუძველია ფსალმუნები და თავის დახრა.

ღუხობორების რელიგიური სიმბოლოებია: პური, მარილი და ღოჭი წყლით, რომლებსაც ფსალმუნის კითხვისას მაგიდაზე დგამენ.

ინტერვიუ ლიუბოვ დემინოვასთან, 53 წლის, ჩაიწერა სედა მეღკუმიანმა, 2010 წლის 5 მარტი.

დავალება 3:

1. განსაზღვრე, წყაროების 1-4 მიხედვით, რა იყო ღუხობორების დასახლებებში ყველაზე მნიშვნელოვანი: მეურნეობა, ენა, რელიგია თუ კიდევ სხვა?
2. გაიხსენე და ჩამოთვალე, XX საუკუნის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური მოვლენები. შეიცვალა თუ არა ღუხობორების ცხოვრება მათ ფონზე? დაასაბუთე შენი მოსაზრება.

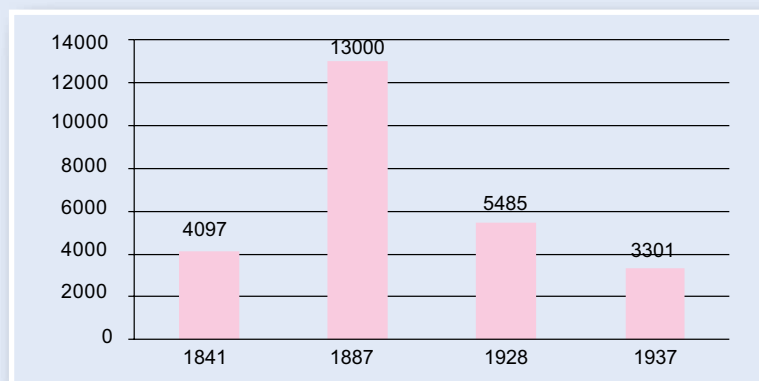
წყარო 5. დუხობორების განსახლება საქართველოში XX საუკუნის ბოლოს

დავალება 4:

1. მონახე რუკაზე დუხობორების განსახლების ადგილები. დაასახელე, გორელის გარდა, კიდევ სად ცხოვრობენ ისინი?

წყარო 6. დუხობორების რაოდენობა საქართველოში

პედვიგ ლომი, დუხობორები საქართველოში: მიწის მფლობელობის და ეთნოსთაშორისი ურთიერთობების საკითხების კვლევა ნინოწმინდის რაიონში, ევროპული ცენტრი უმცირესობების საკითხებში, სამუშაო მოხსენება №35, ნოემბერი, 2006 წელი; ალა ბეჟენცევა, ქვეყანა დუხობორია, გამომცემელი – სართაშორისო კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირი „რუსული კლუბი“, თბილისი, 2007 (რუს.).

წყარო 7. ღუხობორი მოსახლეობის სტატისტიკა ნინოწმინდის რაიონში 1990-2010 წწ

წელი	1990	1995	2000	2002	2006	2010
გორელოვკა	1667	883	586	599	432	193
ორლოვკა	387	195	132	125	101	
სპასოვკა	332	63	49	46	19	
ეფრემოვკა	227	29	19	18	18	
სამება	327	13	10	10	8	
ნინოწმინდა	150	133		58		
როდიონოვკა	300			7	5	
სულ	3531	1316	796	816	767	193

მონაცემები მოგვაწოდეს ადგილობრივი თემის წევრებმა (ავტ.). საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტს არ გააჩნია ცალკეული მონაცემები ეროვნული უმცირესობების შესახებ სოფლებში, გარდა 2002 წლისა.

დაგალება 5:

ჩამოაყალიბე წყაროების 6 და 7 მიხედვით, კითხვები, რომლებიც გიჩნდება სტატისტიკურ მონაცემებში ასახულ ტენდენციებთან დაკავშირებით.

ბანმაზოგადებელი კითხვა: რა უწყობდა ხელს მცირერიცხოვანი ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფების თვითმყოფადობის შენარჩუნებას?

4. „კავკასიური ეზო“ სოფელ ბარალეთში

საკვანძო კითხვა: რამდენად იყო სოფელი ბარალეთი XX საუკუნის საქართველოში „კავკასიური ეზოს“ მაგალითი?

წყარო 1. საქართველოს მოქალაქეთა უფლებების შესახებ

მუხლი 38. საქართველოს მოქალაქეები თანასწორი არიან სოციალურ, ეკონომიკურ, კულტურულ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში, განურჩევლად მათი ეროვნული, ეთნიკური, რელიგიური თუ ენობრივი კუთვნილებისა. საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და ნორმების შესაბამისად. მათ უფლება აქვთ თავისუფლად, ყოველგვარი დისკრიმინაციისა და ჩარევის გარეშე განავითარონ თავიანთი კულტურა, ისარგებლონ დედაენით პირად ცხოვრებაში და საჯაროდ”.

საქართველოს კონსტიტუცია, 1995.

დავალება 1:

1. ხაზი გაუსვი კონსტიტუციის მუხლში იმ სიტყვებს, რომლებიც მიუთითებს სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის თანაბარ უფლებებზე საქართველოში.

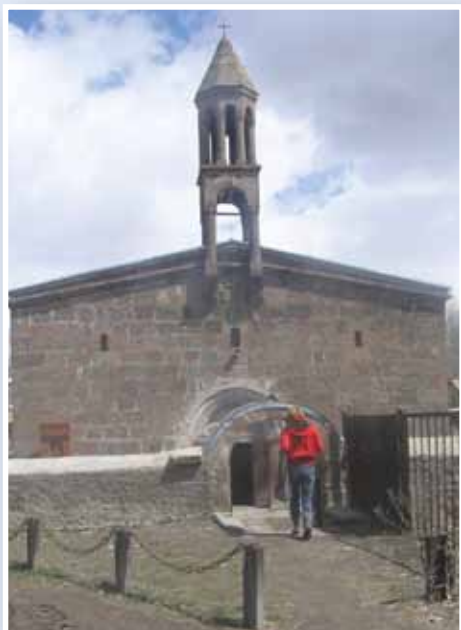
წყარო 2. სოფელ ბარალეთის მცხოვრები თავისი სოფლის შესახებ

- მოგვიყევით, როგორი იყო სოფლის ცხოვრება თქვენი ახალგაზრდობის დროს?
- ბარალეთი ძალიან ძველი სოფელია. ეს ერთ-ერთი სოფელია ახალქალაქის რაიონში შერეული მოსახლეობით: აქ ოდიტგან, გვერდიგვერდ ცხოვრობენ სომხები და ქართველები. სოფელი ჩვეულებრივი ცხოვრებით ცხოვრობდა. სოფლის მცხოვრებლები მიწათმოქმედებას მისდევდნენ. სახლებს, ძირითადად, ერთსართულიანს – ქვისგან აშენებდნენ. წყალი მდინარეში იმდენად სუფთა იყო, რომ მას დასალევად იყენებდნენ. მდინარეზე ოთხი წისქვილი იყო აშენებული.
- სოფლის მცხოვრებლები განსხვავდებოდნენ სარწმუნოებით?
- დიახ, მაგრამ ეს ხელს არ უშლიდა ერთად ცხოვრებას. დაბალი სახლების ფონზე ამაყად იდგა ქართული და სომხური ეკლესიები, როგორც მშვიდობისა და სიყვარულის, სიკეთისა და კეთილშობილების გარანტია. ეკლესიებზე დღემდე შემორჩა წარწერები ქართულ და სომხურ ენებზე. მამა ბარსევის და მამა პეტრეს (ხმაღაძის) საფლავის ქვები ეკლესიებთან ამ დრომდე ინახება.
- ალბათ, სოფელი გაყოფილი იყო ქართულ და სომხურ ნაწილებად?
- არა, ქართველები და სომხები გვერდიგვერდ ცხოვრობდნენ და ცხოვრობენ. ისინი აღნიშნავენ შობას და აღდგომას, ხოლო აღდგომიდან მე-40 დღეს ამაღლებას.
- ბოლო ხანს თუ შეიცვალა ურთიერთობები სოფელში?
- ქართველებსა და სომხებს შორის? არა. ვერავინ გაიხსენებს ერთაშორის კონფლიქტებს და დაძაბულობას. ჩვენი სოფელი ორი ხალხის ტრადიციებისა და რელიგიის ურთიერთპატივისცემის ცოცხალი მაგალითია.

ინტერვიუ სოფელ ბარალეთის მცხოვრებთან სილვა მაკარიანთან, 55 წლის, ჩაიწერა სედა მელკუშიანმა, 2009 წლის 15 ივნისი.

დავალება 2:

1. ამოწერე ინტერვიუდან ის ფაქტები, რომლებიც, შენი აზრით, სოფელ ბარაღეთში ქართველებისა და სომხების მშვიდობიან თანაცხოვრებაზე მეტყველებს.
2. აირჩიე ერთი ფრაზა, რომელიც მათ მშვიდობიან თანაცხოვრებას ახასიათებს.
3. განიხილე, თქვენი შეხედულებების მსგავსება და განსხვავება.

წყარო 3. ბარაღეთის ძეგლები

- ა) ბარაღეთის სომხური ეკლესია, XIX ს. ბ) ბარაღეთის ქართული ეკლესია, სამნავიანი ბაზილიკა, XI ს. გ) ბარაღეთის ქვა-ჯვარი

დავალება 3:

1. დააკვირდი ბარაღეთის სომხური და ქართული ეკლესიების ფოტოსურათებს. რა მსგავსებას ხედავ მათ შორის და რით შეგიძლია ამის ახსნა?
2. იპოვე ინტერვიუში ინფორმაცია წყაროს 3 გ დასასათაურებლად.
3. მოაწყო დისკუსია: რა თამაშობს მთავარ როლს სხვადასხვა ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფების მშვიდობიან თანაცხოვრებაში – საკანონმდებლო გარანტიები თუ ხანგრძლივი ერთობლივი ცხოვრებისას შექმნილი გამოცდილება?

ბანაზოგადებული კითხვა: რას ნიშნავს „კავკასიური ეზო“ და რატომ მიიჩნევენ მას სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის ურთიერთპატივისცემის სიმბოლოდ?

5. ცხინვალი 1990-იანი წლების დასაწყისამდე – ერთიანობა მრავალფეროვნებაში

საკვანძო კითხვა: როგორ ცხოვრობდნენ სხვადასხვა ეროვნების ადამიანები ცხინვალში 1990-იანი წლების დასაწყისამდე?

წყარო 1. ცხინვალში ებრაელების დასახლების შესახებ

ისტორიკოსი ზაქარია ჭიჭინაძე (1853-1931) მიუთითებს, რომ „ცხინვალში ებრაელები იმ დროიდან დასახლდნენ, როცა ქართლში მოვიდნენ. ებრაელები ძველადგან ცხინვალს უფრო ვაჭრობის მხრით მოჰკიდებიან. ცხინვალში ქართველ ებრაელთა რიცხვი დიდი იყო.

მიხეილ ცოტნიაშვილი, ცხინვალის ისტორიისათვის, გამომცემლობა „სტალინური“, 1961, გვ. 92.*

წყარო 2. ქართულ-ოსური სკოლის ისტორია

მე-19 საუკუნის 80-იან წლებში ცხინვალის ინტელიგენციამ დაიწყო თანხის შეგროვება სკოლის შენობის შესაძენად. საქველმოქმედო საკმევანობას სათავეში ჩაუდგნენ ეფემია მაჩაბელი და ქეთევან ჟურელი. ეს შენობა ებრაელების უბანში, საკოლმეურნეო ბაზართან შეიძინეს. მასში ორკლასიანი სასწავლებელი გაიხსნა. სწავლის სურვილი ასმა მოსწავლემ გამოთქვა. კლასების ნაკლებობის გამო 82 ბავშვი მიიღეს. სწავლა 1881 წელს დაიწყო. ეს შენობა შემდგომში გაჭირვებულთა საცხოვრებელ ბინებად გაუნაწილებიათ. პირველი მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ შენობა კვლავ სკოლას დაეთმო. ერთხანს ქალთა ქართული საშუალო სკოლა იყო, მერე მე-4 საშუალო სკოლა, რომელიც 1990 წლამდე ფუნქციონირებდა.

მიხეილ ცოტნიაშვილი, ცხინვალის ისტორია, გამომცემლობა „ირისტონი“, 1986, გვ. 157.

წყარო 3. ცხინვალის ქართულ-ოსური სკოლის შენობა

* სტალინური – დღევანდელი ცხინვალის სახელწოდება 1934-1961 წლებში.

წყარო 4. ქართულ-ოსური სკოლის პედაგოგები

სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის პედაგოგები, დაჯილდოვებული ორდენებითა და მედლებით. ბევრს მინიჭებული ჰქონდა საქართველოს დამსახურებული მასწავლებლის წოდება.

წყარო 5. კულტურული ცხოვრების შესახებ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში 1980-იანი წლების ბოლოს

ა) ოლქში არის სულ 109 კლუბი, ოსური და ქართული დრამატული თეატრები, სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი, სამხრეთ ოსეთის პედაგოგიური ინსტიტუტი, ბიბლიოთეკა, მუზეუმი, სამხატვრო სასწავლებელი, სამხატვრო სკოლა, სამუსიკო სასწავლებელი, პროფტექნიკუმი და ტექნიკური სასწავლებლები, სამხატვრო გალერეა, სახელმწიფო მუზეუმი (მხარეთმცოდნეობის).

„ქართველი და ოსი ხალხების ურთიერთობის ისტორიიდან“, საზოგადოება „ცოდნა“, თბილისი, 1991, გვ. 130.

ბ) გამოდიოდა ქართული გაზეთი „საბჭოთა ოსეთი“, რომელსაც 52 თანამშრომელი ემსახურებოდა. აქ მეგობრულად მუშაობდნენ ქართველები, ოსები, სომხები, ებრაელები. იყვნენ ისეთებიც, რომლებსაც მეუღლეები ქართველები ან ოსები ჰყავდათ. გამოდიოდა გაზეთები „სოვეტონ ირისონი“, „სოვეტსკაია ოსეთია“, ყოველთვიური ჟურნალი „ფიდიუაგი“.

იქვე გვ. 131.

დავალება 1:

წარმოიდგინე, რომ ხარ კვლევითი ჯგუფის წევრი, პროექტის ფარგლებში. შენი მიზანია იპოვო პასუხი კითხვაზე: რა აკავშირებდა ერთმანეთთან ადამიანებს, ცხინვალში მშვიდობიანი ცხოვრებისას?

უკვე მოძიებული გაქვს წყაროები 1-5.

- დააზუსტე, რა ინფორმაცია მოიპოვება წყაროებში 1-5 ქალაქ ცხინვალის მოსახლეობის ეროვნულ მრავალფეროვნებაზე?
- იმსჯელე, რამდენად სანდოა ეს ინფორმაცია?
- მონახე ინფორმაცია, რომ ებრაელები ცალკე ცხოვრობდნენ და ივარაუდე, იყო თუ არა ეს დამახასიათებელი სხვა ეროვნებების წარმომადგენლებისათვის?
- გამოთქვი მოსაზრება კულტურული ცხოვრების როლზე ქალაქისა და რეგიონის მოსახლეობის მშვიდობიან თანაარსებობაში.

წყარო 6. ცხინვალის მცხოვრებლების მოგონებები სხვადასხვა ეროვნების მეზობლებთან ურთიერთობის შესახებ

ა) XX საუკუნის 70-იან წლებში ცხინვალიდან ისრაელში თითქმის ყველა ებრაელი წავიდა. მათი სასაფლაოს მიმხედავი არავინ დარჩა. მე და ჩემი მეზობელი ნინა ბუზალაძე ყოველ კვირას მივდიოდით იქ და ჩვენი მეზობელი ებრაელების საფლავებს ვუვლიდით. ახლა კი მთლიანად არის განადგურებული როგორც ქართველების, ასევე ებრაელებისა და ოსების საფლავები. ომი ყველაფერს ანადგურებს...

ეთერ დათაშვილი, 75 წლის, ცხინვალიდან დევნილი.

ბ) ადრე, სანამ ცხინვალში ვცხოვრობდით, ჩემს 11 წლის ბიჭუნას სასწრაფო ოპერაცია დასჭირდა. აუცილებელი იყო მისი გადაყვანა თბილისში, რის საშუალებაც იმჟამად არ გვქონდა. ჩვენი გაჭირვების შესახებ შეიტყო ოსმა მეზობელმა ზაურ ფილიევმა, რომელმაც დაუყოვნებლივ შემომთავაზა დახმარება ფულით და თავისი მანქანით თბილისში, რესპუბლიკურ საავადმყოფოში მიგვიყვანა. ჩემი შვილის გადარჩენას სწორედ მას ვუმაღლი.

რევაზ კახიაშვილი, 62 წლის, სოფელ კეხვის მცხოვრები, ამჟამად დევნილი.

გ) ცხინვალი ღამაში და პატარა ქალაქი იყო, თითქმის ყველა ერთმანეთს სცნობდა. ჩვენ შორის არ იყო ეთნიკური დაპირისპირება. მახსენდება ჩემი მეზობელი ზემა ბოგაევა, რომელმაც სახლის პირობებში ლუდის გამოსხდა მასწავლა.

ეთერ ცოტნიაშვილი, 66 წლის, ცხინვალიდან დევნილი.

დ) მახსენდება, პატარა ვიყავი და ჩემი ოჯახი გერის წმინდა გიორგის სახელობის სალოცავში წავიდა. დედამ ხაბიზგინები დააცხო. წავიყვანეთ ცხვარი, სანთლები წავიდეთ და წავედით. მეზობლებთან ერთად გავშალეთ სუფრა. ჩვენ შორის ქართველებიც იყვნენ, თუმცა, მაშინ ეროვნებას არავინ აქცევდა ყურადღებას. სხვადასხვა ეროვნების ბავშვები ერთ სკოლაში (ქართულ და ოსურ სექტორებზე) ვსწავლობდით და მეგობარიც ბევრი გვყავდა: ებრაელები, ქართველები, სომხები. ახლა კი გული მტკივა. პოლიტიკური დაძაბულობის გამო, ბევრმა მიატოვა საცხოვრებელი, თუმცა, ჩემს ამხანაგებთან კავშირი დღესაც არ გამიწყვეტია. ზოგიც ინტერნეტის საშუალებით მოვხახე.

ანჟელა ხუგაევი, 54 წლის, ცხინვალიდან დევნილი.

ინტერვიუები ჩაიწერა ნონა ჭილაძემ 2009 წლის ივნისში.

დავალება 2:

პროექტზე მუშაობის მეორე ეტაპზე შენი ჯგუფის წევრებმა რამდენიმე ინტერვიუ აიღეს (წყარო 6).

1. შეისწავლეთ ისინი და დაახარისხეთ ახალი ინფორმაცია შემდეგი კითხვების მიხედვით:

- ვინ მოგცათ ინტერვიუ, მათი ასაკი?
- ამ მოგონებების მიხედვით, რა ყოფილა მათთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი?
- რა ფაქტები მოწმობს მათ ყოველდღიურ მშვიდობიან ცხოვრებას?
- ტექსტებიდან შეარჩიეთ ამ ინტერვიუების საერთო სათაური.

2. წყაროების 1-6 საფუძველზე ჯგუფებში განიხილეთ, რა ფაქტორები უწყობდა ხელს ცხინვალის მოსახლეობის მშვიდობიან თანაარსებობას?
3. წარმოადგინეთ თქვენი მუშაობის შედეგები პრეზენტაციის, საგაზეთო სტატიის, ადგილობრივი ტელეარხის ჟურნალისტთან ინტერვიუს ან რადიოგადაცემაში გამოსვლის სახით (აირჩიეთ ერთ-ერთი).

ბანამაზობადეგელი კითხვა: რა აერთიანებდა ცხინვალის მცხოვრებლებს 1990-იანი წლების დასაწყისამდე?

6. რა მოხდა თბილისში 1956 წლის 9 მარტს?

საკვანძო კითხვა: რატომ მიიღეს მონაწილეობა 1956 წლის 9 მარტის მოვლენებში სხვადასხვა ეროვნების წარმომადგენლებმა?

წყარო 1. საქართველოს ისტორიის სახელმძღვანელო 1956 წლის 9 მარტის მოვლენების მიზეზის შესახებ

... 1956 წლის თებერვალში კომუნისტური პარტიის XX ყრილობაზე იოსებ სტალინის პიროვნების კულტის შესახებ მოხსენებით გამოვიდა ნიკიტა ხრუშჩოვი... სტალინის კრიტიკის დროს ხაზი ესმებოდა მის ქართველობას... თითქოს სტალინის მიერ განხორციელებულ რეპრესიებში მნიშვნელოვან როლს ქართული ფენომენი ასრულებდა. ასეთი უეცარი და ასეთი მკვეთრი შემობრუნება ახალგაზრდებისათვის გაუგებარი გახდა. სტალინის კრიტიკას ქართველი ახალგაზრდობა საკუთარი ეროვნული თავმოყვარეობის შეურაცხყოფად აღიქვამდა. 1956 წლის 3 მარტიდან თბილისის უმაღლეს სასწავლებლებში იმართებოდა ცალკეული მანიფესტაციები... 5 მარტს კი სტუდენტები ქუჩაში გამოვიდნენ. მათ დედაქალაქის მოსახლეობის დიდმა ნაწილმა აუბა მხარი. საპროტესტო მოძრაობა მოედო მთელ საქართველოს...

თბილისში გამართულ მრავალათასიან მიტინგზე მოითხოვდნენ სტალინის კრიტიკისა და ქართველი ერის შეურაცხყოფის შეწყვეტას...

საქართველოს ისტორია, XX საუკუნე. სახელმძღვანელო ისტორიის ფაკულტეტის სტუდენტებისათვის, თბ., 2003, გვ. 181-182.

წყარო 2. ოფიციალური განცხადება 9 მარტს დანიშნული მიტინგების შესახებ

დღეს, 9 მარტს, რესპუბლიკის საწარმოებში, დაწესებულებებსა და სასწავლებლებში დღის 1 საათზე გაიმართება ი. ბ. სტალინის გარდაცვალების მესამე წლისთავისადმი მიძღვნილი მიტინგები.

განცხადება გაზეთში „კომუნისტი“, 1956 წელი, 9 მარტი, №58.

წყარო 3. 9 მარტის მოვლენების მონაწილეთა მოგონებები

ა) გაიხსენეთ თუნდაც ხალხით გაჭედილი ღვინის [დღ. თავისუფლების – რედ.] მოედანი, როცა ტრიბუნიდან მოწოდება გაისმა – პარტიულებო, შევფიცოთ სტალინს ერთგულებათ, როგორ გაწითლდა მოედანი პარტიიდან შუქით. გაიხსენეთ, სხვადასხვა ერის წარმომადგენელთა ერთად ყოფნა და ერთსულოვნება თბილისის იმ მშფოთვარე დღეებში.

თენგიზ ბუაჩიძე. 1956 წლის 9 მარტის ტრაგედიიდან, კრებულში: „9 მარტი, 1956 კადრში და კადრგარეთ“, თბ., 2001, გვ. 91.

ბ) ...გარდა იმისა, რომ ხალხით დატვირთული საბარგო მანქანები ზედიზედ მიდიან და მოდიან, ყველა მანქანა გაბმულად უკრავს საყვირს... მთელი ქალაქი გარეთ არის გამოსული. ამას ემატება საქართველოს თითქმის ყველა რაიონიდან ასობით და ათასობით ჩამოსული ადამიანი... ხშირად ვხვდები გუნდ-გუნდად მდგარ სხვა ეროვნების წარმომადგენლებს. ისინი ერთად შეჰყარა საერთო ინტერესმა, ან ზოგად კავკასიური დამცირების გრძნობამ.

ა. წერეთელი, 9 მარტის მონაწილის დღიურებიდან. თბ., 1994, გვ. 20.

გ) შვიდი წლის ვიყავი, როცა 1956 წლის 9 მარტის ამბები მოხდა. ცეხოვრობდი ძერუინსკის ქუჩის №22-ში, იტალიურ ეზოში, სადაც ცეხოვრობდნენ ქართველები, სომხები, ებრაელები, ქურთები... ჩვენი ეზო მთავრობის სახლის მოპირდაპირე მხარეს იყო. როცა ტანკები რუსთაველზე გადიოდნენ, ჩვენ ეს ყველაფერი გვესმოდა და ქუჩაში ყველა მეზობელი გამოვედით. ჯარისკაცებმა არ ჩაგვიშვეს რუსთაველის გამზირზე. რუსთაველიდან ისმოდა სროლის და ყვირილის ხმა. დემონსტრანტები ცენტრალური ტელეგრაფისაკენ მიდიოდნენ. სამი ბიჭი ჩვენი ეზოდან უკან არ დაბრუნებულა. მშობლებმა სად არ მიმართეს, მაგრამ პასუხს ვერ იღებდნენ. მათ საერთოდ ვერ გაიგეს, სად დაკრძალეს ისინი. ამ სამიდან ერთი იყო სომეხი – სერგო, ქართველი – ზურაბი და ერთიც ებრაელი, რომლის სახელი აღარ მახსოვს.

*ინტერვიუ ჯულიეტა ატლიანთან, 61 წლის,
ჩაიწერა ელენე ბოდაველმა, 2010 წლის 24 იანვარი.*

დავალება 1:

1. დაახასიათე, რა ტიპის არის წყაროები 1-3?
2. წყაროებიდან 1-3 გამოყავი ყველა მოვლენა, რომელიც 1956 წლის 9 მარტთან არის დაკავშირებული.
3. შენი აზრით, რაზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ სამგლოვიარო მიტინგის შესახებ განცხადება ოფიციალურ პრესაში გამოქვეყნდა?
4. ჩამოთვალე, საქართველოში ტრადიციულად მცხოვრები რომელი ეთნიკური ჯგუფები იგულისხმება დოკუმენტში ნახსენები სტუდენტებისა და დედაქალაქის მოსახლეობაში?

წყარო 4. საქართველოს ისტორიის სახელმძღვანელოდან

...1956 წლის მარტში... თბილისის დემონსტრაციები და მიტინგები საბჭოთა კავშირის პოლიტიკურმა ხელმძღვანელობამ ოფიციალური კურსის დაგმობად მიიჩნია. მოსკოვში შეშინდნენ, რომ მოძრაობა უფრო ფართო ხასიათს მიიღებდა. ნიკიტა ხრუშჩოვმა საქართველოს დასჯა გადაწყვიტა. 1956 წლის 9 მარტს თბილისში არმიამ სამხედრო ტექნიკის გამოყენებით უმოწყალოდ დახვრიტა მშვიდობიანი დემონსტრაცია.

ვახნაძე, მ., გურული, ვ., საქართველოს ისტორია IX კლასი, თბ., 2004, გვ. 132.

წყარო 5. 1956 წლის 10 მარტის საგაზეთო სტატიების ძირითადი სათაურები:

„საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტსა და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოში“; „პარტიის XX ყრილობის გადაწყვეტილება მოქმედების საბრძოლო პროგრამაში“; „ადეკვატოთ ფორმალისში სოციალისტურ შეჯიბრებაში“ (გაზეთი „კომუნისტი“ № 59). „ი.ბ. სტალინის გარდაცვალების მესამე წლისთავი“; „მარშალი ჯუდე გაემგზავრა თბილისიდან“; „საქართველოს მშრომელები პატივს სცემენ ი.ბ. სტალინის ხსოვნას“; „ფოტოაპარატი ჩვენს ქვეყანაში“; „დიდი პორიზონტები“ (გაზეთი „ახალგაზრდა კომუნისტი“, №30).

დავალება 2:

1. გაანალიზე ინფორმაცია და გამოიტანე დასკვნა იმ დროს პრესის როლზე.
2. ახსენი, როგორ შეეძლოთ გაეგოთ საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში მცხოვრებ ადამიანებს, რაც თბილისში მოხდა? დაასაბუთე შენი მოსაზრება.

წყარო 6. მონაცემები დაღუპულთა შესახებ

1956 წლის 9 მარტს დაღუპულთა სიიდან

თენგიზ შანიძე (ეროვნებით ქართველი) – 16 წლის, რკინიგზის №1 საშუალო სკოლის მე-9 კლასის მოსწავლე, კომკავშირის კომიტეტის მდივანი, მოსკოვის უცხო ენათა (ფრანგული ენა) კურსების მსმენელი (დაუსწრებელი).

გულიკო სვანი (ეროვნებით ქართველი) – 19 წლის, სტუდენტი.

ლევან ხანგულაძე (ეროვნებით სომეხი) – 16 წლის, მე-8 კლასის მოსწავლე.

კიაზო ჭანტურიძე (ეროვნებით ქართველი) – 16 წლის, მე-9 კლასის მოსწავლე.

იუზა წერეთელი (ეროვნებით ქართველი) – 18 წლის,

გურამ ტუნიევი (ეროვნებით ოსი) – 20 წლის, მე-11 კლასის მოსწავლე. იყო კარგი სპორტსმენი.

კოტე ბაჯიაშვილი (ეროვნებით ქართველი) – 26 წლის

ბორის ზარგარიანი (ეროვნებით სომეხი) – 20 წლის, მუშაობდა 31-ე საავიაციო ქარხანაში ზეინკლად.

(უნდა აღინიშნოს, რომ პირველად წყაროში არ არის მითითებული დაღუპულთა ეროვნება – ავტ.).

ვეფხვაძე გ., 9 მარტი, 1956 კადრში და კადრგარეთ. თბ., 2001, გვ. 77-81.

წყარო 7. 9 მარტის მიტინგი და დემონსტრაცია

ა)

ბ)

დავალება 3:

1. ჩამოაყალიბე ინფორმაცია, რომელიც წყაროებიდან 6 და 7 მიიღე.
2. ივარაუდე ახალგაზრდების ამ მოვლენებში მონაწილეობის მოტივი.
3. ახსენი, რატომ იყო მიუღებელი სტალინის შეურაცხყოფა 1950-იანი წლების საქართველოს ახალგაზრდობის ნაწილისთვის?

ბანამაზობადი კითხვა: რაზე მეტყველებს ეთნიკური უმცირესობების მონაწილეობა საბჭოთა საქართველოში მიმდინარე პროცესებში?

7. 1989 წლის 9 აპრილი

საკვანძო კითხვა: როგორ ვიბრძოდით ერთად საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის?

წყარო 1. ოფიციალური ინფორმაცია მიტინგების შესახებ

... აფხაზეთის ამბებით გამოწვეული ბუნებრივი შეშფოთება უკიდურესი მიმართულებების გაერთიანებებმა გამოიყენეს საერთო ვითარების გასამწვავებლად თბილისში, სადაც რამდენიმე დღეა, ანტისაბჭოური ხასიათის უსანქციო მიტინგები და დემონსტრაციები ეწეობა... რესპუბლიკის მთავრობის სახლის წინ მდებარე მოედანზე ყოველდღიურად თავს იყრის ათასობით ადამიანი... აგრძელებენ ყოველგვარ დეზინფორმაციას, მიტინგის მონაწილეებს მოუწოდებენ კანონსაწინააღმდეგო მოქმედებისაკენ, უწესრიგობისაკენ...

გაზეთი „კომუნისტი“, № 83, 1989 წ. 9 აპრილი.

წყარო 2. საქართველოს ისტორიის სახელმძღვანელო 9 აპრილის მოვლენების შესახებ

... საბჭოთა კავშირის ხელმძღვანელობა შეაშფოთა საქართველოში ეროვნული მოძრაობის აღმავლობამ, რომელმაც სულ უფრო გამოკვეთილი ანტისაბჭოთა ხასიათი მიიღო. თბილისში მიმდინარე მოვლენებს შეიძლება გაველენა მოეხდინა სხვა რესპუბლიკებზე... მოსკოვში მიიღეს გადაწყვეტილება თბილისში მიტინგების ძალით აღკვეთის შესახებ. 1989 წლის 9 აპრილს გამოენიისას თბილისში, მთავრობის სახლის წინ, სპეცდანიშნულების რაზმმა მომწამლავი გაზისა და მესანგრეთა ნიჰების გამოყენებით დაარბია მშვიდობიანი მომიტინგეები.

ვაჩნაძე, მ., გურული, გ., საქართველოს ისტორია, IX კლასი, თბ., 2004, გვ. 133.

წყარო 3. 9 აპრილის ტრაგედიის ისტორიიდან

9 აპრილის ტრაგედიამ დიდი გამოსხაურება გამოიწვია ფართო საზოგადოებაში. ჩვენი მშრომელებისა და ინტელიგენციის წარმომადგენლები ითხოვენ სინათლე მოეფინოს სინამდვილეს, შევისწავლოთ და გამოვამხეუროთ ის მიზეზები, რამაც დღეს უბედურებამდე მიგვიყვანა.

საქართველოს მთავრობამ ... აღნიშნა, რომ გასულ დღე-ღამეში დაისახა თბილისში, რესპუბლიკის სხვა ქალაქებსა და რაიონებში სიტუაციის სტაბილიზაციის ტენდენცია... უნდა გავააქტიუროთ ბრძოლა ექსტრემისტულად განწყობილ პირებთან, მოპიკეტებთან, მოხუდიგნო ელემენტებთან...

გაზეთი „კომუნისტი“, №85, 1989 წ. 12 აპრილი.

დავალება 1:

შეადარე ერთმანეთს გაზეთისა და სახელმძღვანელოს ინფორმაცია 9 აპრილის შესახებ. გააკეთე ამის შემდეგ დასკვნა.

წყარო 4. მიმართვა ქართველი ხალხისადმი

ქართველ ხალხთან ვართ!

ამ ტრაგიკულ და გლოვის დღეებში ჩვენ, არაქართული ეროვნების წარმომადგენლები, მტკიცედ ვაცხადებთ: ცრუობენ ისინი, ვინც ამბობს, თითქოს საქართველოში აღმოცენებულიყოს ანტირუსული განწყობილება... ვიდაც-ვიდაცები აგრძელებენ ცილისმწამებლურ ხმებს საქართველოს წინააღმდეგ, ჩვენ უნდა ვიყოთ ერთად... ვიდაცებს მართლაც

სურთ გრძელდებოდეს კრიზისული მდგომარეობა, შუღლი ჩამოაგდონ ეროვნებათა შორის, მაგრამ ხალხის უმრავლესობა ამას აღშფოთებით გამოხს. საქართველო მოელი თავისი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიით გვიჩვენებს ჭეშმარიტ სტუმართმოყვარეობას. მსოფლიოს ვერც ერთი ხალხი ვერ დაიკვებინის, იმდენ ეროვნებას შეეფარებინოს თავი ერთ მუჭა მიწაზე, რამდენიც ქართველმა ხალხმა შეიფარა... ზოგიერთი ჩვენგანი, შერეული ქორწინების შვილები, აქ გაეჩნდით, ზოგნი ახლა ჩამოვიდნენ, მაგრამ ჩვენ სიამაყით ვაცხადებთ, რომ ვართ საქართველოს სუვერენული რესპუბლიკის მოქალაქენი... ჩვენ მივმართავთ ყველა მოქალაქეს, ყველა ეროვნების შვილს მოწოდებით: შევმჯიდროვდეთ, რათა შევეუმსუბუქოთ ქართველ ხალხს თავს დატეხილი უბედურება...

ხელს აწერენ: გ. დომუხოვსკი – საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მეტალურგიის ინსტიტუტის მეცნიერ თანამშრომელი; ი. როიტმანი, ი. კოვალისკი, ჟ. გურევიჩი – ფიზიკის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ თანამშრომლები; ო. იუდინი – ამავე ინსტიტუტის წამყვანი თანამშრომელი; გ. კოლივეცი – საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის მასწავლებელი „9 აპრილი“, თბ., 1990, გვ. 130.

დავალება 2:

1. დაადგინე წყაროს ტიპი. რომელი სოციალური ფენის წარმომადგენლები არიან დოკუმენტის ავტორები?
2. რა არის მიმართვის ძირითადი გზავნილი? რა არის მისი თავისებურება?

წყარო 5. 1989 წლის 9 აპრილი

ა) დარბევის წინ

ბ) დარბევის შემდეგ

დავალება 3:

ადადგინე, წყაროს 5 ა, ბ, გ მიხედვით, 9 აპრილის ისტორიული მოვლენები.

გ) ხსოვნის დღე

ბანმავლობალებელი კითხვა: როგორ შეიძლება გახდეს დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა სხვადასხვა ეროვნების გამაერთიანებელი?

8. თბილისის მელომენა*

(XX საუკუნის თბილისის თეატრალური ცხოვრება)

საკვანძო კითხვა: როგორ გამოხატავდა თეატრალური ცხოვრება XX საუკუნის თბილისის მრავალეროვან იერსახეს?

წყარო 1. ცოტა რამ თბილისის თეატრების ისტორიიდან

- 1845 წლის 20 სექტემბერს კავკასიის მეფისნაცვალმა მიხეილ ვორონცოვმა თბილისში გახსნა რუსული თეატრი, რომელსაც 1934 წელს ალექსანდრე გრიბოედოვის სახელი მიენიჭა.
- XX საუკუნეში ამ თეატრში მოღვაწეობდნენ გიორგი ტოვსტონოგოვი, კოტე მარჯანიშვილი, ალექსანდრე წუწუნავა, დიმიტრი ალექსიძე, მიხეილ თუმანიშვილი, გიგა ლორთქიფანიძე, რობერტ სტურუა, გიზო ჟორდანიძე და სხვა ცნობილი რეჟისორები. თეატრის ლიტერატურული ხელმძღვანელი იყო გრიგოლ რობაქიძე, სპექტაკლებისთვის მუსიკას წერდა ზაქარია ფალიაშვილი, დეკორაციებს ქმნიდნენ ელენე ახვლედიანი და ლადო გუდიაშვილი...
- 1850 წლის 2 იანვარს თბილისში, გიმნაზიის პატარა დარბაზში დადგმულ გიორგი ერისთავის პიესაში „გაყრა“ ქართველ მსახიობებთან ერთად თამაშობდა სომეხი მსახიობი გ. შანშიანი. სპექტაკლს მრავლად ჰყავდა როგორც ქართველი, ასევე, სომეხი მაყურებელი.
- 1858 წელს თბილისში სომხური თეატრი დაარსდა. ეს ფაქტი გვეორქ ჩმუკიანის სახელს უკავშირდება. XX საუკუნის დასაწყისში თბილისში მოღვაწეობდა თბილისელი, წარმოშობით სომეხი, მწერალი გაბრიელ სუნდუკიანი, რომელიც წერდა: „მე ვშრომობდი ორი ჩემი სამშობლოს, თანაბრად ძვირფასი ერის ქართველთა და სომეხთა სცენისათვის“.
- 1872 წელს მეიდანზე, მეტეხის ციხის პირდაპირ, ბარენბეკოვის ქარვასლის სარდაფში, აზერბაიჯანელი ინტელიგენციის ერთი ჯგუფის ინიციატივითა და მონაწილეობით, პირველად დაიდგა კომედია „არაბეთის ხანის ვეზირი“, მირზა ფათალი ახუნდოვის პიესის „ლენკორანის ხანის ვეზირის თავგადასავლის“ მიხედვით.

ვასილ კიენაძე, ქართული დრამატული თეატრის ისტორია, თბ., 2001, გვ.59;
სურენ ავჩიანი, ქართულ სომხური თეატრალური ურთიერთობები, თბ., 1960, გვ.75.

მ. ბაბუნაშვილი, ოქტომბრის რევოლუცია და ქართული ხელოვნება, ჟურნალი „საბჭოთა ხელოვნება“, 1957, №10, გვ. 12.

* მელომენა – ბერძნულად „ცეკვა-სიმღერით შექებას“ ნიშნავს; ბერძნულ მითოლოგიაში ზევსისა და მნემოსინას ასული – ერთ-ერთი ცხრა მუზიდან, ტრაგედიისა და სასცენო ხელოვნების მფარველი ქალღმერთი. გამოისახებოდა ვახის ფოთლებით მორთული, დაუნის გვირგვინით, ტრაგიკული ნიღბით, კომბლით ხელში; 2) სასცენო ხელოვნების სიმბოლო.

წყარო 2. ქართული დრამატული საზოგადოების აფიშა (XX საუკუნის დასაწყისი)

წყარო 3. აზერბაიჯანული თეატრის შესახებ

აზერბაიჯანული თეატრის სპექტაკლის აფიშა, რომელშიც ქალების როლს მამაკაცები ასრულებდნენ*

ბის სახელმწიფო აზერბაიჯანული თეატრის სტატუსი მიენიჭა. დასი ხშირად მოგზაურობდა საქართველოს სხვადასხვა ქალაქსა და სოფელში.

ალხან ბინეთოდლი, საუბრები თეატრზე, ბაქო, 2009, გვ. 14.

* მუსლიმური სარწმუნოების მიხედვით, ქალებს თეატრში მსახიობობა ეკრძალებოდათ, ამიტომ ქალების როლს ქალის ტანსაცმელში გადაცმული კაცები თამაშობდნენ.

წყარო 4. რუსთაველის თეატრის ისტორია

1920 წლის 27 ივნისს, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის გადაწყვეტილებით, ქართულ თეატრს გადაეცა იუზბაშევის სახლის ყველა დარბაზი და მეორე სართული. ეს იყო ამჟამინდელი რუსთაველის თეატრის შენობა, სადაც წარმოდგენებს მართავდა, აგრეთვე, რუსული თეატრი „ტარტო“ და სომხური დრამა. დღეები ასე განაწილდა: კვირა საღამო, სამშაბათი, ხუთშაბათი და შაბათი

– ქართულ დრამას; ორშაბათი, პარასკევი და კვირა დილა – რუსულ თეატრს, ოთხშაბათი – სომხურ თეატრს.

შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო თეატრი

ვახილ კიკნაძე, დასახელებული ნაშრომი გვ. 458.

წყარო 5. სომხური თეატრის შესახებ

თბილისის სომხური თეატრი

საქართველოში მცხოვრებ სომეხ დრამატურგებს, რომლებიც ქართულად წერდნენ, თავიანთი წვლილი შეჰქონდათ ქართული თეატრის წარმატების საქმეში. ასეთი იყო გორელი სომეხი ზურაბ ანტონოვი, რომლის ლიტერატურულ-დრამატურგიული შემოქმედებაც ქართულ სცენაზე გაიფურჩქნა. სომხურ თეატრში აქტიურად მონაწილეობდა ცნობილი ქართველი მსახიობი ვასო აბაშიძე. მისი შემოქმედება ცოცხალი

განსახიერებდა ქართველ და სომეხ ხალხთა მეგობრული ურთიერთობისა.

სურენ ავჩიანი, დასახელებული ნაშრომი გვ. 79.

წყარო 6. ინტერნაციონალური სპექტაკლები

ა) ჩვენს თეატრში სუნდუკიანის „პეპოში“ ეფემიას როლს ქართულად თამაშობდა მსახიობი მედეა ჩახავა, დანარჩენი დასი კი მთლიანად სომხურად თამაშობდა. იყო პირიქითაც – რუსთაველის თეატრის სცენაზე სპექტაკლ „პეპოში“ რუსთაველის დასი თამაშობდა ქართულად, ხოლო პეპოს როლს სომხურ ენაზე ასრულებდა საქართველოს სახალხო არტისტი არტემ ლუსინიანი. ასეთი გასვლები ჩვენი თეატრისათვის დიდი ზეიმი იყო. ამ სპექტაკლებზე ორივე თეატრში ქართველი და სომეხი მაყურებელი ერთად დადიოდა.

ინტერვიუ საქართველოს დამსახურებულ არტისტიტთან რობერტ ოვანესიანთან, ჩაიწერა ნანა სოლოდაშვილმა, 2009 წლის 20 სექტემბერი.

ბ) XX საუკუნის 50-იან წლებში სოხუმში ვიყავით გასტროლებზე. სოხუმის თეატრის სცენაზე ვითამაშეთ შექსპირის „ოტელო“. პირველი მოქმედება ითამაშა რუსთაველის თეატრის ქართულმა დასმა ქართულ ენაზე, მეორე მოქმედება – თბილისის სომხური თეატრის დასმა სომხურ ენაზე, ხოლო მესამე მოქმედება – აფხაზეთის დასმა აფხაზურ ენაზე. სპექტაკლს მაყურებელიც მრავალეროვანი ჰყავდა და ყველასგან მხოლოდ სიტბო და სიხარული იგრძნობოდა. ჩემთვის საამაყოა, რომ სომხური თეატრის სცენაზე ილია ჭავჭავაძის „გლახის ნაამბობში“ აკაკი ვასაძის პარტნიორი ვიყავი: იგი მამის როლს თამაშობდა, მე – თამროს. ეს უდიდესი ბედნიერება იყო.

ინტერვიუ მსახიობ სერიკ შეკოიანთან, ჩაიწერა ნანა სოლოდაშვილმა, 2009 წლის 24 სექტემბერი.

დავალება 1:

შექმენით 5 ჯგუფი და მოამზადეთ სტატია, წყაროების 1-6 მიხედვით, XX საუკუნის დასაწყისის ერთ-ერთი თბილისური გაზეთისათვის.

თითოეული ჯგუფი წერს

- რუსული თეატრის
- ქართული თეატრის
- სომხური თეატრის
- აზერბაიჯანული თეატრის
- გაზეთის კორესპონდენტის

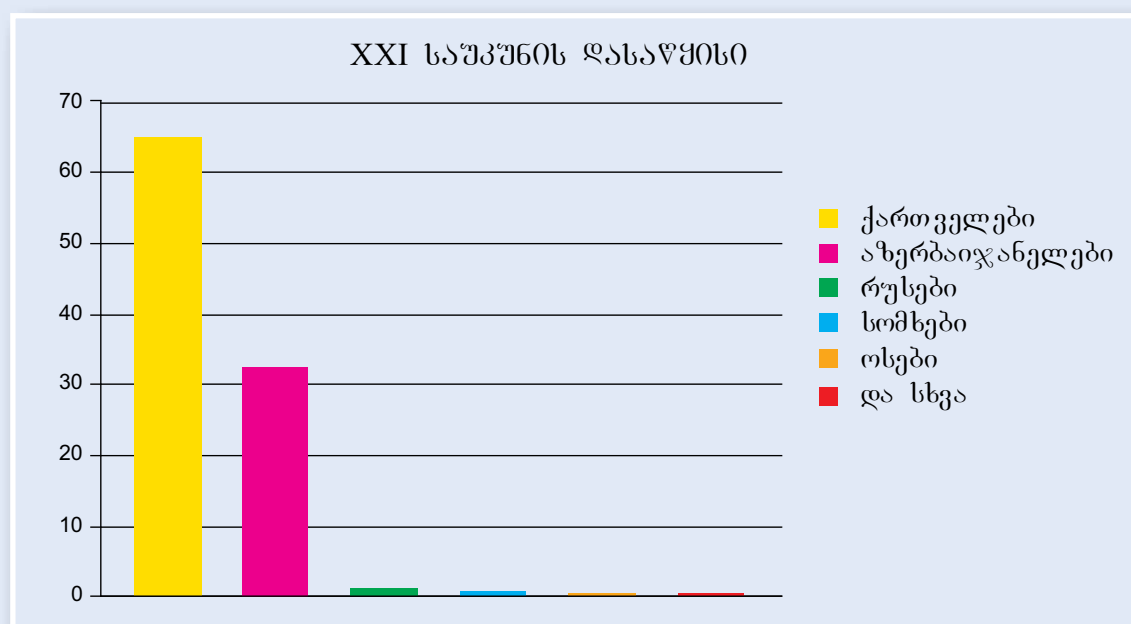
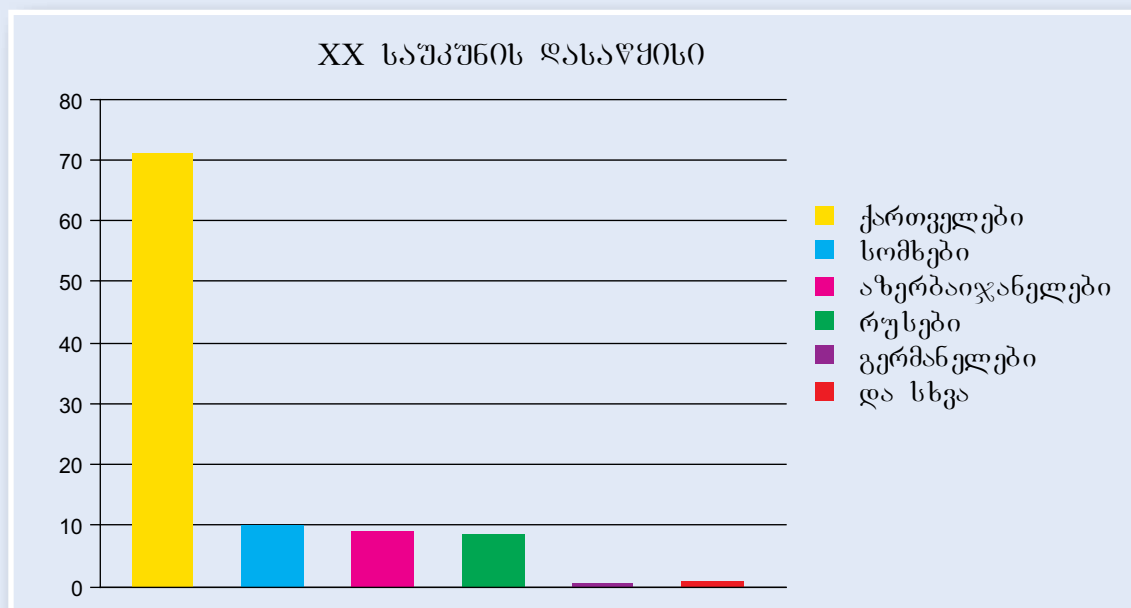
სახელით.

ბანაზოგადებელი კითხვა: როგორ ემსახურებოდა „თბილისის მეღპომენა“ თანაცხოვრებას მრავალკულტურულ ქალაქში?

9. ელემის ბაღი „სამხრეთის ციმბირში“

საკვანძო კითხვა: როგორი ურთიერთობა იყო საქართველოში ჩამოსახლებულ რუსებსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის XX საუკუნის დასაწყისში?

წყარო 1. საგარეჯოს რაიონის მოსახლეობა

დავალება 1:

- შეადარე მონაცემები. რა ცვლილებები მოხდა საგარეჯოს რაიონის მოსახლეობის ეთნიკურ შემადგენლობაში XX საუკუნის დასაწყისიდან XXI საუკუნის დასაწყისამდე?
- ივარაუდე, რა იყო ამ ცვლილებების მიზეზი?

წყარო 2. უმიწო რუსი გლეხების გადმოსახლების ისტორია

თავად მაღხაზ ანდრონიკაშვილს, სახელმწიფო ბანკიდან აღებული ვალის გადაუხდელობის გამო, 1908 წელს აუქციონით გაეყიდა 13 ათასი დესეტინა მიწა ახლანდელი ბოგდანოვკის, არაშენდისა და კაჭრეთის მიდამოებში.

1909 წელს გადატაკებული, უმიწო რუსი გლეხების 120 კომლი დონისპირეთიდან მინდორ ოლქში ჩამოსახლდა - ახლანდელი სოფ. ბოგდანოვკის ტერიტორიაზე. ახალმოშენებმა სოფელს ბოგდანოვკა უწოდეს, რადგან რუსეთის ხელისუფალთაგან მუქთად ჩაიგდეს ბარაქიანი ქართული მიწა. ისინი ამბობდნენ: ეს სიკეთე ღმერთმა მოგვცა - „ბოგ დალ“-ო. მათ მაგალითზე დიდძალი რუსი უმიწაწყლო გლეხობა მოაწყდა აქაურობას და ასე გაჩნდა ხუტორები: „მაკაევკა“, „ალანდარა“, „მეორე ალანდარა“, „გვოზდეევკა“, „სალდატსკი ხუტორი“ და „ზელიონოე პოლე“. მაგრამ პირველი მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე ახალმოშენებები ამ ხუტორებიდან აიყარნენ და ისევ სამშობლოში დაბრუნდნენ. მხოლოდ ბოგდანოვკა დარჩა დღემდე.

ინტერვიუ საგარეჯოს მცხოვრები ალექსანდრე ელერდაშვილთან, 82 წლის, ჩაიწერა ქეთევან ქელივიძემ, 2009 წლის 12 ივნისი.

წყარო 3. სოფელ ბოგდანოვკის რუსული სკოლის შესახებ

ლეონტი ვასილის ძე ზუბაშევსკის ინიციატივით, სოფელში რუსული სკოლა გაიხსნა. თანდათან სკოლაში ქართველი ბავშვებიც მომრავლდნენ. მათ რუსულ ენაზე სწავლა უჭირდათ. ქართველმა მშობლებმა სკოლაში ქართული სექტორის გახსნაც მოითხოვეს. სოფლის მასწავლებლის ქეთევან კუტიბაშვილისა და მისი მეუღლის რევაზ ორველაშვილის დიდი მონდომებით, 1966 წელს სოფლის რუსულ სკოლაში ქართული სექტორიც გაიხსნა.

ბოგდანოვკაში მეზობელი სოფლებიდან: შიბლიანიდან, ვერხვიანიდან, ყანდაურიდან, კაკაბეთიდან, ჭერმიდან ქართველები ჩამოსახლდნენ. თანდათან სოფლის მოსახლეობის ძირითადი ნაწილი ქართული გახდა. რუსი და ბერძენი მცხოვრებნიც საუკეთესოდ ფლობენ ქართულ ენას. სკოლაში რუსულ ენაზე სწავლის მოთხოვნა უკვე ნაკლები იყო. შედეგად, სოფლის რუსული სკოლა გაუქმდა.

ინტერვიუ სოფ. ბოგდანოვკის მცხოვრებ ივანე უშაკოვთან, 82 წლის, ჩაიწერა ქეთევან ქელივიძემ, 2009 წლის 10 ივნისი.

წყარო 4. რუსი ახალმოსახლეების ცხოვრების შესახებ

ა) 61 წლის ვერა სტეფანეს ასულ შირინა: წინათ ამ სოფელს მაღხაზოვკა ერქვა, 1940 წლიდან კი კრასნოგორკა ჰქვია. ჩემი წინაპრები აქ პირველი პირველი მსოფლიო ომის წინ სარატოვის მხარიდან გადმოსახლდნენ. მიზეზი ჩვენი მრწამსი იყო – მაღაკნები ვართ. სოფელში ადრე ბაპტისტი მაღაკნებიც იყვნენ. ისინი წელით ნათლობას იღებდნენ. ჩვენ, მაღაკნები, სიტყვით ვიღებთ ნათლობას. მაღაკნებს ეკლესია არ გვაქვს. „სამლოცველო სახლი“ ყოფილი სკოლის შენობაში გვქონდა. საბჭოთა პერიოდში აქ კლუბი გახსნეს, მაღაკნებს სხვა, ცალკე მდგომი შენობა მისცეს, შემოიღობეს. ახლა სოფელში სულ ორი მოხუცი ქალიღა დარჩა, ვინც „სამლოცველო სახლში“ დადის და ბიბლიას კითხულობს.

XX საუკუნის 90-იან წლებამდე კრასნოგორკა სუფთა რუსული სოფელი იყო. მხოლოდ რუსები ვცხოვრობდით. პოლიტიკური ვითარების არევის შემდეგ, განსაკუთრებით, მხედრიონის თარეშის პერიოდში, სოფელი დაცარიელდა – ზოგი თბილის-

ში ან რუსთავში გადასახლდა, ზოგიც რუსეთში წავიდა. მაღაკნებს დიდი ოჯახები გვქონდა: თითო ოჯახში 10 შვილი მაინც იზრდებოდა. დედაჩემს, შირინა ნადეჟდა ანდრეევას, 7 შვილი, 37 შვილიშვილი და 7 შვილთაშვილი ჰყავდა. ახლა ბიძაშვილები ასზე მეტნი ვართ. გაფანტულები ვართ რუსეთსა და საქართველოს შორის. აქ მცხოვრებმა რუსებმა ქართული საერთოდ არ იციან. არ იყო ამის აუცილებლობა.

ბ) 81 წლის ანასტასია გლუშკოვა: მამაჩემს ქართველები ძალიან უყვარდა. მეც ძალიან მიყვარს ქართველები. კარგად, ძალიან კარგად ვცხოვრობდით ერთად. XX საუკუნის 90-იან წლებში მთელ საქართველოში განუკითხაობა რომ იყო, რუსებს გვაშინებდნენ: წადით აქედან, თორემ ქართველები დაგხოცავენო. ბევრს შეეშინდა, წავიდა რუსეთში. ჩვენ არსად წავსულვართ. რუსები სახლებს რომ ჰყიდდნენ, რამდენიმე სახლი ვიყიდე ჩემი შვილებისათვის, რომ არსად წასულიყვნენ.

რუსები აქ კარგად ვცხოვრობდით. მწველავად ვმუშაობდი. 10 შვილი გავზარდე, უამრავი ჯილდოც მაქვს მიღებული: 1979 წელს, როგორც გამარჯვებულს, პრემიად 100 კილოგრამი ხორცი გამომიწერეს, დამსვეს თვითმფრინავზე და მოსკოვში სახალხო მეურნეობის მიღწევათა გამოფენაზე გამიშვეს 9 დღით. ჟურნალმა „კრესტიანკა“ ყდაზე ჩემი სურათიც დაბეჭდა. ნამდვილად ბედნიერი ცხოვრება მქონდა. მდიდარიც ვიყავი – ყველა ჩემს შვილს ძვირფასი ღოგინი და ხალიჩები მივეცი.

*ინტერვიუ სოფ. კრასნოგორკის მცხოვრებლებთან
ჩაიწერა ქეთევან ქვლივიძემ, 2009 წლის 24 ივნისი.*

წყარო 5. სოფ. კრასნოგორკის მაღაკნების საოჯახო ყოფა

დავალება 2:

1. გაარკვე, წყაროების 2 და 4 მიხედვით, რა იყო დღევანდელი საგარეჯოს რაიონის სოფელ ბოგდანოვკასა და მეზობელ სოფლებში რუსული მოსახლეობის ჩამოსახლების მიზეზები?
2. წყაროებიდან 3 და 4 მიღებული ინფორმაციის მიხედვით, განსაზღვრე როგორ წარმოშვა რუსი ახალმოსახლეების ურთიერთობა ადგილობრივ მოსახლეობასთან? მოიტანე მაგალითები.
3. იპოვე არგუმენტები, მიიჩნევა თუ არა საგარეჯოს რაიონის რუსი მოსახლეობა „სამხრეთის ციმბირს“ თავის სამშობლოდ?
4. წყაროების 2-5 მიხედვით, ისაუბრეთ მაღაკნების ცხოვრების წესისა და ტრადიციების შესახებ.

განმავლობადეგელი კითხვა: რატომ ითვლებოდა საქართველო ანუ „სამხრეთის ციმბირი“ ედემის ბაღად?

10. შერეული ქორწინებები საქართველოში XX საუკუნის მეორე ნახევარში

საკვანძო კითხვა: რომელმა პოლიტიკურმა პროცესებმა იქონია გავლენა საქართველოს მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობის ცვლილებაზე XX საუკუნის მეორე ნახევარში?

წყარო 1. საქართველოს მოსახლეობის შესახებ მეორე მსოფლიო ომის დროს

მოსახლეობა დიდ დახმარებას უწევდა პარტიულ, კომკავშირულ და საბჭოთა ორგანოებს ევაკუირებული ბავშვების მოწყობასა და აღზრდაში. 1942 წელს პატრონაჟზე აყვანილ იქნა 2340, ხოლო შეიღად 320 ბავშვი [...]

...მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობა შეივსო ბუნებრივი ნამატით და მტრის მიერ დროებით ოკუპირებული რაიონებიდან ევაკუირებული მოსახლეობით, რომლის ნაწილი საქართველოში დამკვიდრდა, ომის წლებში საქართველოს მოსახლეობა შემცირდა [...]

საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ.VIII, თბ., 1980, გვ. 232, 271.

წყარო 2. ქართული მხატვრული ფილმი მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ შერეული ოჯახის შესახებ

ქართული მხატვრული ფილმი „არაჩვეულებრივი გამოფენა“ მოგვითხრობს მეორე მსოფლიო ომის დროს რუსეთიდან საქართველოში ევაკუირებული რუსი გოგონას გლაფირა ოგურცოვასა და ქართველი მოქანდაკის – აგული ერისთავის სიყვარულისა და ოჯახური ცხოვრების ამბავს.

ა) აგული ერისთავის მამა პიპინია ვაგონ-ბარაკიდან სახლში მიაცილებს სარძლოს.

ბ) აგული, პიპინია და აგულის ოთხი ვაჟი ულოცავს დედას მეხუთე ვაჟის გაჩენას

კადრები ქართული მხატვრული ფილმიდან „არაჩვეულებრივი გამოფენა“, რეჟისორი ე. შენგელაია, 1968 წ.

დავალება 1:

1. ივარაუდე, რა იყო ფილმის შექმნის იდეა?
2. მონახე საერთო წყაროებში 1-2 მოტანილ მაგალითებში.
3. დაასკენი, რომელი ისტორიული მოვლენები ახდენდა გავლენას შერეული ქორწინებების ზრდაზე საქართველოში?

წყარო 3. ოჯახების (შინამეურნეობების*) განაწილება ეროვნების მიხედვით (სადაც ყველა წევრი ერთი ეროვნებისაა)

(სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები)

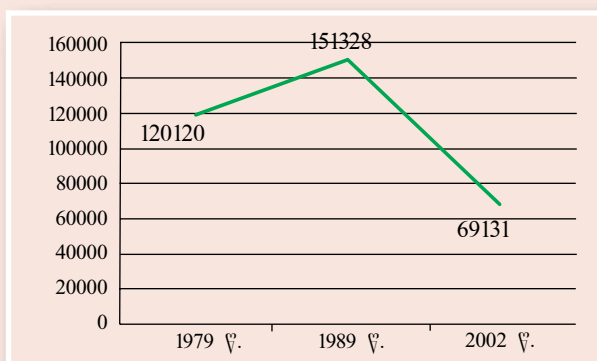
	ეროვნება	1979	1989	2002
1	ქართველი	750430	817875	837535
2	აფხაზი	14985	16590	92
3	ოსი	29736	28533	4875
4	სომეხი	84234	74253	49229
5	რუსი	70104	56326	8018
6	აზერბ.	44325	56668	60623
7	ბერძენი	17533	17916	2918
8	სხვა	12935	14226	8092

შენიშვნა: 2002 წელს აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკასა და ცხინვალის რეგიონში მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა არ ჩატარებულა.

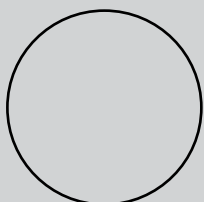
წყარო 4. ოჯახები (შინამეურნეობები), სადაც წევრები სხვადასხვა ეროვნებისაა

(სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები)

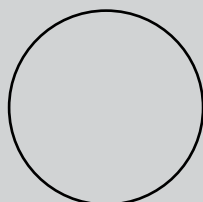
	1979 წ.	1989 წ.	2002 წ.
ყველა ოჯახი	1150836	1243677	1040515
ერთი ეროვნების	1030716	1092349	971384
შერეული	120120	151328	69131

დავალება 2:

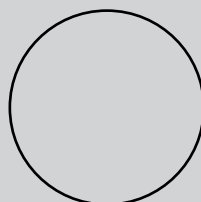
გამოიანგარიშე შერეულ ქორწინებათა პროცენტული მაჩვენებელი

1979

1989

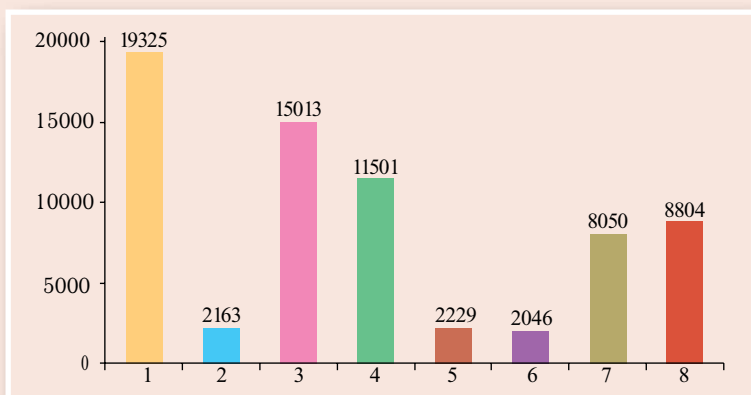

2002

* შინამეურნეობა – ასე უწოდებენ ოფიციალურ დოკუმენტებში ოჯახს.

წყარო 5. შერეული ოჯახები ქართველის მონაწილეობით (სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები)

შინამეურნეობები, სადაც წევრები სხვადასხვა ეროვნებისაა

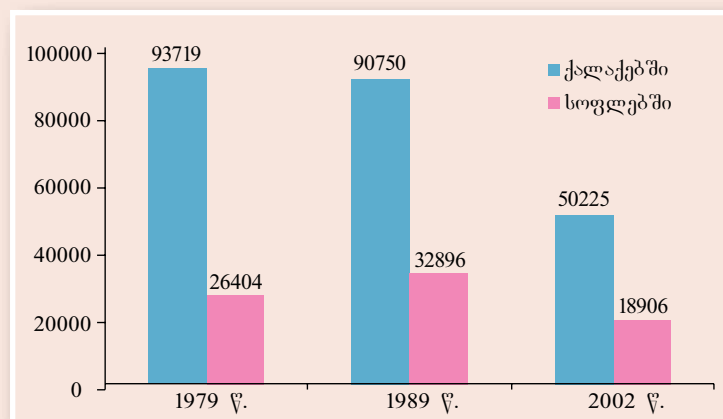

1. ქართველი და რუსი
2. ქართველი და აფხაზი
3. ქართველი და სომეხი
4. ქართველი და ოსი
5. ქართველი და აზერბაიჯანელი
6. ქართველი და ბერძენი
7. ქართველი და სხვ.
8. ქართველის გარეშე

დავალბა 3:

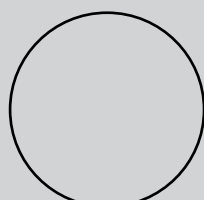
1. წყაროების 3-5 მიხედვით, დაადგინე რა ცვლილებები მოხდა საქართველოს მოსახლეობის ეთნიკურ შემადგენლობაში.
2. შეადარე შერეული ქორწინების სტატისტიკაში არსებული ცვლილებები მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობის იმდროინდელ მონაცემებს.
3. გადანომრე შერეული ოჯახები მათი რაოდენობის მიხედვით

წყარო 6. შერეული ოჯახები (შინამეურნეობები) ქალაქად და სოფლად (სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემები)

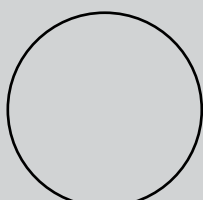

დავალბა 4:

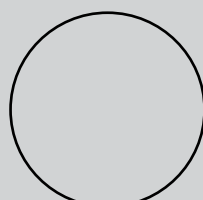
გამოიანგარიშე სოფლად და ქალაქად მცხოვრები შერეული ოჯახების პროცენტული მაჩვენებელი

1979

1989

2002

დავალება 5:

იმსჯელეთ, რატომ არის ქალაქში მეტი შერეული ოჯახი, ვიდრე სოფელში?

წყარო 7. კითხვარი-ინტერვიუ

1. სახელი, გვარი
2. ეროვნება
3. დაბადების ადგილი და წელი
4. განათლება
5. მეუღლის ეროვნება
6. სად გაიცანით თქვენი მეუღლე?
7. როდის იქორწინეთ?
8. რა წესით შესრულდა ქორწინება?
9. სად ცხოვრობთ ამჟამად?

10. გყავთ თუ არა შვილები?
11. რა ენაზე ლაპარაკობთ ოჯახში?
12. იციან თუ არა თქვენმა შვილებმა თქვენი მშობლიური ენა?
13. შეგქმნიათ ოჯახში პრობლემები თქვენი არაქართველობის გამო?
14. საზოგადოების მხრიდან?
15. მიიჩნევთ თუ არა საქართველოს თქვენს სამშობლოდ?

1. ირინა ხალდევა
2. რუსი
3. ხაშური, 1933 წ.
4. უმაღლესი
5. ქართველი, თენგიზ ბარნაველი
6. მეუღლე გაიცანი თბილისში
7. ოთხი წლის შემდეგ
8. ხელი მოვაწერეთ
9. თბილისში
10. შვილები გვყავს
11. ქართულად და რუსულად
12. შვილებმა რუსული კარგად იციან
13. არანაირი, ჩვენს შვილსაც რუსი ცოლი ჰყავს
14. არა
15. საქართველო ჩემი სამშობლოა

1. მახნურ აშუროვა
2. აზერბაიჯანელი
3. ბოლნისის რ-ნი, სოფ. დარბაზი, 1943 წ.
4. უმაღლესი, რუსული ენის პედაგოგი
5. ქართველი, გიორგი ვალიშვილი
6. მეუღლე გაიცანი ქ. კასპში, სკოლაში
7. ძალიან მალე, იმავე წელს
8. ხელი მოვაწერეთ
9. ვცხოვრობთ თბილისში
10. ორი ასული და ერთი ვაჟი
11. ოჯახში ვლაპარაკობთ ქართულად და აზერბაიჯანულად
12. ორივე ენა კარგად იციან
13. არასოდეს
14. არა, განსაკუთრებულ სიყვარულს ვგრძნობ მეზობლებისგან
15. რა თქმა უნდა

ინტერვიუ ჩაიწერეს ნ. მოლაშვილმა და ნ. ნაბიევამ, 2009 წლის 8 და 16 ოქტომბერი.

დავალება 6:

1. აირჩიე პასუხებიდან ერთ-ერთი ფრაზა ამ ინტერვიუების დასასათაურებლად.
2. გაიხსენე საქართველოსა და მსოფლიოს ისტორიიდან ცნობილი შერეული (დინასტიური) ქორწინებები?
3. აირჩიე ინტერვიუდან ის კითხვები, რომლებიც ყველაზე მნიშვნელოვნად მიგაჩნია და დაასაბუთე შენი არჩევანი.
4. ინტერვიუს საფუძველზე განსაზღვრე, რა არის შერეული ოჯახის ყველაზე რთული პრობლემა და შესთავაზე მისი გადაჭრის შენეული გზები.

განმავლობადუბელი კითხვა: რა ისტორიული მოვლენები ახდენდა გავლენას შერეული ქორწინებების დინამიკაზე?

საკვანძო კითხვა: როგორი იყო სხვადასხვა ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფის თანაცხოვრების ტრადიციები მარნეულში XX საუკუნის ბოლოს?

პირობითი აღნიშვნები

- სახელმწიფო საზღვარი
- რაიონული საზღვარი
- სამხარეო ცენტრი
- რაიონული ცენტრი
- სოფელი

მარნეულის რაიონი

მდ. ალავეთი
მდ. მტკვარი
მდ. ხრამი
მდ. მაშვერა
მდ. ალავეთი
მდ. ხრამი
მდ. დედეა
მდ. შულავერი

ბოლნისი
მარნეული
ალგეთი
თამარისი
ორკონიკიძე
ქუთლარი
ქვემო ყულარი
შულავერი
შაუმიანი
ყაჩაღანი
კასუმლო
ოფრეთი
ახქერეთი
სოჯორნი
სადახლო

მარნეული
რუსთავი
ბარდაბანი

მთიანეთი
მცხეთა-მთიანეთი
აფხაზეთი

1. განსაზღვრე, რომელ რაიონებს და უცხო ქვეყნებს ესაზღვრება მარნეულის რაიონი?
2. რა გავლენას ახდენს რაიონის ამგვარი მდებარეობა ადგილობრივი მოსახლეობის ეროვნებათაშორის ურთიერთობებზე?

წყარო 2. მარნეულის რაიონის მოსახლეობა

ეთნიკური შემადგენლობა	1979	1989	2002
აზერბაიჯანელები	72965/72,6%	91923/76,3%	98245/79%
ქართველები	?	?	9503 / 8%
სომხები	?	?	9329 / 7,9%
ბერძნები	?	?	396 / 0,3%
რუსები	?	?	523 / 0,4%
სხვა	?	?	112 / 0,1%

საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი

დავალება 2:

1. გაიხსენე, რა ცვლილებები მოხდა საქართველოში 1980-90-იან წლებში?
2. დაადაგე ეს ცვლილებები ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით.
3. შეისწავლე ცხრილი და ივარაუდე, რა იყო მარნეულის რაიონის მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობის ცვლილების მიზეზები.

წყარო 3. პირველი ეკლესია და პირველი მეჩეთი მარნეულში რუსთაველის ქუჩაზე

დავით აღმაშენებლის ეკლესია (1999-2000)

მეჩეთი (1998-2000)

დავალება 3:

ახსენი, რა პროცესებზე მეტყველებს ამ საკულტო ნაგებობების მშენებლობის თარიღები?

წყარო 4. ქართულ-აზერბაიჯანული ოჯახის ტრადიციები

– სად გაიცანით ერთმანეთი?

– ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ორივემ დავიწყეთ მუშაობა ბოლნისის რაიონის სოფელ აკაურტაში და სწორედ იქ გავიცანით ერთმანეთი. 1950 წელს დაქორწინდით. გეყავს 9 შვილიშვილი, 6 შვილთაშვილი.

– აღნიშნავთ თუ არა ქრისტიანულ და მუსლიმურ დღესასწაულებს?

– არავინ არავის უშლის აღნიშნოს ნაციონალური და რე-

ლიგიური დღესასწაულები. მაგალითად, ჩვენ ვზეიმობთ „ნოვრუზ-ბაირამ“, რომელიც გაზაფხულის მოსვლის სიმბოლოა. დღესასწაულამდე 4 კვირით ადრე ყოველ ოჯახში თევზზე ყრიან ხორბალს და სველ დოღბანდს აფარებენ, რომ გადვიდეს და გაუშვას ფესვები, შემდეგ ამოდის პირველი მწვანე აღმონაცენი – გაზაფხულის მაუწყებელი. 20 და 21 მარტს ხორბალს სახელწოდებით „სემენი“ კრავენ წითელი ბაფთით, ამზადებენ ტრადიციულ ფლავს, „სემენი“ გარშემო ყრიან თხილს და ტკბილეულს და ანთებენ იმდენ სანთელს, რამდენი კაციც არის ოჯახში. ყმაწვილები და გოგონები აგდებენ კარებქვეშ ქუდებს და ჩასაფრებულები ელოდებიან, როცა მათ ქუდებს ტკბილეულით აავსებენ. საღამოთი კი იკრიბებიან დიდი კოცონის გარშემო, მღერიან, ცეკვავენ, ეგობებიან გაზაფხულს. როცა კოცონი ბუუტვას იწყებს, ახტებიან მას.

ჩვენ ერთად აღვნიშნავთ საერო და ოჯახურ დღესასწაულებს – მუსლიმურს და ქრისტიანულს. სუფრაზე ტრადიციული ქართული და აზერბაიჯანული კერძებია, ვმღერით, ვცეკვავთ ერთად.

ინტერვიუ მარნეულში რუსთაველის ქუჩაზე მცხოვრებ, ქართველ მარიამ არტემის ასულ თარხნიშვილზე დაქორწინებულ, მამედ აბდულა ოდლი მამედოვთან, ჩაიწერეს ნარგიზ ნაბიევამ და ელიურა აღიევამ, 2009 წლის 5 აპრილი.

დავალება 4:

1. შენი აზრით, მამედოვების ოჯახში ნოვრუზ-ბაირამს რელიგიური დღესასწაულის მნიშვნელობით ზეიმობენ, თუ მას უფრო საოჯახო დღესასწაულის მნიშვნელობა აქვს?
2. მოძებნე წყაროში 4 შენი მოსაზრების დამადასტურებელი სიტყვები.

წყარო 5. აზერბაიჯანულ-ბერძნული ოჯახის ტრადიციები

– თქვენ ქრისტიანი ბრძანდებით, ქმარი - მაჰმადიანი. რა რწმენას მისდევენ თქვენი შვილები?

– სამთავე შვილი მაჰმადიანებად აღვზარდეთ.

– აღნიშნავთ თუ არა ქრისტიანულ და მუსლიმურ დღესასწაულებს?

– დიას, აღვნიშნავთ. ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ქრისტიანული დღესასწაულია – აღდგომის დღესასწაული, ანუ ქრისტეს ნათელი კვირადღე. ის განეკუთვნება ეგრეთ წოდებულ გარდამავალ

დღესასწაულებს და აღინიშნება პირველ კვირადღეს გაზაფხულის საგსე მთვარის შემდეგ, რომელიც გაზაფხულის ბუნიობის შემდეგ დგება. აღდგომისთვის მზადება იწყება დიდი მარხვის პირველი დღეებიდან. ყოველ ოჯახში თევშებზე თესვენ ხორბალს, რომელიც დღესასწაულისთვის აღმონაცენდება. დღესასწაულზე ღებავენ კვერცხებს, აცხობენ პასკას, მიდიან ეკლესიაში.

სანამ ვაჟი მუსლიმ ცოლს მოიყვანდა, ჩვენ უფრო აღდგომას აღვნიშნავდით, ახლა კი აღვნიშნავთ „ნოვრუს-ბაირამს“.

ინტერვიუ მარნეულში მცხოვრებ აზერბაიჯანელ აიათ ისმაილის ძე ისმაილოვზე გათხოვილ, წავკისის მკვიდრთან ბერძენ მარია პორფირიადისთან, ჩაიწერეს ნარგიზ ნაბიევამ და ელიურა ალიევამ, 2009 წლის 6 აპრილი.

დავალება 5:

- გაანალიზე წყარო 5:
 - ახსენი, რით იყო განპირობებული ის ფაქტი, რომ იმ ოჯახში, სადაც ყველა მამაკაცი მუსლიმია, აღვნიშნავდნენ აღდგომას?
 - განიხილე, რა რელიგიური ტრადიციები ჩამოყალიბდა ამ ოჯახში?
- წყაროებში 4 და 5 მოცემული ფოტოსურათების მიხედვით, შეადარე, რა არის საერთო ამ ორი რელიგიური დღესასწაულის აღნიშვნის ტრადიციაში?

განმაზოგადებელი კითხვა: რა არის მარნეულში სხვადასხვა ეთნიკური თუ რელიგიური ჯგუფის ურთიერთობის დამახასიათებელი ნიშანი?

12. ხალხთა „ჭიანჭველების ბუდე“ ჩაქვში

საკვანძო კითხვა: რატომ ეძახიან ჩაქეს ხალხთა „ჭიანჭველების ბუდეს“?

წყარო 1. უცხოელი მეცნიერი კავკასიის მოსახლეობის შესახებ

კავკასიის მხარე მეცნიერული თვალსაზრისით უდავოდ დედამიწის უმესანიშნავეს კუთხედ უნდა ვცნოთ. მისმა გეოგრაფიულმა მდებარეობამ ევროპისა და აზიის შესაყარზე, ...ეთნოგრაფიულმა და ისტორიულმა ნიშანდობლივმა თავისებურებებმა [...] შეუძლებელია ინტერესი არ აღგვიძრას [...] ძველი ქვეყნის ადამიანთა რასები, აზიიდან ევროპისაკენ რომ მიედინებოდნენ, კავკასიაზე ან მის გვერდით ჩაიქროლებდნენ და აქ ტოვებდნენ თავიანთ ახალშენებს, რომლებიც შემდეგ ერთმანეთსა და ადგილობრივ მოსახლეობაში ითქვიფებოდნენ და უამრავ ცალკეულ ეროვნებას ქმნიდნენ. სწორედ ამიტომ ეწოდა კავკასიას ხალხთა „ჭიანჭველების ბუდე“.

კ.რიტერი, მიწისმფლობელთა ისტორია, წიგნში: დ. ბაქრაძე, არქეოლოგიური მოგზაურობა გურიასა და აჭარაში, თბილისი, 1864, გვ. 1.

წყარო 2. როგორ იქმნებოდა ჩაქვი

ა) სოფელ ჩაქვში წვიმისაგან თავი შეეფარეთ ფლეითი ქვის დიდ ორსართულიან სახლს, რომელიც კრამიტით იყო დახურული, როგორც საუკეთესო სახლების უმეტესობა. [...] ეს სახლი ეკუთვნოდა აგილობრივ მემამულეს ხუსეინ-ბეგ ბეჟან-აღლის ანუ ბეჟანიშვილს [...] სახლის გვერდით იყო მდიდარი და საკმაოდ ვრცელი ჩელტიკის, ანუ ბრინჯის ყანა, რომელიც ხუსეინ-ბეგს წლიურად 300 ქისა შემოსავალს აძლევს.

დიმიტრი ბაქრაძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 18.

ბ) რუსეთის საიმპერატორო ოჯახს მთელს იმპერიაში დიდძალი მამულები ჰქონდა მფლობელობაში, რომლის მართვისთვის შექმნილი იყო სპეციალური საუფლისწულო უწყება. ... XIX საუკუნის 80-90-იან წლებში საუფლისწულო უწყების მოხელეების არჩევანი ჩაქვის ხეობაზე შეჩერდა, რაც შემთხვევითი არ ყოფილა. ხეობის საერთო ფართობი 16378 დესეტინას აღწევდა, სადაც 205 კომლი ცხოვრობდა. მთელს ოლქში ჩაქვის ხეობა ნაყოფიერი მიწებით გაცილებით მდიდარი იყო, ხოლო მოსახლეობა – შედარებით მცირე.

ო. თურმანიძე, საადგილმამულო ურთიერთობები სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში ოსმალთა ბატონობის ხანაში, ბათუმი, 2001, გვ. 119.

გ) საუფლისწულო უწყება ჩაქვში მამულების შეძენას 1894 წელს შეუდგა. ჯერ ე.წ. სახაზინო მიწები დაისაკუთრა, შემდეგ მუჰაჯირთა მიტოვებულ მიწებს დაეპატრონა.

ქცხა, ფ.130, ა.1.ს.184.

დ) ჩაქვში 1951 წლიდან ვცხოვრობ. აქ ადრე ჭაობი იყო. გავრცელებული იყო მაღარია. თავდაპირველად, ამ ტერიტორიებზე (ოღონდ უფრო შემადგენელ ადგილებზე) რუსმა მაღალჩინოსნებმა აგარაკები აიშენეს. მახსოვს რამდენიმე გვარი – ვორონცოვი, პოპოვი, სოლოვიოვი, სოლოვცოვი და ბათუმის ბოტანიკური ბაღის დამაარსებელი კრასნოვი. სწორედ მათ ჩამოიყვანეს ჩინელები ლაო ჯინჯაოს ხელმძღვანელობით. იგი ჩაქვში 1926 წლამდე ცხოვრობდა. მისმა შვილმა მეუღლედ ჩაქვის ჩაის საბჭოთა მეურნეობის დირექტორის ზაქარია თუშმალიშვილის ქალიშვილი შეირთო. მუშახელი მიმდებარე სოფლებიდან ჩამოჰყავდათ, შემდეგ უკვე დაიწყეს სხვადასხვა ჯუ-

რის ადამიანების ჩამოსახლება. გაჭირვებული ადამიანები სიხარულით მოდიოდნენ და ასრულებდნენ უმძიმეს სამუშაოს, ოღონდ ღუკმა-პური ჰქონოდათ. ხალხი საერთო საცხოვრებელში ცხოვრობდა და სამუშაოც სეზონური ხასიათის იყო. შემდეგ, ნაწილი მუდმივად დასახლდა... ასე დავსახლდით ერთად...

ინტერვიუ ჩაქვის მცხოვრებთან ვახტანგ კუტუბიძესთან, 83 წლის, ჩაიწერა მადონა მიქელაძემ, 2009 წლის 22 დეკემბერი.

წყარო 3. ჩაქვის მრავალეთნიკური მოსახლეობის შესახებ

ჩაქეში 1949 წლიდან ვცხოვრობ. აქ 14 ეროვნების ადამიანები იყვნენ დასახლებული: ქართველები (ქრისტიანები და მუსლიმები), რუსები, ბერძნები, სომხები, უკრაინელები, აზერბაიჯანელები, ქურთები, ბუღარელები, ლატვიელები, ლიტველები, ესტონელები, უზბეკები, ჩეჩნები, ოსები, მოლდოველები... ჩაქეში ხალხი მასობრივად 1930-იან წლებში ჩამოსახლეს, როცა რუსეთში საშინელი შიმშილი იყო. საბჭოთა პერიოდში აქ ქალთა კოლონია* იყო. ის შენობა დღესაც შემორჩენილია. სწორედ მათ ამუშავებდნენ ჭაობის ამოსაშრობად და ჩაის პლანტაციების გასაშენებლად. დრო გადიოდა. ხალხი თანდათან საერთო საცხოვრებლებიდან ბინებში გადაიყვანეს. მათ საკუთარი მეურნეობებიც მოიწვეეს. 1960-იანი წლებიდან უკვე კერძო სახლებიც გაჩნდა.

ინტერვიუ ჩაქვის მცხოვრებთან, მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანთან, 88 წლის აკაკი ბეჭვაიასთან, ჩაიწერა მადონა მიქელაძემ, 2009 წლის 22 დეკემბერი.

წყარო 4. ჩაქვის ჩაის მეურნეობის მუშები, 1949 წ.

წყარო 5. „გამომეყევი, გოგო ცოლად...!“, ჩაქვი, 1965 წ.

* კოლონია – ქალთა სასჯელაღსრულებითი დაწესებულება.

წყარო 6. ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემები ჩაქვის მოსახლეობის შესახებ

2009 წლის აღწერით, მოსახლეობის რაოდენობა ჩაქვში 10 567 ადამიანს შეადგენს. მათგან დაახლოებით 2500-ზე მეტი მაცხოვრებელი სხვა ეროვნებისაა. მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობა ასე გამოიყურება: ქართველები, რუსები, სომხები, ბერძნები, უკრაინელები, ბულგარელები, ჩეხნები, აზერბაიჯანელები, ოსები, მოლდოველები, ლატვიელები, ლიტველები.

ჩაქვის გამგეობის მიერ მოწოდებული ინფორმაცია, 2009 წლის 10 აპრილი.

დავალება 1:

1. წყაროებში 2 (ა, ბ, გ, დ) და 3 მოცემულ ინფორმაციაში ხაზი გაუსვი საკვანძო სიტყვებს, რომლებიც ხსნის XX საუკუნის პირველ ნახევარში ჩაქვში მოსახლეობის ჩასახლების მიზეზებს.
2. ახსენი, მიუხედავად სირთულეებისა, რატომ გადაწყვიტეს ჩაქვში დროებით ჩასახლებულმა ადამიანებმა იქ დარჩენა?
3. წყაროების 1-6 და მიხედვით, რომელ ყველაზე საინტერესო ფაქტებს გამოიყენებდი ჩაქვის შესახებ ნარკვევის – „მე თავს უცხოდ არ მივიჩნევ“ დაწერისას?

წყარო 7. ჩაქვში ტურიზმის განვითარებისა და მისი შედეგების შესახებ

- ა) ტურიზმი მოსახლეობის ახალ ტალღას უყრის სათავეს: აქ უამრავი ადამიანი ჩამოდის; სხვადასხვა ეროვნების, სხვადასხვა რელიგიის. ნაწილი უძრავ ქონებას იძენს და სახლდება, ზოგი სეზონურად, ზოგი კი მუდმივად. ჩაქვის მოსახლეობის ჭრელი შემადგენლობა არ შემცირებულა, პირიქით, უფრო „გაჭრელდა“. დაემატნენ თურქები, ჩინელები, არაბები და სხვა. თუმცა ჩინელები აქ ადრეც ცხოვრობდნენ...
- ბ) მშვიდობიანი თანაცხოვრება, თავისთავად, ტურიზმის განვითარებას უწყობს ხელს, მაშასადამე, მოსახლეობის ეკონომიკურ გაძლიერებას. ეს ორი ფაქტორი ურთიერთგადაჯაჭვულია და ერთის დაკარგვა მეორეს განადგურებას იწვევს.

ინტერვიუ ჩაქვის მცხოვრებ ისტორიკოს ი. გორგილაძესთან, ჩაიწერა მადონა მიქელაძემ, 2009 წლის 15 დეკემბერი.

დავალება 2:

1. წყარო 7-ის მიხედვით, განსაზღვრე, რა არის ავტორისათვის მთავარი სხვადასხვა ეროვნების ადამიანების თანაცხოვრებაში?

წყარო 8. ჩაქველები თავიანთი დასახლების შესახებ

- ა) ვ. ტოროსიანი, 74 წლის: ჩაქეში არასოდეს მომხდარა კონფლიქტი ეთნიკურ თუ რელიგიურ ნიადაგზე. ჩვენ არ გვქონია იმის შეგრძნება, რომ განსხვავებულები ვართ ერთმანეთისაგან. ერთად ვცხოვრობდით ე.წ. ბარაკებში (მაშინ კერძო სახლები ან ასეთი საცხოვრებელი კორპუსები არ იყო) და ჭირსა და ღვინის ერთმანეთს ვუზიარებდით.
- ბ) ო. ჭაღალიძე, 63 წლის: მე არ მახსოვს დაპირისპირების არც ერთი ფაქტი. ჩვენ არ ვართ კონფლიქტურობი. მეორეც, ყველას ერთნაირად გეიჭირდა. აქ ჩამოსული ყველა ადამიანი თანასწორი იყო გაჭირვებისა და მაღარიით სიკვდილის წინაშე. ვის ეცალა განსხვავების მოძებნისასთვის?
- გ) ი. ფიოდოროვი, 40 წლის: თავს არ ვგრძნობ უცხოდ და თუ მინდა ჩაქვიდან წასვლა, ეს მხოლოდ ეკონომიკური ფაქტორიდან გამომდინარე, მაგრამ არა სამუდამოდ!!! 1990-იან წლებში, როცა დაიხურა ჩაის ფაბრიკები, ფუნქციონირება შეწყვიტა ჩაისა და ციტრუსების მეურნეობამ, ჩაქვი მასიურად დატოვეს რუსებმა, ბერძნებმა, სომხებმა და ა.შ. იცით, რამდენი დაბრუნდა უკან? ბევრი. იცით, რატომ? მათ ვერსად ვერ იპოვეს ის სიტბო, მეგობრობა და ურთიერთთანადგომა, როგორიც ჩვენთან ვიცით.

ინტერვიუ ჩაქველებთან, ჩაიწერა მადონა მიქელაძემ, 2009 წლის 5 მარტი.

დავალება 3:

1. წყაროში 8 (ა, ბ, გ) იპოვე ფრაზა, რომელსაც გამოიყენებდი ჩაქეზე სტატიის სათაურად.

ბანმავრებადებული კითხვა: რა არის საჭირო იმისათვის, რომ ადამიანები მშვიდობიანად ცხოვრობდნენ მრავალეთნიკურ ქალაქში?

13. უდიეები XX საუკუნის ქართულ გარემოში

საკვანძო კითხვა: როგორ ცხოვრობდნენ უდიეები XX საუკუნის ქართულ გარემოში?

წყარო 1. უდიეების განსახლება საბჭოთა კავშირში 1989 წლის აღწერის მიხედვით

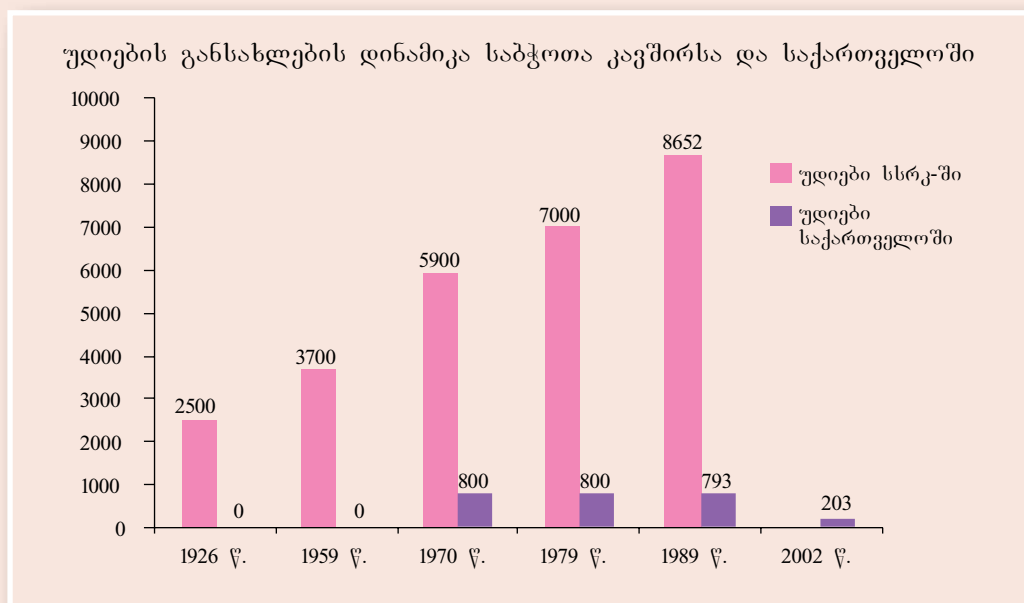

წყარო 2. უდიეების რაოდენობა სსრკ-ში 1989 წლისათვის

აზერბაიჯანი	6125	თურქმენეთი	32
რუსეთი	1102	ტაჯიკეთი	31
საქართველო	793	მოლდავეთი	16
ყაზახეთი	366	ბელარუსია	15
უკრაინა	109	ლატვია	15
უზბეკეთი	46	ყირგიზეთი	2

სტატისტიკური მონაცემები აღებულია წიგნიდან: გ. ჩავადავი, უდილარი, ბაქო, 1999 (რუს.).

წყარო 3. უდიების განსახლება საბჭოთა კავშირში XX საუკუნეში

დიაგრამა შედგენილია სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე წიგნიდან „ეთნოსები საქართველოში“, თბილისი, 2008, გვ. 210–211.

წყარო 4. უდიების შესახებ

ა) 1920-1922 წლებში აზერბაიჯანელებსა და სომხებს შორის საშინელი ომი, ხოცვა-ჟლეტა დაიწყო. მამამ, ცნობილმა საზოგადო მოღვაწემ, უდი ხალხი მოარიდა იქაურობას და, საქართველოს მთავრობასთან შეთანხმებით, საქართველოში ჩამოასახლა. მათ შორის იყვნენ სომხები და ერთი გერმანულ-უკრაინული ოჯახი.

ინტერვიუ ლეილა ზინოვის ასულ სილიკაშვილთან, 81 წლის, ჩაიწერა ნ. აგასაშვილმა, 2009 წლის 4 ივნისი.

ბ) უდი ხალხი კომპაქტურად დასახლებულია მხოლოდ სამ სოფელში, რომელთაგან ორი აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე მდებარეობს – ვართაშენი და ნიჯი, ხოლო ერთი საქართველოში – ზინობიანი (ყვარლის რაიონი). უდმა ხალხმა, მიუხედავად მრავალი ჭირ-ვარამისა, ქრისტიანული რწმენა და მშობლიური ენა დღემდე შემოინახა.

ვეგენი ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971, გვ. 3.

დავალება 1:

- წყაროების 1, 2 დახმარებით:
 - გაარკვიე, საბჭოთა კავშირის რომელ რესპუბლიკებში არ ცხოვრობდნენ უდიები?
 - დაასახელე, რომელ რესპუბლიკაში ცხოვრობს ყველაზე მეტი უდი და ახსენი, შენი აზრით, რატომ?
- წყარო 3-ის მიხედვით:
 - დაადგინე უდიების რაოდენობის ცვლილების ტენდენცია საბჭოთა კავშირსა და საქართველოში;
 - იფარაუდე ამ ტენდენციების მიზეზები.

წყარო 5. უდი საზოგადო მოღვაწის ზ. სილიკაშვილის 1924 წლის 22 აპრილის მიმართვა განათლების სახალხო კომისარს:

საჩქაროდ და საყურადღებოდ განათლების
სახალხო კომისარს (სტილი დაცულია)
ასლი საქართველოს:

1. აღმასრულებელ ცენტრალურ კომიტეტს
2. სახალხო კომისართა საბჭოს
3. კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს
4. ახალგაზრდათა კომკავშირის ცენტრალურ კომიტეტს
5. პროფესიული კავშირის პრეზიდიუმს
6. ბავშვთა თავშესაფარის კომიტეტს და
7. გაზეთ „კომუნისტის“ რედაქციას

უდიების ახალ სოფელში დაარსდეს ახალი ტიპის სასოფლო სკოლა შეიქმნას, მსგავსად გერმანული სასოფლო სკოლისა, სადა სასოფლო სკოლაში მოსწავლე ისწავლის შეიქმნას, დღეში კი იმეცადინებს შეიქმნას საათს. სამ საათს სწავლობს ზოგად საგნებს – საზოგადოდ განათლებისას, ოთხ საათს კი ფიზიკურად შრომას და ვარჯიშობს სკოლის საზოგადოდ მოწყობილ ფერმაში, ბოსტანში, ვენახში, საფუტკრეში და სხვა.

უდი საზოგადო მოღვაწე
ზ. სილიკაშვილი

საქართველოს უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი ფ. 300, აღ1 17106, გვ. 56.

დავალება 2:

იმსჯელე, წყარო 5-ის მიხედვით, როგორი პირობები შეიქმნა საქართველოში 1920-იან წლებში უდი ახალგაზრდობის განვითარებისათვის, მათი გადასახლების შემდეგ?

წყარო 6. უდიების წარმომადგენლები

XX საუკუნის 30-იანი წლები, ძმები ბეჟანიშვილები. მარცხნივ, ექიმი მიხეილი, მარჯვნივ მეწარმე, აგურ-კერამიკის ქარხნის დირექტორი, შალვა, შუაში დიპლომატი, გრიშა, სკკპ ცკ-ის ბალტიისპირეთის ქვეყნების განყოფილების გამგე.

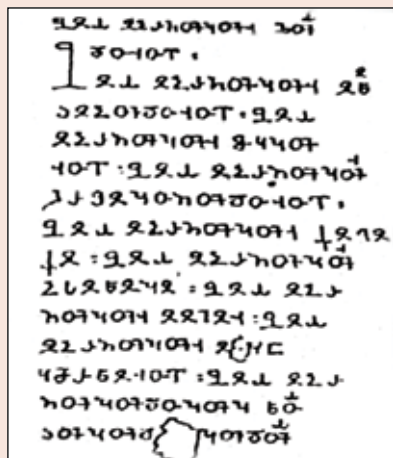
ე. ნეშუმაშვილი, ვინ არიან უდიები, თბ., 2002, გვ. 94

დავალება 3:

იმსჯელე, რა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი, რომ უდიები საზოგადოების აქტიური წევრები გამხდარიყვნენ?

წყარო 7. უდიური დამწერლობისა და ენის შესახებ

ა. ალბანური* დამწერლობის ნიმუში

ინტერვიუდან პროფესორ ზაზა ალექსიძესთან, ჩაიწერა ნ. აგასაშვილმა, ჟურნალი „თბილისელები“, №6, 2003.

ბ. უდიური ენის პრობლემა

დღეს-დღეობით სოფელ ზინობიანში თითქმის არაფერია საუბრობს უდიურად. ყველა ღაპარაკობს ქართულად, რადგან ყოველ ოჯახში არის ქართველი რძალი ან ქართველი სიძე. ასე დროთა განმავლობაში უდიური ენა დაიკარგება. ამიტომ საჭიროა, რომ აღამიანებმა, რომლებიც კარგად ფლობენ ენას, გამოიყენონ სწავლების თანამედროვე საშუალებები და უდიური ენის სწავლების კურსი შეადგინონ.

ინტერვიუ ლეილა ალექსანდრეს ახ. სილიკაშვილთან, 72 წლის, ჩაიწერა ნ. აგასაშვილმა, 2009 წლის 7 ივნისი.

დავალება 4:

იმსჯელეთ, რა გზით ახერხებენ უდიები თვითმყოფადობის შენარჩუნებას?

წყარო 8. საგნები, რომლებსაც უდიები თანამედროვე სკოლაში სწავლობენ

№	საგანი	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	ჯამი
1	ქართული	?	?			7	8	9	8	9	42
2	მათემატიკა	5	6			4	4	4	4	4	31
3	რუსული ენა					3	3	3	3	3	15
	ინგლისური ენა			1	1	5	6	6	4	4	27
4	ისტორია					2	2	3	3	4	14
	გეოგრაფია						1	2	3	3	9
	სამოქალაქო									2	2
5	ფიზიკა								2	2	4
	ქიმია										
	ბიოლოგია										
6	ფიზ.აღზრდა										
	ხელოვნება										
	მუსიკა										
	შრომა										
7	ისტორია										
	უდიური ენა										
	რელიგიის ისტორია და კულტურა										

დავალება 5:

- გაეცანი წყაროს 8. რა ენებს სწავლობენ სოფელ ზინობიანის თანამედროვე სკოლაში? გააკეთე დასკვნა საათობრივი ბადის შედარების საფუძველზე.
- იმსჯელეთ, რამდენად ხელს უწყობს ასეთი განათლება იმას, რომ უდი მოზარდი თანამედროვე საზოგადოების სრულუფლებიანი წევრი გახდეს?

განმაზოგადებელი კითხვა: რა ფაქტორებს შეუძლია მცირერიცხოვანი ხალხების თვითმყოფადობის შენარჩუნების ხელშეწყობა?

* სინას მთაზე აღმოჩენილი ხელნაწერის საფუძველზე, მეცნიერებმა დაასკვნეს, რომ ალბანური და უდიური დამწერლობა ერთი და იგივეა.

14. ქისტები XX საუკუნის საქართველოში

საკვანძო კითხვა: როგორ აღიქვამს ქისტებს თანამედროვე ქართული საზოგადოება?

წყარო 1. ხანში შესული ქისტი მამაკაცები

წყარო 2. ქისტი მწერალი საკუთარი ხალხის შესახებ

ჯერ კიდევ XX საუკუნის 90-იან წლებამდე ცოტა ვინმემ თუ იცოდა, რომ პანკისში ცხოვრობდა ჩეჩნური წარმოშობის ხალხი, რომელიც მამა-პაპურ ადათ-წესებს მისდევს. აქვს მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი მენტალიტეტი, გამოირჩევა გამოკვეთილი სტუმარ-მასპინძლობით, მაღალ-მორალური და ზნეობრივი ეტიკეტით. ამ ხალხის წარმომადგენლებს პანკისში ეწერებათ ქისტი. მაგრამ ასეთი ეროვნება საქართველოშიც და საბჭოთა კავშირშიც არსად ფიქსირდება. მოსახლეობის აღწერისას, ეროვნების გრაფაში ქისტი იწერებოდა, მშობლიური ენა – ქართული, ამიტომ ქართველებად აღიწერებოდნენ. სკოლაში ვაჟა-ფშაველას პოემების პერსონაჟი ქისტები ისე აღიქმებოდნენ ქართველი მოსწავლეების შეგნებაში, როგორც ქართველი. არც მუსლიმური აღმსარებლობა იწვევდა გაუცხოებას, რადგან ქართველთა ზოგიერთი ტომიც (ინგილოები, ფერეიდნელები, აჭარლები) ისლამს აღიარებდნენ. ორასწლიანმა ცხოვრებამ საქართველოში, ქართულმა კულტურამ ისეთი ძლიერი ზეგავლენა იქონია ჩეჩნურ ტომზე, რომ ჩამოყალიბდა ჩეჩნურ-ქართული ეთნოსი, რომელიც თავისში ატარებდა როგორც ქართულ, ისე ჩეჩნურ კულტურას.

*ხასო ხანგოშვილი, ქისტები (ისტორიულ-პოპულარული ნარკვევი),
თბ., 2005, გვ. 9-10.*

წყარო 3. ქართველი მწერალი ქისტების შესახებ

არც ჩვენ ვართ ფანატიკოსი ქრისტიანები და არც ქისტები არიან ფანატიკოსი მუსლიმანები. ჩვენ ყველანი მაინც წარმართი მთიულები ვართ. ქისტებში ნადირობის დროს არ მახსოვს ვინმეს უარი ეთქვას ქართული ღვინის დაღვევაზე. პანკისელ ქისტებზე ხომ ზედმეტია საუბარი. ქართველებისადმი გულით მინდობილნი, მეტწილად, ქართული ცხოვრების წესს არიან ნაზიარებნი.

ჯერ კიდევ მთაში ცხოვრების დროს ერთი ზნისა და ხასიათის ხალხს, ბევრი რამ ჰქონდა საერთო. პანკისში ჩამოსახლების შემდეგ კი ბევრი რამ შეითვისეს ბარის ქართველებისაგან და განსხვავებულიც ბევრი აღარაფერი დარჩა იმდენად, რომ ისინი შესაძლებელია საქართველოს ერთ ტომადაც მოვიხსენიოთ. როგორც ამას ეთნოგრაფები ვარაუდობენ, უხსოვარ დროს გაყრილი მათი გზები თითქმის შეერთდა.

ინტერვიუ მწერალ ბესიკ ხარანაულთან,
ჩაიწერა ლ. მარგოშვილმა, 2009 წლის 27 თებერვალი.

დავალება 1:

1. წყარო 2-ისა და 3-ის მიხედვით დაახასიათე ქისტები: ა) რელიგიური; ბ) ეთნიკური; გ) ტერიტორიული ნიშნების მიხედვით.
2. სასკოლო პროგრამიდან დაასახელე ვაჟა-ფშაველას პოემები, რომელთა პერსონაჟები ქისტები არიან.
3. განიხილე ქისტებისა და ხევსურების საერთო წეს-ჩვეულებები ვაჟა-ფშაველას პოემების მიხედვით.
4. იპოვე წყაროებში 2 და 3 ინფორმაცია, რომელიც ადასტურებს ქისტებისა და ქართველების საერთო წეს-ჩვეულებებს.

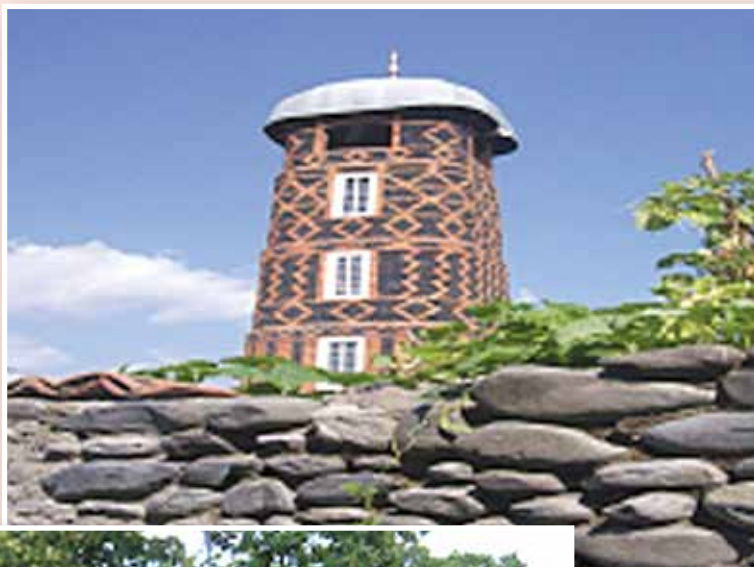
წყარო 4. ქისტების სარწმუნოების შესახებ

ა) პანკისის ხეობაში მცხოვრები დუისელები ამჟამად მაჰმადიანურ სარწმუნოებას აღიარებენ. ქრისტიანულ ჩვეულებას, რომელიც გამაჰმადიანებამდე ჰქონდათ და აღიარებდნენ მაინც კიდევ არ სთმობენ.

დღემდე დიდ დღესასწაულად აქვთ დარჩენილი „ნიჯუაი“, „ოოდუა“ და „სინიი“, რომლებიც ეთანხმება ქრისტიანულ დღესასწაულებს: შობას, აღდგომასა და ნათლის-ღება-წყალკურთხევას.

ინფორმაცია მათე აღბუთაშვილის წიგნიდან, „პანკისის ხეობა“, თბ., 2005.

ბ) მინარეთი ღუისში და მარიამ ღვთისმშობლის ეკლესია ჯოყოლოში (პანკისის ხეობა)

გ) ინტერვიუ პანკისის ხეობის სოფელ ჯოყოლოში მარიამ ღვთისმშობლის ეკლესიის მომვლელ ლადო ცხადაძესთან

● **ბატონო ლადო, თქვენ ქართული წარმოშობის ბრძანდებით. გვითხარით თქვენს შესახებ, რამდენი ხანია პანკისში ცხოვრობთ?**

– მართალია, ჩემი წინაპრები იმერეთიდან არიან და წარმოშობით ქართველი ვარ. ჩემი დიდი პაპა ბიჭია ცხადაძე თერჯოლის რაიონიდან ყოფილა. მას კაცი შემოაკვდა და იძულებული გახდა იმერეთი დაეტოვებინა და კახეთში გადმოსულიყო. ახმეტაში მიწები შეიძინა, მატანელი ქალიც შეირთო და აქ დასახლდა. ეყოლა ორი ვაჟიშვილი არჩილი და ვასო და სამი ქალიშვილი. ორივე ბიჭმა სასულიერო განათლება მიიღო. სასწავლებლის დასრულების შემდეგ ვასო განაწესეს ჯოყოლოს მარიამ ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესიაში და მათე აღბუთაშვილთან ერთად დიაკვნად მსახურობდა. ჩვენც სწორედ მისი შთამომავლები ვართ.

● **დღეს თქვენ რომელი აღმსარებლობის ხართ?**

– მე წინაპრების რელიგია შენარჩუნებული მაქვს და ქრისტიანი ვარ. მეუღლე ქისტი მყავს და მუსლიმია. ოთხი შვილი მყავს ორი მათგანი ქრისტიანია, ორი კი მუსლიმი.

● **საინტერესოა, ოჯახში რომელ რელიგიურ დღესასწაულებს აღნიშნავთ?**

– ყველა დღესასწაული მიხარია და მათი აღნიშვნაც მსიამოვნებს. როგორც ქრისტიანულ, ისე მუსლიმურ დღესასწაულებს აღვნიშნავთ.

ჩემი რელიგიის გამო არავის შევეუწუხებივარ. მუსლიმები დუისიდან, ჯოყოლოდან ჩემთან ხშირად სახლში მოსულან, ერთად გვიჩეიფია, გვიმეგობრია. არც აქედან წასვლის სურვილი გამჩენია როდისმე, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენს იმერელ ნათესავებს მივაგენით და იქ ჩვენი დიდი პაპის ოდა – სახლიც ძველებური სახით შენარჩუნებული დაგვხვდა. მე აქაურ ხალხს კარგად შევეუწვეე.

დ) ინტერვიუ ჯოყოლოში მცხოვრებ, იმერელი დიაკვნის ვასო ცხადაძის შთამომავალთან ვახტანგ ცხადაძესთან

● **ბატონო ვახტანგ, წარმოგიდგინეთ თქვენი თავი.**

– მე ვარ იმერული წარმოშობის კაცი, მყავს მეუღლე და ხუთი შვილი, ხუთივეს მივადებინე უმაღლესი განათლება, სამმა მათგანმა ჯავახიშვილის უნივერსიტეტი წარჩინებით დაამთავრა. ახლა ვარ 79 წლის. პანკისში ჩემი პაპა მოვიდა პირველად, დიაკვნად მოღვაწეობდა ჯოყოლოს ეკლესიაში, შეიერთო ქისტი ქალი და მეც მისი შთამომავალი ვარ.

● **თქვენი წინაპრები ქრისტიანები იყვნენ, თქვენ რა აღმსარებლობის ხართ?**

– მე მუსულმანი ვარ. ჩემი ხუთივე შვილიც მუსლიმია, კაცს ერთი რჯულის უნდა სწამდეს. ან უნდა იყოს ქრისტიანულად მონათლული ან მუსულმურად. მე ჩემი სურვილით მივიღე ისლამი, ძალით მიღებული რწმენა რწმენა არ არის.

● **ოჯახში რომელი რელიგიის დღესასწაულებს აღნიშნავთ?**

– ისლამურ დღესასწაულებს, ისე კი, რა თქმა უნდა. აღდგომის დროს შეიძლება რამე კერძი, საჭმელი დამზადდეს.

● **დღევანდელი გადასახედიდან როგორ ფიქრობთ, ქართველი ხართ, თუ ქისტი?**

– მართალია იმერელი ვარ მოდგმით, მაგრამ ამჟამად ქისტი ვარ. პასპორტში კი მიწერია ქართველი, მაგრამ ლაპარაკი, ზნე-ჩვეულება, ადათ-წესები, ყველანაირი მიქცევა-მოქცევა, გათხოვ-გამოთხოვება ყველაფერი მაჰმადიანური წესის მიხედვით გვაქვს.

ამ ხალხმა უნდა დამკრძალოს და დამასაფლავოს.

ინტერვიუ ჩაიწერა ლ. მარგოშვილმა, 2009 წლის 15 ოქტომბერი.

დავალება 2:

1. ახსენი, წყარო 4-ის საფუძველზე, რას ეფუძნება ქრისტიანებისა და მუსლიმების ურთიერთობა სოფელ ჯოყოლოში?
 - ა) შეადარე წყარო 4-ის ინტერვიუები და დაადგინე რა ნათესაური კავშირია ლადო და ვახტანგ ცხადაძეებს შორის?
 - ბ) რით ახსნი პანკისელი ქისტების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას – შეინარჩუნონ წინაპართა სარწმუნოება ან პირიქით, მიიღონ ახალი სარწმუნოება?
2. ჩამოაყალიბე კავკასიის ხალხების საერთო წეს-ჩვეულებებისა და მენტალიტეტის ჩამოყალიბების მიზეზები.

განმავლობადეული კითხვა: ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი სიჭრელე – კავკასიური კულტურის სიმდიდრეა თუ პრობლემების წყარო?

15. უსპანელი ბეზის ისტორია

საკვანძო კითხვა: რატომ იქცა საქართველო სამშობლოდ ესპანეთიდან ევაკუირებული ბავშვებისათვის?

წყარო 1. ვიკიპედია ფრანცისკო ფრანკოს შესახებ

1936 წლის 18 ივლისს ესპანეთში დაიწყო სამოქალაქო ომი. მსხვილი ქალაქების უმრავლესობაში სახალხო ფრონტის წინააღმდეგ სამხედროებმა ფრანკოს მეთაურობით მოაწვეს ამბოხება, შედეგად „სწრაფი გამარჯვება“ ვერ განხორციელდა. ორივე მხარემ დაიწყო „არასწორ მხარეს მოხვედრილი“ თავისი პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების დახვრეტა.

ვიკიპედია, ფრანცისკო ფრანკო

წყარო 2. ქართული პრესა ესპანეთის მოვლენების შესახებ

გერმანელი და იტალიელი ფაშისტები ესპანეთში შევიდნენ ესპანელი ფაშისტების დასახმარებლად.

გაზეთი „კომუნისტი“, აგვისტო, 1936 წ.

დავალება 1:

საზი გაუსვი წყაროებში 1 და 2 იმ ისტორიულ მოვლენებს, რომლებმაც ფრანკოს რეჟიმის მოწინააღმდეგეებს სამშობლოს დატოვება აიძულა.

წყარო 3. დიდი საბჭოთა ენციკლოპედია ესპანეთის მოვლენების შესახებ

მოთელ მსოფლიოში გაჩაღდა ესპანელ რესპუბლიკელთა სოლიდარობის მოძრაობა. სსრ კავშირმა ესპანეთის რესპუბლიკას აღმოუჩინა მრავალმხრივი დახმარება. იცავდა ესპანელი ხალხის ინტერესებს „ერთა ლიგაში“, გზავნიდა ესპანეთში საკვებ პროდუქტებს, ასევე სხვადასხვა სახის შეიარაღებას. ესპანეთში იბრძოდა 2000-ზე მეტი საბჭოთა მოხალისე, ძირითადად ტანკისტები და მფრინავები.

დიდი საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ.10, გვ.504, სვეტი 1500.

წყარო 4. სკპ(ბ) ცკ-ის* პოლიტბიუროს დადგენილება, ოქმი №51, 1937, 5 აგვისტო:

მივიღოთ ასტურიელი [ესპანეთის ერთ-ერთი რეგიონი –რედ.] ბავშვები – 1000 ადამიანი. ბავშვების მიღების ორგანიზაცია დაევალოს ამხ. ეჟოვს**.

ი.ბ. სტალინი

წყარო 5. სსრკ სახკომსაბჭოს 1937 წლის 16 სექტემბრის დადგენილება

1. ესპანელი ბავშვების განთავსების, აღზრდისა და სწავლების, ადმინისტრაციულ-სამეურნეო მომსახურების მოთელი სამუშაო დაეკისროს სახკომსაბჭოს, სახკომების პირადი პასუხისმგებლობით
2. სამედიცინო მომსახურება დაწესებულებებისა, სადაც იმყოფებიან ესპანელი ბავშვები, დაევალოს სსრ კავშირის ჯანდაცვის სახალხო კომისარიატს
3. არაუგვიანეს 15 ოქტომბრისა ესპანელი ბავშვების ადგილსამყოფელი, რომელიც არ შეესაბამება სასწავლო მიზნებს, შეიცვალოს ამისათვის განკუთვნილი დაწესებულებებით.

სსრკ-ის ნარკომსაბჭოს თავმჯდომარე მოლოტოვი

დავალება 2:

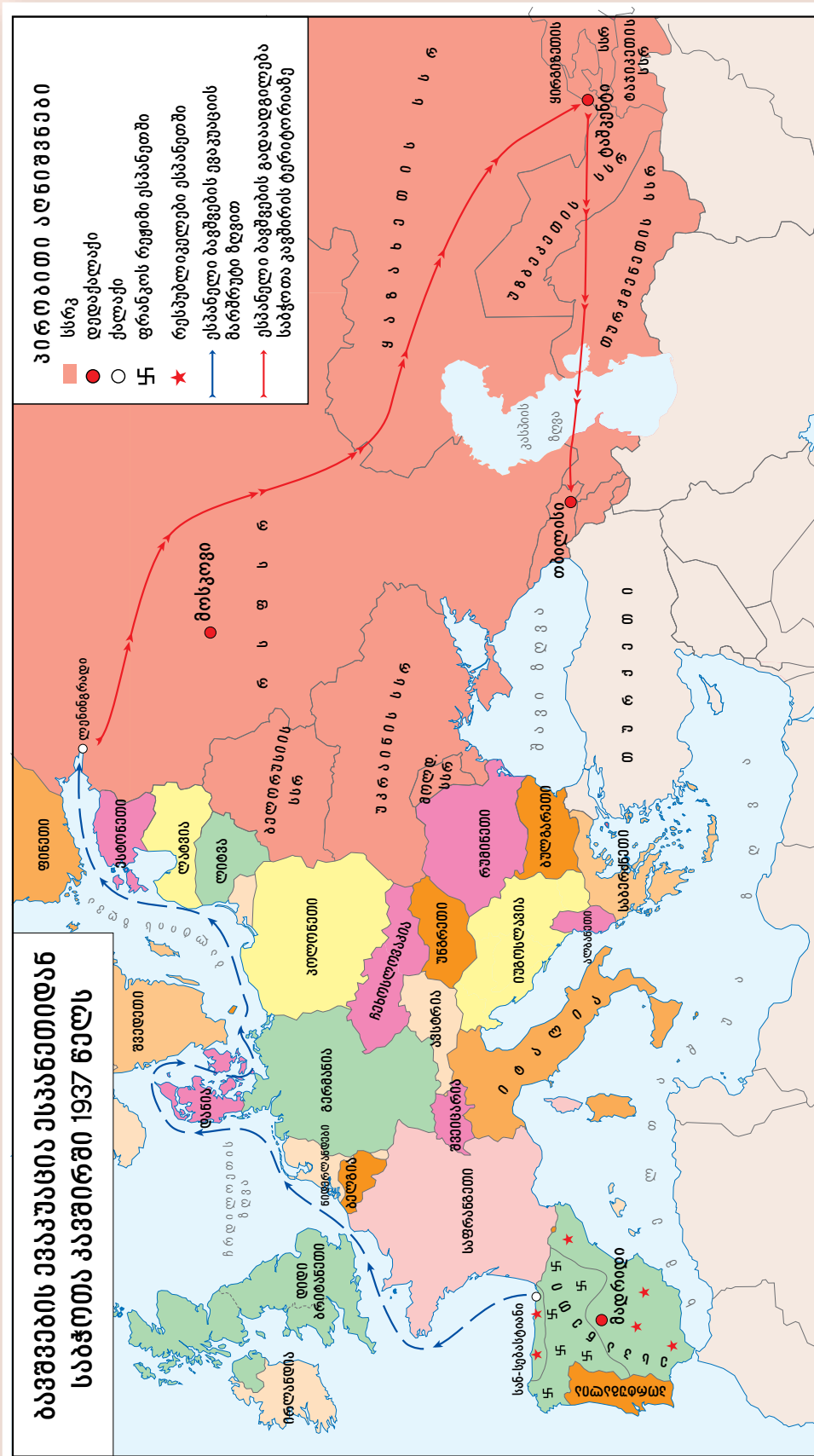
განსაზღვრე, წყაროების 3-5 მიხედვით, რა დახმარებას უწევდა საბჭოთა კავშირი რესპუბლიკურ ესპანეთს, რა იყო ამ დახმარების მიზეზები და მიზნები?

* სკპ(ბ) ცკ – საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკებისა) ცენტრალური კომიტეტი.

** ნიკოლოზ ეჟოვი – საბჭოთა სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე.

წყარო 6. ესპანელი ბავშვებისა და პედაგოგების ერთ-ერთი პირველი ნაკადი საერთაშორისო პიონერთა ბანაკში (არტეკი, უკრაინა)

წყარო 8. ბავშვების ევაკუაცია ესპანეთიდან საბჭოთა კავშირში 1937 წელს

დავალევა 5:

მიუთითე რუკაზე ტერეზა საგარსასუ გარმენდიასა და მისი თანამემამულეების მარშრუტის ძირითადი პუნქტები.

წყარო 9. „ქართველი ესპანელები“

სართავ-სატრიკოტაჟო კომბინატში ბევრი ესპანელი მუშაობდა. უმრავლესობამ შერეული ოჯახი შექმნა. საქართველოში კარგად ცნობილი მომღერალი ხოსე სუარესი ერთ-ერთი ასეთი შერეული ესპანურ-ქართული ოჯახის შვილია. იგი ქართულ ფილმშიც იყო გადაღებული ანსამბლ „მზიურის“ ბავშვებთან ერთად. როდესაც კომბინატში რაიმე ღონისძიება იმართებოდა, ესპანელები აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ. დარბაზ სუარესსა და ლუის ფერნანდესს ვოკალური დუეტი ჰქონდათ ჩამოყალიბებული და ესპანურ სიმღერებს ასრულებდნენ. ქართულ ფილმში – „ლიმილის ბიჭები“ – ერთ-ერთ ეპიზოდში მათი სიმღერა „ბანდერა როხა“ ჟღერს. ლუის ფერნანდესი მხატვარი იყო. იგი კომბინატის კულტურის სახლში ბავშვებს ხატვას ასწავლიდა, მისი აღსაზრდელები ხშირად გამოფენებსაც მართავდნენ. ამავე დროს, იგი მულტიპლიკატორიც იყო. მისი შექმნილია ცნობილი მულტიპლიკაციური ფილმი „ო, მოდა, მოდა“. ტერეზა საგარსასუ, რომელიც ესპანეთის კომუნისტური პარტიის წევრი იყო და უშუალო კონტაქტი ჰქონდა ესპანეთის კომპარტიის ლიდერთან დოლორეს იბარურისთან, ესპანურ სათვისტომოს ხელმძღვანელობდა. „ქართველი ესპანელები“, როგორც მათ უწოდებდნენ, ხშირად იკრიბებოდნენ ოჯახებთან ერთად.

ინტერვიუ ლამარა ჭანჭაღელიშვილთან, სართავ-სატრიკოტაჟო კომბინატის ყოფილ თანამშრომელთან, ჩაიწერა ნაირა მამუკელაშვილმა, 2009 წლის 1 სექტემბერი.

წყარო 10. ტერეზა საგარსასუ ესპანური სათვისტომოს შეკრებაზე

წყარო 11. 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ

2008 წლის აგვისტოში, როდესაც რუსულ-ქართული კონფლიქტი დაიწყო, ტელეფონზე დამირეკა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ესპანური ენის პროფესორმა ადელა მარტინესმა. მან მითხრა, რომ ესპანეთის საელჩოს გადაწყვეტილებით საქართველოში მცხოვრები ყველა ესპანელი თავისი მემკვიდრეებით, სარკოზის თვითმფრინავით საფრანგეთში, ხოლო იქიდან ესპანეთში უნდა გადაეყვანათ. საათნახევარში უკვე აეროპორტში ვიყავით, ხოლო ორ საათში პარიზში. თვენახევარი ბილბაოში ვცხოვრობდით. ესპანეთის მთავრობა ყველანაირ პირობებს გვთავაზობდა, გვაძლევდნენ ბინას, გვინიშნავდნენ დიდ პენსიებს. დედაჩემი დაჟინებით მითხოვდა საქართველოში დაბრუნებას. მისი არგუმენტები იყო: ვერასოდეს ვერ ვუღალატებ იმ ხალხის სულს, ვინც მიმიღო, გამზარდა და პიროვნებად ჩამომაყალიბა. საქართველო ჩემთვის მეორე კი არა, პირველი სამშობლოა. 2008 წლის სექტემბრის ბოლოს უკვე საქართველოში ვიყავით, ხოლო 2009 წლის 30 ივნისს დედა გარდაიცვალა.

ინტერვიუ მარინა ლალიაშვილთან, ტერეზა საგარსასუს ქალიშვილთან, ჩაიწერა ნაირა მამუკელაშვილმა, 2010 წლის 5 მაისი.

დავალება 6:

1. დასახელე, წყაროების 7, 9, 10-ის მიხედვით, რა საქმიანობას ეწეოდნენ ტერეზა საგარსასუ და მისი თანამემამულეები საქართველოში?
2. ახსენი, წყაროების 7-11 მიხედვით, რატომ თვლიდა ტერეზა საგარსასუ საქართველოს თავის სამშობლოდ?

ბანმანოვაშვილი კითხვა: რომელ ისტორიულ მოვლენებს შეუძლია გავლენის მოხდენა ცალკეული ადამიანების ბედზე?

16. ეთნოკონფლიქტები და ბავშვები

საკვანძო კითხვა: 1990-იანი წლების რა ისტორიულმა მოვლენებმა იქონია გავლენა ბავშვების ცხოვრების პირობებზე საქართველოში?

წყარო 1. დაარქვი სახელი!

სურ. 1

სურ. 2

დავალება 1:

1. განიხილე ფოტოსურათებზე გამოსახული ბავშვების ცხოვრების ყველა დეტალი.
2. მოიფიქრე ფოტოსურათების სათაურები.

წყარო 2. კონფლიქტის რეგიონებიდან დევნილი ბავშვების ბელი

ა) თეო, ოსი, 17 წლის

ექვს წლამდე ოჯახში ვიზრდებოდი. სამაჩაბლოში ეთნოკონფლიქტის შემდეგ სახლი დაგვეწვა. მამა კონფლიქტის დროს დამედუპა. მალე დედაც მომიკვდა. მერე ქუჩაში აღმოვჩნდი. ერთმა ქალმა ამიყვანა შეილაღ და მზრდიდა. მას ზაირა დედას ვეძახი. ის რომ არა, ახლა ქუჩაში ვიქნებოდი.

ბ) ვასო, რუსი, 11 წლის

აფხაზეთის კონფლიქტის შემდეგ მშობლებს ავცდი, ბავშვთა სახლში მიმიყვანეს, მოგვიანებით გაირკვა, რომ დედაჩემი, წარმოშობით რუსი, რუსეთში გამგზავრებულა, მამაჩემმა კი სხვა ცოლად შეირთო. ბავშვთა სახლს ვერ შევეგუე და გავიპარე. ამჟამად ქუჩაში ვცხოვრობ ამხანაგებთან ერთად. ერთ მიტოვებულ სახლში ვათევ ღამეს. იქ დენი და გათბობა არ არის. წყულს ბაზრობაზე ვშოულობ. ხან ტვირთს ვეზიდები, ხანაც ვქურდობ.

გ) ანა, ქართველი, 16 წლის

რვა წლის ვიყავი, როდესაც ჩემი ოჯახი იძულებული იყო თავისი საცხოვრებელი ადგილი დაეტოვებინა. მამაჩემი ქართველია, დედა კი აფხაზი მყავს. როდესაც დედამ მამას თავის ნათესაებებთან გადასვლა შესთავაზა, მამამ უარი განაცხადა და სხვა ლტოლვილებთან ერთად უმძიმესი გზით თბილისში ჩამოსვლა მოგვიხდა. სანამ ბინას მოგვეძებნენ, თბილისში რაღაც მიტოვებულ შენობაში მოგვიხდა ცხოვრება, სადაც შუქიც კი არ იყო. მამას დიდხანს არ ჰქონდა მუდმივი სამუშაო, დედა კი ფიქრობდა, რომ რადგან ეროვნებით აფხაზია, საქართველოში მას სამუშაოს არავინ მისცემს და არც უცდია მისი მოძებნა. მახსოვს ერთხანს იმდენად გაგვიჭირდა, რომ სასკოლო წიგნებიც კი ვერ მიყიდეს და მთელი თვე უწიგნოდ დავდიოდი სკოლაში. ჩემი ასაკის ნაცნობებიც არ გვყავდა თბილისში, რომ წიგნები ვინმეს ეთხოვებინა.

გაზეთი „ალია“, 2005 წელი, 23-25 ივლისი

დ) ნინო, ქართველი, 12 წლის

მამა აფხაზეთის ომში დამედუპა. დედა საბერძნეთში გაემგზავრა სამუშაოს საძებნელად. ავადმყოფ ბებიასთან ერთად მარტო ვცხოვრობ. ვპატრონობ მას. ოჯახში ყველაფერს მე ვაკეთებ. როდესაც ბებია ცუდად არის, დამეებსაც ვათენებ. ამის გამო სკოლასაც ხშირად ვაცდენ.

ინტერვიუ ჩაიწერა მ. კირვალიძემ, 2009 წლის 6 მაისი.

დავალება 2.

1. წყაროში 2 ა, ბ, გ, დ:

- ა) ხაზი გაუსვი წინადადებებს, რომლებიც ამ ბავშვების მდგომარეობის მიზეზებზე მეტყველებს.
- ბ) განიხილე ბავშვების ყოველდღიური ცხოვრება.

2. იმსჯელე შემდეგ საკითხებზე:

- ა) რა არის საერთო ამ მოზარდების ბიოგრაფიაში?
- ბ) როგორ შეიძლება დაეხმაროს საზოგადოება და სახელმწიფო ეთნოკონფლიქტების შედეგად დაზარალებულ ბავშვებს?

წყარო 3. ბავშვთა სოფლის* მცხოვრებლების ისტორია

ა) მანანა, 9 წლის

ომში მამის გარდაცვალების შემდეგ უკვე 6 წელია, რაც ბავშვთა სოფელში ვცხოვრობ. აქ დედამ 3 წლის ასაკში მომიყვანა. ოთხი და მყავს. ისინი ჩემზე უფროსები არიან და დედასთან ცხოვრობენ. დედა ხშირად მაკითხავს. ბავშვთა სოფელში ჩემთან ერთად ერთ ოჯახში ცხოვრობენ სხვადასხვა ეროვნების ბავშვები. სკოლაში ერთად დავდივართ. ჩემი საყვარელი საგანია მათემატიკა. თავისუფალ დროს ვთამაშობ, ვერთობი, ხან ტელევიზორს ვუყურებ.

ბ) გიორგი, 12 წლის

6 წლის ვიყავი, როდესაც ბაბუამ ბავშვთა სოფელში მომიყვანა. მშობლები გარდაცვლილი მყავს, ბაბუაც გარდამეცვალა და ახლა დეიდა მაკითხავს ხოლმე. აქ, ოჯახში შეიძენი ვცხოვრობთ: სამი და, სამი ძმა და დედა. ნამდვილი და-ძმა არ მყავს. დავდივარ სკოლაში. ყველაზე მეტად მათემატიკა მიყვარს. როცა თავისუფალი დრო მაქვს, ხან კომპიუტერს ვთამაშობ, ხან ფეხბურთს და ტენისს. მინდა მომავალში არქიტექტორი გავეხდე. ვაწყობთ სხვადასხვა ღონისძიებებს. ბავშვთა სოფელში მოდიან სტუმრები სხვადასხვა ქვეყნიებიდან და აგრეთვე ქართული კომპანიებიდან. ძალიან კმაყოფილი ვარ აქ ცხოვრებით.

ინტერვიუ ჩაიწერა მ. კირვალიძემ, 2009 წლის 17 აპრილი.

დავალება 3:

1. დაასახელე, წყარო 3-ის მიხედვით, ვინ დაეხმარა დაზარალებულ ბავშვებს?
2. ახსენი, რატომ უნდა იყოს დაინტერესებული სახელმწიფო და საზოგადოება მოზარდი თაობის პრობლემების გადაწყვეტით?
3. განიხილე საკითხი, ვინ უნდა იზრუნოს დაზარალებულ მოზარდებზე:
 - ა) სახელმწიფომ;
 - ბ) საზოგადოებამ.
 - გ) იპოვეთ არგუმენტები წყაროში 3.

წყარო 4. კანონები ბავშვის უფლებების შესახებ

ა) „ბავშვის უფლებათა კონვენცია“

მუხლი 20

ბავშვს, რომელიც დროებით ან მუდმივად მოკლებულია ოჯახურ გარემოს ანდა მისივე ინტერესებიდან გამომდინარე, არ შეიძლება დარჩეს ასეთ გარემოში, უფლება აქვს სარგებლობდეს სახელმწიფოს განსაკუთრებული მფარველობითა და დახმარებით;

მუხლი 6, 24, 26, 31

კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ ყველა ბავშვს აქვს: განვითარების, სოციალური უსაფრთხოების, საცხოვრებლის, სამედიცინო მომსახურებით სარგებლობის, განათლების, ინფორმირებულობის, თამაშის, დასვენების, ძაღლების აღდგენის, კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობის უფლება.

* ბავშვთა სოფელი – საერთაშორისო საქველმოქმედო ორგანიზაცია, რომელიც საქართველოში 1989 წელს დაარსდა. 2011 წლისთვის 2 ბავშვთა სოფელი ფუნქციონირებდა.

მუხლი 27

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ ყველა ბავშვის უფლებას უზრუნველყოფილი იყოს ცხოვრების ისეთი დონით, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, ზნეობრივი და სოციალური განვითარებისათვის.

ბ) საქართველოს კონსტიტუცია, თავი II – საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლება

მუხლი 35

ყველას აქვს განათლების მიღებისა და მისი ფორმის არჩევის უფლება. დაწვებითი და საბაზო განათლება საფასურის გარეშეა. მოქალაქეებს უფლება აქვთ კანონით დადგენილი წესით და განსაზღვრულ ფარგლებში სახელმწიფო სასწავლებელში მიიღონ საშუალო, პროფესიული და უმაღლესი განათლება.

გ) კანონი ზოგადი განათლების შესახებ

მუხლი 3

საქართველოში ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნებია:

- ა) მოსწავლის ეროვნული და ზოგადსაგანობრივი ღირებულებების მქონე, თავისუფალ პიროვნებად ჩამოყალიბებისათვის საჭირო პირობების შექმნა;
- ბ) მოსწავლის გონებრივი და ფიზიკური უნარ-ჩვევების განვითარება, აუცილებელი ცოდნით უზრუნველყოფა...

მუხლი 22

სახელმწიფო უზრუნველყოფს სრული ზოგადი განათლების მიღებას. მოსწავლის განათლების სახელმწიფო დაფინანსება ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში გრძელდება 12 წლის განმავლობაში.

დავალება 4:

1. შეუსაბამე წყაროებში 1, 2, 3 მითითებული მაგალითები იმ დოკუმენტებს, რომლებიც წყაროში 4 (ა, ბ, გ) არის მოცემული.
2. დაადგინე ამ უფლებებიდან, რომელი ხორციელდებოდა ეთნოკონფლიქტების შედეგად დაზარალებულ ბავშვებთან დაკავშირებით?

განმავლობადგელი კითხვა: რა გავლენა იქონია 1990-იანი წლების ეთნოკონფლიქტებმა საქართველოში ბავშვების ბედზე?

17. „ბაჟოფილი ლუკმა“

საკვანძო კითხვა: როგორ ცხოვრობდნენ ერთად ქართველები და უკრაინელები საქართველოში 1930-40-იან წლებში?

წყარო 1. უკრაინაში შიმშილის შესახებ

1932 წელი უკრაინაში საოცრად გვალვიანი იყო. ყველაფერი განადგურდა, რასაც მომდევნო წელს ენით აუწერელი შიმშილობა მოჰყვა. შიმშილს შეეწირა ათასობით უკრაინელის სიცოცხლე. მან იმსხვერპლა ჩემი 28 წლის დედაც, სხვა ახლობლები. ადამიანები იძულებული გახდნენ მიეტოვებინათ მშობლიური ადგილები და შიმშილისაგან ხსნის გზა სხვაგან ეძებნათ. ბევრი მათგანი მაშინ საქართველოში ჩამოვიდა, მათ შორის, ჩვენც – მამაჩვენი და სამი მცირეწლოვანი ბავშვი. ნიკოლაევიდან თბილისამდე ფოთში ჩამოგვიყვანა. შიმშილისაგან დაოსებულებს სიარული არ შეგვეძლო, გემიდან საკაციო გადმოგვიყვანეს. ქართველებმა დაგვაყენეს ფეხზე, უკანასკნელ ლუკმას გვიყოფდნენ, ბინაც მიგვიჩინეს.

უკრაინელი ჟურნალისტის მიხეილ გლუშჩენკოს ნაამბობი. გაზეთი „თბილისი“, 1990 წ., 8 მაისი.

წყარო 2. მეორე მსოფლიო ომის დროს ევაკუაციის შესახებ

საქართველოს მცხოვრებთა რაოდენობა მეორე მსოფლიო ომის პერიოდისათვის საგრძნობლად გაიზარდა, ფაშისტური გერმანიის მიერ ოკუპირებული უკრაინისა თუ ცენტრალური რუსეთის რაიონებიდან ლტოლვილი მოსახლეობის ხარჯზე. საქართველომ შეიკედლა ფრონტისპირა ზონიდან ევაკუირებული მრავალი საბავშვო სახლი. ქართულმა ოჯახებმა იშვილეს უპატრონოდ დარჩენილი რუსი, უკრაინელი, ბელორუსი თუ სხვა ეროვნების ასეულობით მოზარდი.

ო. ჯანელიძე, საქართველოს ახალი და თანამედროვე ისტორია, თბ., 2009, გვ. 176.

წყარო 3. სახელმწიფოს ღონისძიებები ფრონტისპირა ზონებიდან მოსახლეობის ევაკუაციის შესახებ

სსრ კავშირ-გერმანიას შორის ომის დაწყებიდან ახლო ხანებში ფაშისტების სამხედრო წარმატებებმა აუცილებელი გახადა ფრონტისპირა ზონიდან მოსახლეობის, სამრეწველო საწარმოების, ზოგიერთი დაწესებულების, მზა პროდუქციის, ნედლეულისა და სხვა ფასეულობათა ევაკუაცია აღმოსავლეთის რაიონებში.

1941 წლის 24 ივნისს, საკ. კპ (ბ) ცენტრალური კომიტეტისა და სახკომსაბჭოს დადგენილებით, შეიქმნა ევაკუაციის საბჭო ლ. კაგანოვიჩის თავმჯდომარეობით. იმავე წლის 26 სექტემბერს ევაკუაციის საბჭოსთან ჩამოყალიბდა მოსახლეობის ევაკუაციის სამმართველო. შესაბამისად, საქართველოს სახკომსაბჭოსთან დაარსდა რესპუბლიკის ტერიტორიაზე ევაკუირებული მოსახლეობის დახმარების მუდმივი კომისია, სპეციალური საევაკუაციო სამმართველო და სხვა ადგილობრივი სტრუქტურები. 1942 წლის ნოემბერში შეიქმნა საქართველოში ევაკუირებული ოჯახების დაბინავების მთავრობის კომისია.

ე. კუპატაძე, ევაკუირებული სამრეწველო საწარმოების, დაწესებულებებისა და მოსახლეობის მიღება და განლაგება საქართველოში საბჭოთა კავშირის დიდი სამამულო ომის პერიოდში. 1941-1945 წწ., თბ., 1978, გვ. 14-17, 68.

წყარო 4. ევაკუირებულების ცხოვრების შესახებ

ომი რომ დაიწყო 6 წლის ვიყავი. დედა უკრაინელი მყავდა, მამა – რუსი, ამიტომ პატარაობიდანვე ვიცოდი რუსულიცა და უკრაინულიც. მამაჩემი 1941 წლის ივნისიდანვე ფრონტზე იმყოფებოდა. როცა ჩემი სოფლიდან მოსახლეობის ევაკუაცია განხორციელ-

და მე და დედაჩემი ჩვენთვის სრულიად უცხო გარემოში, საქართველოში ჩამოვედით და მახარაძის რაიონის სოფელ შრომაში აღმოჩნდით.

დღედა მალე ჩაება აქაური კოლმეურნეობის მუშაობაში. მე მაშინ სასკოლო ასაკი არ მქონდა, სოფელში კი საბავშვო ბაღი ჯერაც არ არსებობდა, რის გამოც, სწორად, იმ ოჯახში მოხუც ბებია ანიკოსთან ვრჩებოდი, რომელმაც ჩვენ შეგვიკვლიდა.

მე ქართული არ მესმოდა, ბებიას – ჩემი ენა. მეზობლად ჩემი ასაკის გოგო ცხოვრობდა, სათამაშოდ გადმოდიოდა, მაგრამ ერთმანეთს ბევრს ვერაფერს ვაგებინებდით და უფრო მეტად გაბუტულებივით ვიყავით. ჩვენი ურთიერთობის ენა, სანამ საღაპარაკო ქართულს ვისწავლიდი, ღიმილი იყო.

ინტერვიუ თბილისის მცხოვრებ გენადი პეტრენკოსთან, 75 წლის, პენსიონერი, ჩაიწერა ოთარ ჭანგელიძემ, 2010 წლის 8 იანვარი.

წყარო 5. ევაკუირებულები ფოთში

ქ. ფოთმა ომის დროს ათასობით ევაკუირებული მიიღო, ძირითადად, ოდესიდან, სევესტოპოლიდან, ნიკოლაევიდან და სხვ. ქალაქი პატარა იყო. ყველას დაბინავება სახელმწიფო ნაგებობებში შეუძლებელი აღმოჩნდა და ხელმძღვანელობამ მიმართა კერძო სახლების მფლობელთ, შეეკედლებინათ ეს ადამიანები. ისინი დიდი გულისხმიერებით გამოეხმაურნენ ამ თხოვნას. ქალაქში არ დარჩენილა არც ერთი, თვით პატარა ხის სახლიც კი, სადაც არ ჩაესახლებინათ ევაკუირებულნი. პატარა სამოთახიან სახლში, ჩვენთან ერთად ცხოვრობდა სამხედრო მოსამსახურის პავლე შევჩენკოს ოჯახი. ვცხოვრობდით სიმჭიდროვეში, მაგრამ როგორც ერთი ოჯახი.

ექიმ ვენერა ჯობაძეს მოგონებიდან: ჟურნალი „Русский клуб“, Тб., 2008, №5, გვ. 12.

დავალება 1:

1. ამოწერე წყაროებიდან 1-5 ის სიტყვები/ფრაზები, რომლებიც ასახავს 1930-40-იან წლებში უკრაინელთა საქართველოში მიგრაციის მიზეზებს.
2. ხაზი გაუსვი წყაროებში 1-5 ფრაზებს, რომლებიც გამოხატავს ქართული მოსახლეობის დამოკიდებულებას ევაკუირებული უკრაინელების მიმართ.
3. აირჩიე ერთი რომელიმე ფრაზა, რომლითაც შეიძლება ამ სამუშაო ფურცლის დასათაურება.
4. შეავსე ცხრილი იმ ინფორმაციის გამოყენებით, რომელიც წყაროებიდან 1-5 მიიღე.

[illegible]

წყარო 6. ბავშვების ევაკუაცია

...1942 წლის ნოემბრისათვის საქართველოში აღრიცხული იყო 4452 ევაკუირებული უდემამო ბავშვი. უნდა ვივარაუდოთ, რომ მშობლებთან და ნათესავებთან ერთად, საქართველოში ევაკუირებული ბავშვების რაოდენობა ათჯერ მაინც აღემატებოდა უდემამოდ ევაკუირებული ბავშვების რიცხვს. ...მარტო 1941-1942 წლებში ქართულ სკოლებთან 50 კლასი გაიხსნა ევაკუირებული ბავშვებისათვის.

გ. კუპატაძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 98.

წყარო 7. საქართველოს სტატისტიკური სამმართველოს მონაცემები 1941-1942 წლებში საქართველოში ევაკუირებული სამხედრო მოსამსახურეთა ოჯახის წევრების შესახებ

№	თარიღი	სამხედრო მოსამსახურეთა ოჯახის წევრები, რომლებიც ევაკუირებული იყვნენ საქართველოში (ათასობით)		
		ფრონტისპირა ქალაქ-ბიდან	ფრონტისპირა სოფლის რაიონებიდან	სულ
1	1941 წ. დეკემბრისათვის	25	5	30
2	1942 წ. 1 იანვრისათვის	27	7	34
3	1942 წ. 1 თებერვლისათვის	31	11	42
4	1942 წ. 1 მარტისათვის	32	11	43
5	1942 წ. 1 აპრილისათვის	32	11	43
6	1942 წ. 1 მაისისათვის	28	9	37
7	1942 წ. 1 ივნისისათვის	25	7	32
8	1942 წ. 1 აგვისტოსათვის	24	7	31

საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო არქივი, ფონდი 334, ანაწ. 2, საქმ. №45, ფურც. 44, 46, 60, 77, 82, 98, 115.

წყარო 8. მოსახლეობის ევაკუაცია ფრონტის ზურგში, 1941 წ.

<http://rtemes.livejournal.com/11661>.

გ. პოდშივაილოვის ფოტო

<http://www.yk.kz/news/show/4475>

დავალება 2.

- დაითვაღე, რამდენი ევაკუირებული ჩამოვიდა 1942 წლის 1 აგვისტოსათვის საქართველოში?
- ივარაუდე წყაროების 6-8 მიხედვით, რა გავლენას მოახდენდა ევაკუაციის მასშტაბები საქართველოს მოსახლეობის ყოველდღიურ ცხოვრებაზე?

წყარო 9. უკრაინიდან ევაკუირებულთა განსახლება საქართველოში 1941-1945 წლებში

დავალება 3:

1. რუკის მიხედვით დაადგინე:
 - ა) საქართველოს რომელ ქალაქებში იყრიდა თავს უკრაინიდან ევაკუირებული მოსახლეობა?
 - ბ) რომელ პუნქტებში დაასახლეს ევაკუირებული ოჯახები?
 - გ) ბავშვთა რომელ სახლებში დააბინავეს ევაკუირებული ბავშვები, დაადგინეთ ამ დაწესებულებების რაოდენობა;
2. დაწერე მოკლე წერილი ფოთში ევაკუირებული შენი უკრაინელი თანატოლის სახელით, რომლის გაგზავნა მას თავის მეგობრებთან ან ნათესავებთან სურს.
3. გაარკვიე, ცხოვრობენ თუ არა შენს მშობლიურ ქალაქში ან სოფელში ევაკუირებული უკრაინელების შთამომავლები.

განმავლობადგებელი კითხვა: რა არის სამუშაო ფურცლის სათაურის გზავნილი?

18. მუდმივად სამუშაოლოს ძიებაში (მესხეთიდან დეპორტირებულები)

საკვანძო შეკითხვა: რატომ „ეძებენ“ დღემდე დეპორტირებული მესხები თავიანთ სამშობლოს?

დავალება 1:

დაიყავით სამ ჯგუფად:

პირველი ჯგუფი – სახელმწიფო სტრუქტურები და საერთაშორისო ორგანიზაციები.

მეორე ჯგუფი – დეპორტირებული მესხები

მესამე ჯგუფი – საქართველოს საზოგადოება

გაეცანით თქვენი ჯგუფისთვის განკუთვნილი წყაროების პაკეტს და მოაწყოთ მრგვალი მაგიდა-დისკუსია თემაზე: „დეპორტირებული მესხები სამშობლოს მუდმივ ძიებაში“.

წყაროები ჯგუფისათვის 1. სახელმწიფო სტრუქტურები და საერთაშორისო ორგანიზაციები

წყარო 1.1. დეპორტაციის შესახებ

საქართველოს სსრ-ის თურქეთთან მოსახლდრე რაიონებში ცხოვრობს თურქული მოსახლეობა. წლების განმავლობაში, ამ მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი, რომელიც ნათესაურ კავშირშია თურქეთის მოსახლდრე რაიონების მცხოვრებლებთან, ამჟღავნებს ემიგრაციულ განწყობას, ეწევა კონტრაბანდას და თანამშრომლობს თურქეთის დაზვერვასთან აგენტების გადმობირებისა და ბანდიტური ჯგუფების შექმნისათვის.

საქართველოს სსრ მონაკვეთზე სსრკ-ის საზღვრის დაცვის გაძლიერების მიზნით, საბჭოთა კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატი მიზანშეწონილად მიიჩნევს გადაასახლოს ახალციხის, ადიგენის, ასპინძის, ახალქალაქის, ბოგდანოვკის რაიონებიდან და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოდან თურქების, ქურთების და ხემშილების 16700 ოჯახი, სულ 86 000 სული ყაზახეთის, უზბეკეთისა და ყირგიზეთის სსრ-ში.

დ. ბერიას* წერილი სტალინს,
№789/6, 24 ივლისი, 1944 წელი.

* ლავრენტი ბერია – სსრკ-ის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარი.

წყარო 12. საბჭოთა კავშირის დროს გამოცემული ბრძანებულებები

თარიღი	ორგანო	მარეგულირებელი აქტი	შენიშვნა
1956 წ. 28 აპრი- ლი	სსრკ-ის უზე- ნაესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულე- ბა №135/142, მუხლი 2.	„სპეცგადასახლებასთან დაკავშირებული შეზღუდვების მოხსნა ყირიმელი თათრების, ბალკარების, თურქების – სსრკ-ის მოქალაქეები, ქურთების, ხემშილებ- ისა და მათი ოჯახის წევრებისათვის, რომ- ლებიც გადასახლებულნი იყვნენ დიდი სამა- მულო ომის დროს“.	
1987 წ. 8 დეკემ- ბერი	საქართველოს მინისტროს საბჭოს დადგენილება №600	„1987-1988 წლებში საქართველოს სსრ-ში მესხთა იმ ოჯახების ორგანიზებული ჩამოსა- ხლების შესახებ, რომელთაც სურვილი აქვთ მუდმივად საცხოვრებლად ჩამოვიდნენ საქარ- თველოში სხვა მოკავშირე რესპუბლიკებიდან“	
1991 წ. 7 მარტი	სსრკ-ის უზე- ნაესი საბჭოს დადგენილება, მუხლი 2	საკანონმდებლო აქტების გაუქმების შესახებ სსრკ-ის უმაღლესი საბჭოს 1989 წლის 14 ნოემბრის დეკლარაციის – „იძულებით გა- დასახლებული ხალხების წინააღმდეგ მიმა- რთული რეპრესიული აქტების, უკანონოდ და დანაშაულებრივად ცნობისა და ხალხების უფლებებით უზრუნველყოფის შესახებ“ – საფუძველზე.	გაუქმდეს: 1956 წლის 28 აპრილის ბრძანებუ- ლება, მუხლი 2;

<http://reksin.ru/news/news040406.shtml.html>; <http://kpd.nvrsk.ru/bib/tm/4-07-03.htm>;
<http://www.cidct.org.ua/uk/publications/deport2/235.html> (თარგმანი რუსულიდან).

წყარო 13. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ განხორციელებული ღონისძიებები

თარი- ღი	ორგანო	მარეგულირე- ბელი აქტი	შენიშვნა
18 მაისი, 1993 წ.	საქართველოს მეთაურის ე.შევარდნაძის განკარგუ- ლება №106		თბილისში, დეპორტირებული მესხების შთამომავლებისათვის, შეიქმნა ქართული ენისა და საქართველოს ისტორიის ადაპტაციის ცენტრი.
1994 წ.			დაარსდა რეპატრაციის სამსახური, როგორც სახელმწიფო სტრუქტურა.
დეკემ- ბერი, 1996 წ.	საქართველოს პრეზიდენტის ე.შევარდნაძის ბრძანებულება	„საქართველოში დეპორტირებული და რეპატრირებული მესხების სამართლებრივი და სოციალური პრობლემების გადაჭრის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“	... სამცხე-ჯავახეთიდან ... გასახლებული ქართველების ეთნოციდი, განხორციელდა მათი დეპორტაციის გზით სსრკ- ში მაშინ არსებული რეჟიმის მიერ, რადგან საქართველოს სსრ-ს არ ჰქონდა რეალური სუვერენიტეტი. დამოუკიდებელი დემოკრატიული საქართველო მიზნად ისახავს დასახლებული მოსახლეობის გათვლილი უფლებების რეაბილიტაციას მათი რეპატრაციისა და ეთნოციდის შედეგების თანდათანობით აღმოფხვრის გზით.

http://www.ca-c.org/journal/cac-02-1999/st_19_mamulija.shtml

წყარო 14. საქართველოს ვალდებულებები ევროსაბჭოს მიმართ

- 1999 წ. 27 იანვარი – ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის მოსაზრება №209 ვალდებულებები:
II. e:
- მიღებულ იქნას სამართლებრივი ბაზა, რომელიც დაუშვებს დეპორტირებული მესხი მოსახლეობის რეპატრაციასა და ინტეგრაციას (გაწევრიანებიდან ორი წლის განმავლობაში);
- დაიწყოს რეპატრაციის და ინტეგრაციის პროცესი (გაწევრიანებიდან სამი წლის განმავლობაში);
- დასრულდეს მესხი მოსახლეობის რეპატრაციის პროცესი (გაწევრიანებიდან ოთხმეტი წლის განმავლობაში).
- 1999 წ. 27 აპრილი – საქართველო გაწევრიანდა ევროპის საბჭოში;

<http://www.msa.gov.ge>

<http://www.portal.coe.ge>

წყარო 15. კანონი რეპატრაციის შესახებ

მუხლი 1. ამ კანონის მიზანია ყოფილი სსრკ-ის მიერ XX საუკუნის 40-იან წლებში საქართველოს სსრ-იდან იძულებით გადასახლებულ პირთა და მათ შთამომავალთა საქართველოში დაბრუნებისათვის სამართლებრივი მექანიზმების შექმნა. ამ კანონით დადგენილი რეპატრაციის სისტემა ეფუძნება ისტორიული სამართლიანობის აღდგენას, ღირსეული და ნებაყოფლობითი დაბრუნების პრინციპებს და ითვალისწინებს ეტაპობრივ რეპატრაციას.

მუხლი 3. რეპატრიანტის სტატუსის მოსაპოვებლად შესაბამისი განაცხადის წარდგენის უფლების მქონე პირები

მუხლი 8. რეპატრიანტის სტატუსის მინიჭება

მუხლი 9. საქართველოს მოქალაქეობის მიღება რეპატრიანტის სტატუსის საფუძველზე

მუხლი 10. რეპატრიანტის სტატუსის შეჩერება და შეწყვეტა.

საქართველოს კანონი. ყოფილი სსრკ-ის მიერ XX საუკუნის 40-იან წლებში საქართველოს სსრ-დან იძულებით გადასახლებულ პირთა რეპატრაციის შესახებ №5261 – რს (2007 წლის 11 ივლისი)

წყაროები ჯგუფისათვის 2. დეპორტირებული მესხები

წყარო 2.1. მესხების მოგონებები

ა) ეს მოხდა 1944 წლის 15 ნოემბერს. ჯარისკაცები შემოიჭრნენ ჩვენს სახლში დილის 3 საათზე და გვიბრძანეს გავყოლოდით ისე, რომ ძლიერ მოვასწარიტ ტანსაცმლის ჩაცმა. ჩვენ მოგვათავსეს სატვირთო ვაგონებში ვმგზავრობდით 40 დღის განმავლობაში საჭმლისა და თბილი ტანსაცმლის გარეშე. მაჩსოვს, ხალხი ბაღას ჭამდა, რომ გადარჩენილიყო. ბევრი დაიღუპა შიმშილისა და დაავადებებისაგან. მე ვნახე როგორ ისროდნენ ჯარისკაცები გვამებს პირდაპირ ვაგონებიდან. დღემდე ვერ განვთავისუფლდი იმ დღეების კოშმარებისაგან.

ოსმან მეხრივე-ყურადე, http://www.osce.org/photos/show_photos.php

ბ) [შუა აზიაში] გადასახლებულ მესხებში დაწესებული იყო კომენდანტის საათი. ჩვენ არ გვექონდა უფლება, რომ გადაესულიყავით ერთი სოფლიდან მეორეში. ყოველ საღამოს უფროსები ხელს აწერდნენ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის ადგილობრივ განყოფილებაში. [ასე იყო 1956 წლამდე]

კამილა ნურიტდინოვა (გოჩადე), წიგნიდან „მესხები – უსამშობლო ადამიანები“, თბ., 2008, გვ. 203, მასალა მოამზადა კლარა ბარათაშვილმა.

გ) 1956 წელს მოიხსნა სპეცგადასახლების რეჟიმი და მესხები ფიქრობდნენ, რომ მოვიდა განთავისუფლება ... ხელისუფლება, აძლევდა რა პასპორტებს ყოფილ სპეცგადასახლებულებს, თვითნებურად უცვლიდა მესხების ქართულ გვარებს, მათ პასპორტებში უწერდა სხვადასხვა ეროვნებას. ასე მაგალითად, მამაჩემი, ლატიფშაჰ ბარათაშვილი, ჩაწერილი იქნა როგორც აზერბაიჯანელი, ჩემ ძმას მარატს, რომელიც დაიბადა დეპორტაციაში, მიანიჭეს „უზბეკის“ ეროვნება. იყვნენ „თურქები“, „თათრები“ და თვით „კავკასიელიც“ კი. არაერთი მცდელობის შემდეგ მამაჩემმა მოახერხა, ჩემთვის, ერთადერთისათვის ჩვენი დიდი ოჯახიდან, როდესაც დავიბადე დეპორტაციაში, ჩაწერა „ქართველი“.

კლარა ბარათაშვილი, <http://georgia.kavkaz-uzel.ru/articles/16599>

დ) 1956 წელს მოხსნეს საკომენდანტო მეთვალყურეობა. 1957 წელს ჩვენ წამოვედით უზბეკეთიდან ... მატარებლით თურქმენეთამდე, იქიდან – ბაქოში. იქ არ გაფხერებულვართ – პირდაპირ საქართველოში. თუმცა ჩვენთვის არ იყო ნებადართული საქართველოში შესვლა, ჩვენ მაინც წავედით, იქნებ გაგვმართლებოდა თბილისიდან წავედით მახარაძეში, ჩაის კოლმეურნეობაში... ზუგდიდშიც ვცხოვრობდით. მეგრელებმა კარგად მიგვიღეს. მესხეთში კვლავ არ შეიძლებოდა და ჩვენ წავედით აზერბაიჯანში, კიროვაბადში... 1988 წელს შრომის სახელმწიფო კომიტეტმა დაიწყო მესხებისაგან განცხადებების შეგროვება, რომლებსაც სურდათ მესხეთში გადასახლება და ჩვენ, ბერიძეების ოჯახი, მარატ ბარათაშვილისა და აბუზარ საფაროვის ოჯახები ვიყავით პირველი მერცხლები, რომლებიც დავსახლდით მესხეთში... ჩვენ ვიყიდეთ სახლი ჩვენს მშობლიურ სოფელ მუგარეთში...

აზო ბერიძე, წიგნიდან „მესხები – უსამშობლო ადამიანები“, თბ., 2008, გვ.243, მასალა მოამზადა კლარა ბარათაშვილმა.

წყარო 2.2. ფერდანის ტრაგედია

ა) 1989 წლის ივნისში, ფერდანის დაბლობში (უზბეკეთი) მცხოვრები გადასახლებული მაჰმადიანი მესხები მასიური ხოცვა-ჟლეტის მსხვერპლნი გახდნენ. საბჭოთა კავშირის მთავრობის მიერ ცენტრალურ რუსეთში დაახლოებით 17 ათასი ადამიანის

[„თურქი-მესხების“] ევაკუაცია განხორციელდა... ნახევარი წლის შემდეგ დეპორტირებული იძულებულები გახდნენ საკუთარი უსაფრთხოების მიზნით უზბეკეთის სხვა რაიონებშიც დაეტოვებინათ, რადგან კონფლიქტი ეროვნული ნიშნით გრძელდებოდა... გადასახლება მიმდინარეობდა ძირითადად აზერბაიჯანსა და რუსეთში, მცირე ნაწილი გადავიდა უკრაინასა და ყაზახეთში.

საქართველოს პარლამენტის აპარატი, კვლევითი დეპარტამენტი, ანალიტიკური განყოფილება, 2005; http://www.parliament.ge/files/1005_15713_452804_turqi-mesxebi-TEXT.pdf

ბ) ერთ-ერთი ვერსიის მიხედვით, ყველაფერი დაიწყო ჩხუბით უზბეკებსა და თურქ-მესხებს შორის, რომლის დროსაც დაიდუპა ახალგაზრდა უზბეკი... ფერდანიდან ევაკუაციამდე დაზარალებული თურქების ოჯახები გაჰყავდათ სამხედრო პოლიგონზე ქალაქგარეთ, სადაც მათ დარბევებისაგან იცავდნენ.

პ)

უზბეკეთში მცხოვრები მესხეთიდან დეპორტირებული. ფერდანის სამხედრო პოლიგონზე – რუსეთში გამგზავრებამდე.

ალექსანდრ ოსიპოვი, „ფერდანის მოგონებები“ 20 წლის შემდეგ. უბაკვეთილო ისტორია? 09.06.2009 (თარგმანი რუსულიდან). <http://www.ferghana.ru/article.php?id=6197>

წყარო 23. დეპორტირებული მესხების მდგომარეობა კრასნოდარის მხარეში (რუსეთი)

კრასნოდარის მხარეში 1989 [ფენდანის ტრაგედიის შემდეგ-რედ.] წლიდან ფაქტობრივად ცხოვრობს 15 ათასი დეპორტირებული მესხები, მათგან მხოლოდ 4000 აქვს მოქალაქეობა [...] მათ არ შეუძლიათ მუდმივ სამსახურში მუშაობა, მათი ქორწინება ოფიციალურად არ რეგისტრირდება და კანონიერი საფუძველი არ გააჩნია; სრულად მოკლებულნი არიან სოციალურ დაცვას (არ ეძლევათ პენსია და დახმარება) და სამედიცინო დახმარების სისტემას [...] მათ არ შეუძლიათ რეფერენდუმში და არჩევნების არცერთ დონეზე მონაწილეობის მიღება[...] ზოგიერთ სკოლაში არსებობს სეგრეგაციის პრობლემა: დევნილების შვილებს ერთ კლასში იღებენ და მათ შედარებით დაბალი დონის განათლებას აძლევენ. მშობლიური ენის სწავლებაზე საერთოდ საუბარიც არაა [...]

საქართველოს პარლამენტის აპარატი, კვლევითი დეპარტამენტი, ანალიტიკური განყოფილება, 2005; http://www.parliament.ge/files/1005_15713_452804_turqi-mesxebi-TEXT.pdf

წყარო 3.1. ქართველი ინტელიგენციის მიმართვა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის ედუარდ შევარდნაძისადმი, 1979 წ. თებერვალი

ჩვენ, ქვემოთ ხელმძღვარი, ქართველი ინტელიგენციის ერთი ნაწილი, ქართველი საზოგადოების სახელით ვაცხადებთ, რომ მესხების თურქად წოდებას არანაირი საფუძველი არ გააჩნია და ამ სისულელეს ბოლო უნდა მოეღოს. საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს 1968 წლის 30 მაისის და 1974 წლის 9 იანვრის ბრძანებებით, ამ საწყალი ხალხის დაბრუნება უნდა მომხდარიყო, მაგრამ მაინც ფერხდება. გადასახლებულმა მესხებმა საბჭოთა მთავრობას რამდენიმეჯერ მიმართეს, მაგრამ მიზანს ვერ მიაღწიეს. მოსკოვში ჩასულებს მუდამ თბილისში აბრუნებდნენ. უმორჩილესად გთხოვთ, ჩვენი თხოვნა გაითვალისწინოთ და ჩვენი ღვიძლი ძმების დასაბრუნებლად ყველაფერი იდონოთ.

ხელს აწერენ: გიორგი ჩიტაია, სერგი ჯიქია, ვახტანგ ბერიძე, არნოლდ ჩიქობავა, აკაკი შანიძე, პაატა გუგუშვილი, გიორგი მელიქიშვილი, ოთარ ჯაფარიძე, გურამ მამულია, ზურაბ ცინცაძე, რევაზ ჯაფარიძე, ჯანსუღ ჩარკვიანი, გურამ ასათიანი, კამილაკორინთელი, აკაკი ბაქრაძე, მუხრან მაჭავარიანი, რევაზ ინანიშვილი, უჩა ჯაფარიძე, გიგა ლორთქიფანიძე, მერაბ ბერძენიშვილი, ალექსი მაჭავარიანი, რევაზ თაბუკაშვილი, დავით თორაძე...

გიგა ქაშუშაძე, იანვრში რეპატრირებული მოსახლეობის თურქული მეტყველების თავისებურებანი, დისერტაცია, თბილისი, 2006, გვ.23-24.

წყარო 3.2. ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენლების მოსაზრება მესხების დეპორტაციაზე

ა) 1944 წელს დანაშაული ჩაიდინეს ადამიანების, და არა ეთნოსის მიმართ. რაც შეეხება დეპორტირებულთა მოთხოვნას საქართველოში ჩამოსახლებაზე, მინდა ხაზგასმით აღვნიშნო, ამის უფლებამოსილება მათ არა აქვთ. ერთადერთი, რისი მოთხოვნაც ლოგიკურია, ეს არის წინაპართა კერძო საკუთრებაზე მემკვიდრეობის პრინციპის დაცვა, რაც უნდა შეფასდეს და მატერიალური კომპენსაციის სახით აუნაზღაურდეს დეპორტირებულთა შთამომავლობას. საქართველოს უფლება აქვს დეპორტირებულთა ის ნაწილი შემოიყვანოს, რომელიც მას საიმედოდ მიაჩნია. ჩვენი არჩევანი უპირობოდ მათზე უნდა შეჩერდეს, ვინც თავს ქართველად აღიარებს. ისეთი ადამიანების ჩამოსახლება, ვინც თავს თურქად მიიჩნევს, საქართველოს სიკვდილს ნიშნავს. მათ უნდა შევასწავლოთ ენა, ჩვენს ისტორიასა და კულტურას ვაზიაროთ, მოვახდინოთ ქართული ეთნოსის სხეულში მათი ინტეგრირება. ევროსაბჭოს რეკომენდაცია – 2012 წლამდე საქართველოში მაჰმადიანი მოსახლეობის მთლიანად შემოსახლებაზე, მიუღებელია.

ნოდარ ნათაძე, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ე.წ. თურქი მესხები, გაზ. „დილის გაზეთი“, 20 ოქტომბერი, 2003; <http://www.sapikhvno.org/viewtopic.php?t=2115>.

ბ) ისტორიამ ისინი „დამნაშავეებად“ ცნო იმის გამო, რომ ისინი ცხოვრობდნენ ჯერ რუსეთ-თურქეთის, ხოლო შემდეგ საბჭოთა კავშირ-თურქეთის საზღვარზე, ხოლო ქართველმა ხალხმა, რომელიც მოკლებული იყო რეალურ სუვერენიტეტს, ვერ შეძლო მათი დაცვა...

ქართველი ერის ეთნიკური მშენებლობის გზაზე მესხების პრობლემა წარმოადგენს ჩვენს არცთუ იოლ მემკვიდრეობას. ამ მემკვიდრეობის გააზრება და მასზე ზრუნვა – არის ისტორიული პასუხისმგებლობა იმ თაობისა, რომელიც გაუძღვება XXI საუკუნეში განახლებულ საქართველოს. ამაში მდგომარეობს საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის არსი დეპორტირებული და საქართველოში რეპატრირებული მესხების მიმართ...

გურამ მამულია, საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის კონცეფცია დეპორტირებული და საქართველოში რეპატრირებული მესხების მიმართ. ისტორია და თანამედროვეობა. http://www.ca-c.org/journal/cac-02-1999/st_19_mamulija.shtml

გ) მუსლიმი მესხები, ჩვენს მსგავსად, იყვნენ საქართველოს სრულუფლებიანი მოქალაქეები და ისინი არასამართლიანად, ბარბაროსულად გაასახლეს სამშობლოდან 1944 წელს [...] მათთვის უარის თქმა რეაბილიტაციაზე, რეპარტაციაზე არა მარტო უკანონოა და უსამართლობაა, არამედ წარმოადგენს იმ დანაშაულის ახალ დაკანონებას, რომელიც ჩაიდინეს სტალინმა და ბერიაშ და რომელიც მორალური თვალსაზრისით უფრო მძიმე დანაშაულია, რადგან ახლა მას სჩადის არა მარტო ხელისუფლება, არამედ ხალხი, ის ადამიანები, რომლებიც, უეჭველია, თავის თავს მიიჩნევენ დემოკრატებად, ქრისტიანებად, ადამიანის უფლებების დამცველებად და ა.შ. ... თუ სახელმწიფო, ხალხი სრულად გაიაზრებს ამ პრობლემას და იზრუნებს დაბრუნებულებზე, კერძოდ, მათი ადაპტაციის პროცესზე, მათ უსაფრთხოებაზე და ა.შ., ეს იმუშავებს საქართველოს სასარგებლოდ.

ნაირა გელაშვილი, მწერალი, „კავკასიური სახლის“ დირექტორი, გაზეთი „ახალი თაობა“, №35, 31.10-2.11. 2000.

წყარო 33. ისტორიკოსის მოსაზრება დეპორტირებული მესხების საკითხზე

1944 წელს ქვემო ქართლის მკვიდრი არც ერთი აზერბაიჯანელი და არც ერთი მაჰმადიანი აჭარელი არ გაუსახლებიათ. თათართა, ანუ „თურქ მესხთა“, წინაპრების გადასახლებას რელიგიური და ეთნიკური საფუძველი არ ჰქონია. უბრალოდ, ესოდენ დესტრუქციული ძალის საზღვარზე დატოვება თვით საბჭოთა კავშირისთვისაც კი საფრთხეს წარმოადგენდა. სომხებით მჭიდროდ დასახლებულ რეგიონში მათი დაბინავება უეჭველად გამოიწვევს კონფლიქტს.

სვიმონ მასხარაშვილი, გაზეთი „კვირის პალიტრა“, 7 მაისი, 2007.

წყარო 34. ქართული მედია დეპორტირებული მესხების შესახებ

„მშობლიურ სოფლებში უნდა დავბრუნდეთ“, რეპორტაჟი იანეთის მეცხრე უბნიდან

1975 წელს დაბრუნებულ მესხთა ნაწილი სამტრედიიაში დასახლდა. მაშინ ყირგიზეთიდან, ყაზახეთიდან და აზერბაიჯანიდან რამდენიმე ოჯახი საკუთარი სურვილით ერთდროულად გადმოსახლდა. კომუნისტებმა ისინი პირუტყვის მოსაშენებელ კომპლექსში სამუშაოდ კომპაქტურად დაასახლა. 26 სახლისგან შემდგარ სოფელში, რომელსაც შემდეგ იანეთის მეცხრე უბანი ეწოდა, 30 მაჰმადიანი მესხი ოჯახებით შესახლდა.

უკვე წლებია, დასახლებაში საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ ფუნქციონირებს. ამ დასახლების შესახებ მეზობელ სამტრედიიაშიც კი ბევრს არაფერი სმენია. მეცხრე უბანში ქართულად მხოლოდ მოზარდები საუბრობენ. 29 წლის განმავლობაში აქ არცერთი შერეული ოჯახი არ შექმნილა.

მესხების საარსებო საშუალება მეცხოველეობა და სოფლის მეურნეობაა. თითოეული ოჯახი, სადაც მინიმუმ რვა წევრი ცხოვრობს, პექტარზე მეტ მიწის ფართობს ამუშავებს. ჰყავს ათობით ცხვარი, ძროხა, ქათამი.

„ცუდად არ ვცხოვრობთ, მაგრამ აქ მაინც ვერ დავრჩები. როგორც კი საშუალება მომეცემა, ჩემს მშობლიურ სოფელში, ვარხანში დავბრუნდები. იქ უნდა მოვკვდე, იქ უნდა დავიმარხო“, – აცხადებს მალხაზ ბახტაძე.

სხვაგვარად ფიქრობენ მეცხრე უბანში მცხოვრები ახალგაზრდები.

„არ მინდა ახალციხეში ცხოვრება. აქ მირჩენია. ჩემი მშობლებიც აპირებენ მესხეთში წასვლას, მაგრამ არ გავყვები მათ“, – ამბობს მეცხრე კლასის მოსწავლე გავი ჭინჭარაძე.

თამუნა უჩიძე, სამტრედია, გაზეთი „სამხრეთის კარიბჭე“, 2004.

http://www.regions.ge/2&newsid=391&year=2009&position=news_main&q=samtredia

განმავლობადეგელი კითხვა: რატომ გაასახლა სახელმწიფომ საქართველოდან, ხოლო შემდეგ დააბრუნა მოსახლეობის გარკვეული ნაწილი?

19. რუსთავი – „ორმოცი ძმის“ ქალაქი

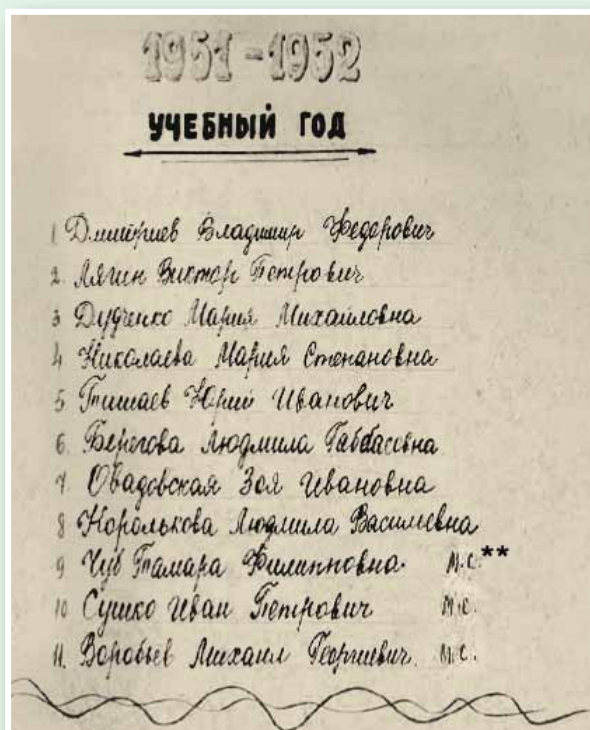
საკვანძო შეკითხვა: საიდან წარმოიშვა რუსთავის ზედმეტსახელი „ორმოცი ძმის“ ქალაქი?

წყარო 1. რუსთავში რუსების გადასახლების შესახებ

მამაჩემი, ივანე მიხეილის ძე ოვადოვსკი, ხერსონიდან იყო. იგი ჯერ სევასტოპოლში მუშაობდა, ხოლო სამამულო ომის დაწყებისას – ჩელიაბინსკის მეტალურგიულ ქარხანაში. მას, როგორც გამოცდილ სპეციალისტს მისცეს „ბრონი“ და ამიტომ ფრონტზე არ წაუყვანიათ. 1944 წლის თებერვალში მამა, ისე რომ მისთვის არც კი უკითხავთ, სურდა თუ არა, სამუშაოდ გადაიყვანეს რუსთავში, რუსთავის მეტალურგიული ქარხნის მშენებლობაზე. მე ამ დროს ათი წლის ვიყავი, ჩემი უმცროსი და – თამარა კი სამის. თავდაპირველად, მხოლოდ მამა ჩავიდა. მოგვიანებით, ეს ძალიან კარგად მახსოვს, 11 ივნისს, ჩვენც – დედა, ბებია, ჩემი და და მე – ჩავგიყვანეს ეშელონით რუსთავში. მაშინ რუსთავი ტრიალი მინდორი იყო, მხოლოდ კარვები და სამი ბარაკის ტიპის სახლი იდგა. ჩვენ ერთ-ერთ სახლში მოგვცეს ერთი პატარა ოთახი, რადგან მამა დანიშნეს ცენტრალური სამშენებლო ლაბორატორიის განყოფილების უფროსად. ჩვენს წინ კარვებში, ასევე, საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ადგილებიდან გადმოყვანილი ოჯახები ცხოვრობდნენ, ყოველგვარ პირობებს მოკლებულნი. გარდაბანსა და რუსთავს შორის იყო დასახლება, რომელსაც „როზა ლუქსემბურგს“ ეძახდნენ. იქ გერმანელები ცხოვრობდნენ, რომლებიც ომის დროს გაასახლეს. მოგვიანებით, მათ მიერ დატოვებულ ერთ-ერთ სახლში ჩვენ შეგვასახლეს. ნოემბერში გავაგრძელე სწავლა რუსულ სკოლაში, რომელიც მაშინ ერთადერთი იყო და სადაც საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოსული ოჯახების ბავშვები სწავლობდნენ. სკოლაში გვასწავლიდნენ ქართულს.

ინტერვიუ ქალაქ რუსთავის მკვიდრთან ზოია ოვადოვსკაიასთან,
ჩაიწერა ცირა ჩიკვაიძემ, 2009 წლის 29 მაისი.

წყარო 2. რუსთავის №1 სკოლის 1951-1952 წლის კურსდამთავრებულთა სია

* ბრონი – განკარგულება, რომლითაც თავისუფლდებოდნენ ომში გაწვევიდან.

** МС – ნიშნავს სკოლის ვერცხლის მედალზე დამთავრებას.

წყარო 3. რუსთავის №1 სკოლის მოსწავლეები

ა) 1951-1952 წლის კურსდამთავრებულთა ფოტო

დგანან (მარცხნიდან მარჯვნივ): თამარა საფრონოვა – რუსი; იური ტიშაევი – რუსი; ვიქტორ ლიაგინი – რუსი; მარია ნიკოლაევა – რუსი, დუხაბორი; ტოლიკ როტენბერგი – გერმანელი ებრაელი; ზოია ოვადოვსკაია – რუსი; სხედან (მარცხნიდან მარჯვნივ): ლიუდმილა ბერეგოვა – ყაზანელი თათარი; თამარა ჩუბა – უკრაინელი; გიორგი ლუარსაბისძე – ქართველი, გეოგრაფიის მასწავლებელი; ისაი ალექსისძე სკრინიკოვი – რუსი, მათემატიკის მასწავლებელი, კლასის დამრიგებელი; იური ფიოდორის ძე – უკრაინელი, ფიზიკის მასწავლებელი; მარია ალექსის ასული ტიბიცაევა – ოსი, ლიტერატურის მასწავლებელი.

ბ) ზოია ოვადოვსკაიას მოწმობა ოთხი კლასის დამთავრების შესახებ

ფოტოები ზოია ოვადოვსკაიას არქივიდან.

წყარო 4. რუსთავის რუსული სკოლის შენობა და აბრა

წყარო 5. რუსთავის №1 სკოლის დაარსების ისტორია

1943 წელს საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოსულთათვის პირველი სკოლა გაიხსნა. მისი სრული დასახელება იყო ყარაის (ახლანდელი გარდაბნის) რაიონი, სოფ. რუსთავის რუსული არასრული საშუალო სკოლა.

სკოლა განთავსებული იყო ბარაკის ტიპის შენობაში, რომლის საერთო ფართობი წარმოადგენდა 58 მ² და სამი საკლასო ოთახით შემოიფარგლებოდა.

ქართველ ბავშვთა რაოდენობის ზრდის გამო 1946-1947 სასწავლო წელს ფუნქციონირება დაიწყო ქართულმა კლასმა, ხოლო 1948 წელს ამავე სკოლაში პირველად გაიხსნა ქართული არასრული საშუალო სკოლა, რომლის დირექტორადც დაინიშნა ქსენია ზარქუა.

www.rustavi.ge

რუსთავის პირველი საშუალო სკოლა, (19 აგვისტო, 2009 წელი).

წყარო 6. მრავალეროვანი რუსთავის შესახებ

მე ვიყავი №1 სკოლის დირექტორი 1969-87 წლებში. ჩვენს სკოლაში, თუ არ ვაჭარბებ, ოცდაათოთხმეტი ეროვნების, დაახლოებით, 1 400 მოსწავლე სწავლობდა. იყო ძალიან მეგობრული განწყობა არა მარტო ჩვენს სკოლაში, არამედ მოელს ქალაქში. რუსთავი ისეთი ინტერნაციონალური იყო, რომ მას „ორმოცი ქმის“ ქალაქს ეძახდნენ.

ინტერვიუ ქალაქ რუსთავის მკვიდრთან, №1 საშუალო სკოლის დირექტორთან ნატალია სანოდესთან, ჩაიწერა ცირა ჩიკვაიძემ, 2009 წლის 29 მაისი.

წყარო 7. დადგენილება რუსთავის მეტალურგიული ქარხნის მშენებლობის შესახებ

სსრკ სახკომსაბჭოსა და საკავშირო კპ(ბ) ცენტრალური კომიტეტის 1940 წლის 12 სექტემბრის №1677 დადგენილების – „საქართველოში ამიერკავკასიის მეტალურგიული ქარხნის მშენებლობის შესახებ“ – აღსრულებისათვის – თანახმად, საქართველოს სსრ სახკომსაბჭო და საქართველოს კპ(ბ) ცენტრალური კომიტეტი ადგენს:

ეთანხმება სსრკ სახკომსაბჭოს სპეციალური კომისიის დასკვნას, რათა საქართველოს სსრ-ში ამიერკავკასიის მეტალურგიული ქარხნის მშენებლობისათვის შეირჩეს მოედანი ნავთისჭალაში, რომელიც ესაზღვრება ქობილის ნავთლუდის რაიონში.

„საქართველოში ამიერკავკასიის მეტალურგიული ქარხნის მშენებლობის შესახებ“ საქართველოს სსრ სახკომ. საბჭოსა და საქართველოს კპ(ბ) ცენტრალური კომიტეტის დადგენილება, 14 ოქტომბერი, 1940 წ.

წყარო 8. რუსთავის მეტალურგიული ქარხნისთვის კადრების მოზიდვის შესახებ

ა) პარტიული ლიდერის მოგონებები

ომამდე ქარხნის ძირითადი ობიექტების დაპროექტება ვერ მოესწრო და მათი საძირკველიც კი არ ჩაგვიყრია [...] 1944 წლის 23 მარტს გამოვიდა თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის დადგენილება, რომლითაც ამიერკავკასიის მეტალურგიული ქარხნის მშენებლობა ახლდებოდა, მაგრამ ახლდებოდა „რკინიზის სადგურ რუსთავთან მდებარე მოედანზე“ თბილისიდან 26-27 კილომეტრის დაშორებით [...] 1944 წელს ქარხნის დაპროექტება მიმდინარეობდა. 1 აგვისტოსათვის მოედანზე უკვე მზად იყო საერთო საცხოვრებელი 9 000 მშენებლისათვის [...] სექტემბრისთვის უკვე მზად იყო საერთო საცხოვრებელი 22 ათასი მუშისათვის და 9000 კვ. მეტრი საბინაო ფართობი საინჟინრო-ტექნიკური მუშაკებისა და მათი ოჯახებისათვის [...] 2-3 წელიწადში ქარხანას უნდა მიეღო კვალიფიციურ მუშათა და სპეციალისტთა კადრები, რომლებიც მას აამოქმედებდნენ. ასეთი კადრები რესპუბლიკას არ გააჩნდა [...] საქართველოს უდიდესი საწარმო მთელ ხალხს უნდა აეშენებინა [...] ეს ნიშნავდა, რომ მეტალურგთა მომავალი ქალაქის მოსახლეობაც რესპუბლიკის ყველა ისტორიული პროვინციიდან გამოსულთა

შენადნობი იქნებოდა. ყველა დიდ რეგიონს 150-250-მდე კაცი უნდა გამოეგზავნა, საშუალო და მცირეს კი – 50-დან 100-მდე. გასაწვევებს წინასწარ განემარტათ, რომ ისინი იგზავნებოდნენ კვალიფიკაციის მისაღებად, რათა შემდეგ რუსთავის მეტალურგიულ ქარხანაში ემუშავათ და რომ ამის გამო წითელ არმიაში სამსახურიდან თავისუფლდებოდნენ. 3 000 ახალგაზრდა სამხრეთის (იგულისხმება რუსეთის და უკრაინის – რედ.) მეტალურგიულ ქარხნებში გაიგზავნა (პრაქტიკის გასავლელად – რედ.), 2000 – რესპუბლიკის საწარმოებში მოეწყო.

კ. ჩარკვიანი, განცდილი და ნახრევი, თბ., გვ. 344-355.

ბ) თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის დადგენილება

ქარხანაში მოღიანად დამთავრების შემდეგ, უნდა მუშაობდეს სულ 9200 კაცი, აქედან 8 400 მუშა და 800 საინჟინრო-ტექნიკური მუშაკი [...]

ნება დაერთოს თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტს ჩატარდეს რესპუბლიკაში სამხედრო უწყების მეშვეობით 1926 წელს დაბადებული 5000 გასაწვევის მობილიზაცია, მათი შავი მეტალურგიის სახალხო კომისარიატის განკარგულებაში გადაცემით, ამიერკავკასიის მეტალურგიულ ქარხანაში სამუშაოდ.

თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტს ცენტრალური კომიტეტისაგან, 23 ივნისი, 1944 წ.

წყარო 9. ქართველი ახალგაზრდები მიემგზავრებიან რუსეთისა და უკრაინის მეტალურგიულ ქარხნებში, 1944 წ.

*რუსთავის მხარეთმცოდნეობის
მუზეუმის ფონდი*

წყარო 10. მშენებელთა ჩასვლა რუსთავში

ამის პირველი ხუთწლედის პერიოდში საქართველოში ყოველწლიურად ტარდებოდა მუშათა ორგანიზებული შეგროვება. საქართველოს ყველა რაიონში (ავტონომიური ერთეულების ჩათვლით) შეგროვდა 20 ათასამდე მუშა [...] მარტო 1950 წელს საქართველოს მრეწველობისა და მშენებლობისათვის ორგანიზებული შეგროვების წესით მიღებული 8 ათასი კაციდან ტრესტ „მეტალურგმშენს“ გადაეცა 3 ათასი მუშა[...] ქარხნის მშენებლობის მთელ მანძილზე (უფრო მეტად კი მის პირველ ხანებში) იგზავნებოდნენ მოძმე რესპუბლიკებიდან, განსაკუთრებით, რუსეთსა და უკრაინიდან მეტალურგიული ქარხნების მშენებელი კადრები – ინჟინერ-ტექნიკური პერსონალი და კვალიფიციური მუშები.

ჯერ კიდევ 1944 წელს რუსთავის მშენებლობაზე ჩამოვიდა მშენებელთა დიდი ჯგუფი, რომელიც ჩელიაბინსკისა და ტაგილის მეტალურგიული ქარხნების აგებაში იღებდა მონაწილეობას. მშენებელ მუშათა ეს კატეგორია, ე.ი. სხვა რესპუბლიკებიდან ჩამოსული კვალიფიციური მუშები, რუსთავის მშენებლების თუმცა მცირე, მაგრამ უდავოდ მაღალნაყოფიერი უჯრედი იყო.

ქ. თოფურიძე, რუსთავი, თბ., გვ. 61.

წყარო 11. ქალაქ რუსთავის წარმოქმნის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება საქართველოს სსრ გარდაბნის რაიონის დაბა რუსთავის ქალაქ რუსთავად გარდაქმნის შესახებ

გამოეცა საქართველოს სსრ გარდაბნის რაიონის დაბა რუსთავი და გარდაიქმნას რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქად.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება,
19 იანვარი, 1948 წ., თბილისი.

წყარო 12. რუსთავის მშენებლობის ისტორია

ა) ადგილი, სადაც რუსთავის მეტალურგიული ქარხანა აშენდა, 1944 წ.

ბ) თავდაპირველად, კარვების ქალაქი გაჩნდა, მარტი, 1944 წ.

საქართველოს ეროვნული არქივი, ფონდი 0-21778

საქართველოს ეროვნული არქივი, ფონდი 0-28329

გ) ზოია ოვადოვსკაიას ოჯახი ახალ სახლთან, 1949 წ.

ოჯახის არქივიდან

დ) თანამედროვე რუსთავი

მეტალურგიული ქარხნისა და ქალაქ რუსთავის მშენებლობა ერთდროულად დაიწყო და პარალელურად მიმდინარეობდა [...] 1946 წლის ზაფხულისათვის რუსთავში 3000 მცხოვრები ითვლებოდა. პირველი მოსახლენი უმეტესად მშენებლები იყვნენ, ახლო მომავალში რუსთავში უნდა დამკვიდრებულიყვნენ პირველ სამრეწველო საწარმოთა – მეტალურგიული ქარხნის დამხმარე საამქროების მუშები. მათთვის მზადდებოდა 14 სახლი და ერთი საერთო საცხოვრებელი [...] ქალაქის ზრდასა და გაფართოებასთან ერთად ინტენსიურად ვითარდებოდა ახალი სასკოლო შენობების, ახალი საბავშვო ბაღებისა და ინტერნატების მშენებლობა. 1948-49 სასწავლო წელს რუსთავში 4 სკოლა იყო: 2 საშუალო სკოლა (აქედან ერთი მუშა ახალგაზრდობის), ერთი – რვაწლიანი, და ერთიც – დაწყებითი.

1952 წელს ქალაქის 11 სკოლაში 2500-ზე მეტი მოსწავლე სწავლობდა, ხოლო 1953-1954 სასწავლო წელს რუსთავის სკოლების რაოდენობამ 16-ს მიაღწია და მოსწავლეთა რიცხვმა 3 500-ს გადააჭარბა.

ქ. თოფურიძე, რუსთავი, თბ., გვ. 112-113.

წყარო 13. რუსთავის მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობა 1950 წლისათვის

ეროვნება	რაოდენობა	%
ქართველი	6193	56.15
აფხაზი	150	1.36
ოსი	452	4.1
რუსი	1807	10.2
სომეხი	535	4.85
აზერბაიჯანელი	858	5.97
უკრაინელი	544	4.93
ბერძენი	165	1.5
ებრაელი	92	0.83
ქურთი	41	0.37
სხვა ეროვნება	192	1.74
სულ	11 029	

რუსთავის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის ფონდი

წყარო 14. თბილისისა და რუსთავის მოსახლეობა 1930-1950-იან წლებში

ქალაქის დასახელება	მოსახლეობა ათასობით	
	1939 წ. 17 იანვრისათვის	1959 წ. 19 იანვრისათვის
თბილისი	519,2	694,7
რუსთავი	–	64,7

საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ.VIII, 1980, გვ. 477.

დავალება 1:

- დაწერეთ სცენარი და „გადაიღეთ“ დოკუმენტური ფილმი ქალაქ რუსთავზე. ფილმის ძირითადი სიუჟეტებია:
 - რუსული სკოლა რუსთავში
 - რუსთავის მშენებლები
- დაიყავით ორ ჯგუფად, აირჩიეთ თქვენთვის საინტერესო ერთი სიუჟეტი; განიხილეთ, რა არის თქვენი ფილმის მთავარი მიზანი და ჩამოაყალიბეთ საკვანძო შეკითხვა, რომელზეც გსურთ პასუხის მიღება
 - შეარჩიეთ ფილმისთვის საჭირო წყაროები.
 - წარმოადგინეთ ფილმის 5-8 კადრი.

სიუჟეტი 1. რუსული სკოლა რუსთავში

- ორიგინალური სათაური
- სკოლის შექმნის ისტორია
- საინტერესო მოვლენები და ფაქტები სკოლის ცხოვრებიდან
- მოსწავლეები, მასწავლებლები და ა.შ.

გ) შეიცვალა თუ არა სიუჟეტის საკვანძო შეკითხვის ფორმულირება და ფილმის სათაური? თუ შეიცვალა, ჩამოაყალიბეთ ახალი საკვანძო შეკითხვა და სათაური.

სიუჟეტი 2. რუსთავის მშენებლები

- ორიგინალური სათაური
- ქალაქის შექმნის ისტორია
- საინტერესო მოვლენები და ფაქტები ქალაქის ცხოვრებიდან
- ქალაქის მშენებლები და ა.შ.

განმაზოვალბეელი კითხვა: რა როლი ითამაშა მიგრაციულმა პროცესებმა მრავალეროვანი რუსთავის შექმნაში?

20. „აბორეზული ძვები“ (ეკოლოგიური მიგრანტები საქართველოში)

საკვანძო კითხვა: რატომ იქცა ეკომიგრანტების განსახლების საკითხი ეროვნებათაშორის ურთიერთობის პრობლემად საქართველოში?

წყარო 1. სვანეთში ეკოლოგიური კატასტროფის შედეგების შესახებ

1987 წელს სვანეთი ბოლო წლების ყველაზე მძიმე ზამთრის მოწმე გახდა. იანვარში რამდენიმე სოფელი 3-დან 5 მეტრამდე თოვლის საფარქვეშ აღმოჩნდა. დაახლოებით 2 000 სახლი ზვავში მოჰყვა, ხოლო 85 ადამიანი გარდაიცვალა. განსაკუთრებით დაზარადა მესტიისა (ზემო სვანეთი) და ლენტეხის (ქვემო სვანეთი) რაიონები. სოფლებთან კავშირი გაწყდა. რისკის ზონიდან 16000 ადამიანი იქნა ევაკუირებული.

ლუარა ნიჟარაძე, სვანების მიგრაცია და მისი განსახლების არეალები, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 1999, გვ. 13-17.

წყარო 2. ეკომიგრანტების განსახლების არეალის შესახებ

1981 წლიდან დღევანდლამდე [2006 წ.] განსახლების სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში დაახლოებით 11000 ოჯახი გადაასახლეს (დაახლოებით 60000 ადამიანი), ძირითადად, აჭარისა და სვანეთის მაღალმთიანი რეგიონებიდან. ამავე პერიოდში, მიგრანტთა დაუდგენელი რაოდენობა, ძირითადად, აჭარიდან დამოუკიდებლად გადასახლდა საქართველოს სხვა მხარეებში, მათი მშობლიური რეგიონების მოსახლეობით გადატვირთულობისა და მცირემიწიანობის გამო. 1980-იანებში და 1990-იანი წლების დასაწყისში ეკომიგრანტთა მიმღები ძირითადი რეგიონები იყო კახეთი, იმერეთი, სამეგრელო, შიდა ქართლი, გურია, სამცხე და ჯავახეთი. მოგვიანებით, 1990-იანი წლების მეორე ნახევრიდან მოყოლებული, მიგრანტთა ძირითადი მიმღები გახდა ქვემო ქართლი.

საქართველოს დტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს წლიური ანგარიში, 2006 წელი.

დავალება 1:

1. ჩამოთვალე ის ფაქტორები, რომლებიც გახდა, ან შეიძლება გახდეს ეკოლოგიური მიგრაციის გამომწვევი მიზეზი?
2. წყაროების 1-3 მიხედვით, რუკაზე მიუთითე რაიონები, რომელთა მცხოვრებლები ეკოლოგიური მიგრანტები აღმოჩნდნენ.
3. დაადგინე, საქართველოს ძირითადად, რომელი რაიონები შეარჩიეს ეკოლოგიური მიგრანტების ჩასახლების ადგილებად და ივარუდე, რატომ?

წყარო 4. ეკომიგრანტების განსახლების გამოცდილებიდან

1981-1988 წლებში (აჭარიდან – რედ.) ჩამოსული მოსახლეობა მეტწილად ასპინძისა და ადიგენის რაიონებში ჩაასახლეს. ეს რეგიონები ორი მიზეზით იყო მიმზიდველი მიგრირებული მოსახლეობისათვის. პირველ რიგში იმიტომ, რომ ისინი მთიან აჭარასთან ახლოსაა. მეორე მხრივ იმიტომ, რომ ამ რაიონებში ჩასახლების ისტორიული გამოცდილება უკვე არსებობს 1940-იანი წლებიდან, როდესაც მესხები იძულებით იქნენ დეპორტირებულნი შუა აზიაში და მათ ნაცვლად საქართველოს სხვა ნაწილებიდან ჩამოასახლეს აქ ხალხი. ის ფაქტი, რომ სამცხის ქართული მოსახლეობის უმეტესობა რეგიონში ახლახანს (1980-იან წწ. – რედ.) ჩასახლდა, ბევრი მიგრანტის აზრით, უფრო სტუმართმოყვარეს ხდის ამ რეგიონს ახალჩამოსულთათვის.

საქართველოს პარლამენტისათვის წარდგენილი სახალხო დამცველის ანგარიში, 23 დეკემბერი, 2005 წ.

წყარო 5. ეკომიგრანტებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის ურთიერთობის შესახებ

ა) ქვემო ქართლი და სამცხე-ჯავახეთი ეთნიკურად არაქართველი მოსახლეობით კომპაქტურად დასახლებული მხარეებია. სამცხე-ჯავახეთი უპირატესად სომხურია, განსაკუთრებით ჯავახეთის რეგიონი (ახალქალაქისა და ნინოწმინდის რაიონები), ალაგ-ალაგ, რუსი დუხობორების, ბერძნების და მკვიდრი ქართველების მცირერიცხოვანი დასახლებებით. ქვემო ქართლის სამ რაიონში (მარნეულში, დმანისსა და ბოლნისში) ეთნიკური აზერბაიჯანული მოსახლეობა დომინირებს, ხოლო წალკის რაიონი სომხებით, ქართველებითა და ბერძნებითაა დასახლებული. ეროვნული უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებულ რეგიონებში ეკომიგრანტების ტალღა ხშირად დაძაბულობას იწვევს. განსხვავებული სოციალური და კულტურული საწყისების მქონე ეკომიგრანტები ადგილობრივ თემთან ინტეგრაციის გზაზე ხშირად სერიოზულ პრობლემებს აწყდებიან და არაჯეროვნად შემზადებულ მიმღებ თემში ახალჩამოსახლებულთა მიმართ ეჭვები და უნდობლობა ჩნდება. შესაბამისად, ადგილობრივებსა და ახალჩამოსახლებულებს შორის ცუდი ურთიერთობა ვითარდება.

ტომ ტრიერი, მედეა ტურაშვილი, ეკოლოგიური მიზეზებით ადგილნაცვალ პირთა განსახლება, არსებული პრობლემის გადაწყვეტა თუ ახლის შექმნა? კრებული „ეკომიგრაცია საქართველოში 1981-2006 წწ.“, თბ., 2007, გვ. 6.

ბ) 1989-1991 წლებში 215 ოჯახი მოამზადეს ჩასახლებისათვის, მაგრამ ფაქტობრივად მხოლოდ 159 დასახლდა. გადმოსახლებულთა დიდ ნაწილს ახალ კლიმატთან, სოციალურ და პოლიტიკურ მდგომარეობასთან ადაპტაცია გაუჭირდა და უმეტესობამ რეგიონი დატოვა. გამონაკლისს მხოლოდ სპასოვკაში ჩასახლებულები წარმოადგენენ. აქ კომპაქტურად ჩასახლებულმა ეკომიგრანტებმა დარჩენა მოახერხეს. რაც შეეხება სხვა სოფლებში ჩასახლებულ მიგრანტებს, ახალჩამოსულები სამი ბარიერის წინაშე

ადმოჩნდნენ, რომლებმაც მათ ამ სოფლებში (გორელოვკა, ეფრემოვკა, ორლოვკა და სამება) მუდმივად დარჩენას შეუშალა ხელი. პირველი იყო კლიმატი, რომელიც აქ ძალზე მძიმეა, ზამთარში ტემპერატურა -25 გრადუსამდე ეცემა და გზები დიდთოვლობის გამო შვიდ თვეს ჩაკეტილია. მეორეც, ზოგ შემთხვევაში, განსაკუთრებით არაეკოლოგიური მიზეზით მიგრირებულნი, სოფლის ცხოვრებას - მიწის დამუშავებას თუ საქონლის მოშენებას – არ იყვნენ ჩვეულნი. დაბოლოს, მათი ჩასახლების ადრეულ წლებში შიდაეთნიკური სიტუაცია განსაკუთრებით დაძაბული იყო. ასე რომ, ეკომიგრანტებმა მეტწილად დატოვეს ეს სოფლები და სადღეისოდ [2000 წ.] მხოლოდ რამდენიმე ქართული ოჯახია იქ დარჩენილი. თუმცა, ბევრმა ეკომიგრანტმა ნინოწმინდისა და ახალქალაქის რაიონებში ჩასახლების პირველსავე წლებში დატოვა ჩასახლების ადგილები.

პედვიგ ლომი, დუხობორები საქართველოში, კვლევა ნინოწმინდის რაიონში მიწის მფლობელობის და ინტერეთნიკური ურთიერთობების საკითხების შესახებ, სამუშაო მოხსენება №35, ნოემბერი, 2006 წ.

დავალება 2:

1. განსაზღვრე წყაროების 4-5 მიხედვით, რომელი ფაქტორები იყო გათვალისწინებული და რომელი არა ეკომიგრანტთა განსახლების ადგილების შერჩევისას 1980-90-იან წლებში?
2. ახსენი, რა შეიძლება იყოს ეკომიგრანტების ახალ საცხოვრებელ ადგილებზე წარმატებული ჩასახლების წინაპირობა?
3. შეიმუშავეთ ეკომიგრანტების წარმატებული ჩასახლების თქვენი ვერსიები და წარმოადგინეთ კლასის წინაშე.

წყარო 6. ეკომიგრანტების ცხოვრება ახალ ადგილებზე

ა) სამთაწყაროში (დედოფლისწყაროს რაიონი) აჭარლები 1979-1980 წლებში ხულოდან და შუახევიდან ჩამოსახლდნენ. მათი სოფლის თავგაცემა (უხუცესებმა) კახეთში დაათვალიერეს ადგილები და აირჩიეს სად უნდა დასახლებულიყვნენ. არჩევანი მათი სამეურნეო საქმიანობის მიხედვით გაკეთდა – რადგან ძირითადად მესაქონლეები იყვნენ, ისეთი ადგილი აირჩიეს, სადაც უხვი საძოვრები იყო. შემდეგ ჩამოვიდნენ იმ ოჯახების უფროსები, რომლებიც ჩამოსახლებას აპირებდნენ და თავად მოიზომეს საკარმიდამო ნაკვეთები. ამ დროისათვის სოფელში უკვე ცხოვრობდნენ 1930-იან წლებში საინგილოს სოფელ ალიბეგლოდან და ყორანგელიდან ჩამოსახლებული ქართველები. მოსულები პირველად ვაგონებში დასახლდნენ და დაიწყეს სახლების მშენებლობა. თავიდან ძალიან გაუჭირდათ, რადგან ვერ ეგუებოდნენ კლიმატს და მეურნეობის აქაურ ტრადიციებს. მამაჩემმა ნიკოლოზ თავოშვილმა ჩვენს მეზობლებს პირადად ასწავლა ვენახის გასხვლა, მოვლა და ბაღჩეულის მოყვანა. მიუხედავად იმისა, რომ ქრისტიანები არ იყვნენ, ამის გამო უკმაყოფილება არ გვქონია. სალოცავად პირველ ხანებში ზაქათალას რაიონში დადიოდნენ. დღეს, აქ დაბადებული თაობა უმეტესად ქრისტიანია. ბავშვები ქრისტიანულ საეკლესიო რიტუალებშიც კი ღებულობენ მონაწილეობას. გახშირდა შერეული ქორწინებები. ადრე მიცვალებულებს აქ არ კრძალავდნენ, აჭარაში მიასვენებდნენ. ახლა ჩვენი სოფლის სასაფლაოს გვერდზე თავისი სასაფლაო აქვთ. ერთმანეთთან ჭირშიც და ღხინშიც ყოველთვის დავდივართ და მოსულებად თითქმის აღარავის ვოვლით.

ინტერვიუ ვარლამ თავოშვილთან, სამთაწყაროს საჯარო სკოლის დირექტორთან, 55 წლის, ჩაიწერა ამირან ჯამაგიძემ, 2009 წლის 5 აგვისტო.

ბ) ჩვენ მარნეულისა და გარდაბნის რაიონებში, სვანეთში 1987 წლის დიდთოვლობისას, უშეუღლიდან და მუღახიდან ჩამოვსახლდით. თავდაპირველად, დაახლოებით, 106 ოჯახი. საცხოვრებელი ადგილები ჩვენმა უხუცესებმა ჩამოსახლებაში აირჩიეს. სოფელ ჯანდარის მახლობლად, დაუსახლებელ ადგილზე, დაარსდა ჩვენი სოფელი, რომელსაც ლემშენიერა დაერქვა. დღეს აქ 500-მდე ოჯახი ცხოვრობს. ჯანდარის ადგილობრივი აზერბიჯანელი მოსახლეობა ჩვენს ჩამოსვლას თავიდან დადებითად შეხვდა, მაგრამ ქვეყანაში გამეფებულმა მაშინდელმა არეულობამ ჩვენს მეზობლობას მაინც დაასვა დაღი. გვქონდა პატარა გაუგებრობები, რომელიც ძირითადად მიწისა და სარწყავი წყლის გამო ხდებოდა, თუმცა ამ 23 წლის განმავლობაში ურთიერთობები თანდათან უმჯობესდება. უნდა აღინიშნოს, რომ შერეული ქორწინებებისა და დანათესავების არცერთი შემთხვევა არ ყოფილა. ჩვენი აქ დასახლების მთავარი პრობლემა მაინც არადაამაკმაყოფილებელი საცხოვრებელი პირობებია – სახლები, რომლებიც ჩვენთვის მაშინ ააშენეს უხარისხო იყო, უმრავლესობა დღესაც დაუმთავრებელია. მაგალითად, სოფლის სკოლას დღესაც არ აქვს კანალიზაცია. უდიდესი პრობლემაა სარწყავი წყალი.

ინტერვიუ ოთარ ნიჟარაძესთან, სოფელ ლემშენიერას მცხოვრებთან, 48 წლის, ჩაიწერა ამირან ჯამაგიძემ, 2009 წლის 29 აგვისტო.

წყარო 7. ეკომიგრანტებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის ურთიერთობის ერთი მაგალითი

2004 წლის მაისში სოფელ ქვემო ხარებაში შემდგარი ფეხბურთის მატჩი – სოფელში მცხოვრებ აჭარელ და სოფელ კიზილკალისაგან ჩამოსულ სომეხ ბავშვებს შორის – ჩხუბში გადაიზარდა. მსხვერპლი არ ყოფილა, მაგრამ რამდენიმე ადამიანი დაიჭრა. შეჯახების შემდეგ აჭარლები ჩამოვიდნენ თბილისში, სადაც მათ საპროტესტო დემონსტრაცია მოაწვეეს. ინციდენტის გამოძიების დროს, სომხებმა და ბერძნებმა განაცხადეს, რომ აჭარლები მათ უფლებებს არღვევდნენ, მაშინ როცა აჭარლები აცხადებენ, რომ სომხები და ბერძნები რეგიონში ქართველების ცხოვრებას ეწინააღმდეგებიან.

ჯონათან უიტლი, კონფლიქტის განეიტრალება წალკის რაიონში, საქართველოში: მიგრაცია, საერთაშორისო ინტერვენცია და სახელმწიფოს როლი, სამუშაო მოხსენება №36, დეკემბერი, 2006, გვ. 9.

წყარო 8. ეკომიგრანტების საცხოვრებელი სახლები

ა) სოფელი დისველი

ბ) სოფელი ლემშენიერა

გ) ხატისოფელი

წყარო 9. უკუმიგრაცია აჭარის მთიან რაიონებში

მამულები რეგიონი	ხულოს რაიონი (1989-1998)	შუახევის რაიონი (1989-2006)	ქედის რაიონი (1989-2006)
სამეგრელო	36	98	3
გურია	84	30	3
იმერეთი	97	68	26
ქვემო ქართლი	54	30	3
კახეთი	26	9	
შიდა ქართლი	54		
აჭარა (ბათუმი, ქობულეთი, სენდგამაური)	36	42	
სამცხე-ჯავახეთი	141		
სხვა	6		
სულ	534	277	35

ხულოსა და შუახევის გამგებების მიერ მოწოდებული მონაცემები,
2006 წლის ოქტომბერი.

წყარო 10. 1980-იან წლებში ეკომიგრანტებისათვის ახალი სოფლის მშენებლობის პროგრამის შესახებ

1980-იანი წლების დასაწყისიდან სახელმწიფო პროგრამებით განისაზღვრა საქართველოს 17 რაიონში 55 ახალი სოფლის აშენება.

უნდა აშენებულიყო 5094 სახლი, ფაქტობრივად, აშენდა 3090 სახლი, რომელთაგან დასახლებულია 2723. დანარჩენი 367 შენობა ცარიელია. 1724 სახლი დაუსრულებელია, ხოლო 280 სახლის მშენებლობა არც დაწყებულა.

მონაცემები მოტანილია ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს 2006 წლის ანგარიშიდან. ტომ ტრიერი, მედია ტურაშვილი, დასახლებული ნაშრომი გვ. 14.

დავალება 3:

1. დაასკვნენ, წყაროს 6 მიხედვით, რით იყო განპირობებული აჭარიდან დედოფლისწყაროში ჩასახლებული ეკომიგრანტების წარმატებული განსახლება?
2. ახსენი, წყაროების 8-10 მიხედვით, ურთიერთობის რა პრობლემებს აწყდებოდნენ ადგილობრივი მცხოვრებლები და ეკომიგრანტები, რომელთა გადაჭრა მათ დამოუკიდებლად არ შეეძლოთ?
3. გაარკვიე, რა არის ეკომიგრანტებისა და ადგილობრივ მცხოვრებთა დაპირისპირების ძირითადი მიზეზები?
4. განსაზღვრე, რა სახის საყოფაცხოვრებო და ეკონომიკური მიზეზები განაპირობებს ეკომიგრანტთა მაღალ დენადობას (უკუმიგრაციას) პირველადი ჩასახლების ადგილებიდან?
5. დაასახელე, წყარო 9-ის მიხედვით, რაიონი და პერიოდი, როდესაც ყველაზე მაღალი იყო უკუმიგრაციის დონე.
6. შეიმუშავე ჯგუფებში ეკომიგრანტთა პრობლემების გადაჭრის ღონისძიებები.
7. მოაწყეთ შემუშავებული ღონისძიებების პრეზენტაცია და განიხილეთ საერთო პოზიციები.

განმავლობადობელი კითხვა: როგორი უნდა იყოს ხელისუფლების პოლიტიკა და საზოგადოების პოზიცია, რათა ეკომიგრანტების ადაპტაციისათვის ხელსაყრელი გარემო შეიქმნას?

21. მედლის ორი მხარე: ქართველები და ოსები (1980-90-იანი წლები)

საკვანძო შეკითხვა: რატომ გახდა პოლიტიკური ლიდერების საჯარო გამოსვლა ეთნიკური ჯგუფის მიგრაციის მიზეზი?

წყარო 1. ოსი პოლიტიკური ლიდერის გამოსმაურება 1980-იანი წლების ბოლოს აფხაზეთის მოვლენებზე

ძვირფასო აფხაზო მეგობრებო!

... ჩვენ იმედს გვინერგავს „აფხაზეთის საკითხის“ სამართლიანი და საბოლოო გადაწყვეტის პერსპექტივა. ამას კი ძალუძს შექმნას დე ფაქტო ტოლფასოვანი პარიტეტი პრეცედენტი ე.წ. მოკავშირე და სხვა ავტონომიურ წარმონაქმნებს შორის. ...

ჩვენს აღტაცებას იწვევს მამაცობა, ერთიანობა და დარაზმულობა აფხაზი ხალხისა, რომელიც არავითარ კომპრომისზე არ მიდის საკითხში, რომელიც მის წინაშე დგას ისტორიის მოცემულ მონაკვეთში – საკითხი სრული, უპირობო ეროვნული სუვერენიტეტის აღდგენისა [...]

„ადამონ ნიხასის“ წევრები ისევე, როგორც მთელი ოსი ხალხი, დაძაბულად და თანაგრძნობით ადევნებს თვალყურს აფხაზეთის მოვლენებს. ამის წადილს აღგვიძრავს ოსეთისა და აფხაზეთის სოციალურ-ეკონომიკური ვითარების საკმაოდ დიდი მსგავსება, რაშიც შეგვეძლო კიდევ ერთხელ დავრწმუნებულიყავით, როცა წავიკითხეთ აფხაზი ხალხის წერილი XIX პარტიული კონფერენციისადმი, რაშიც გვარწმუნებს ჩვენი ხალხების კულტურულ-ისტორიული და მრავალსაუკუნოვანი კონტაქტები..., აგრეთვე ის საკმაოდ მნიშვნელოვანი ფაქტი, რომ ჩვენ ამაყი, დამოუკიდებელი სულის მთიელი ხალხები ვართ. ამ სულის გატეხვა კი ჩვენ გმირობითა და ტანჯვით აღსავსე ისტორიაში მრავალრიცხოვან „სტუმართაგან“ ვერც ერთმა ვერ შეძლო. მით უფრო დღეს ვერ შეძლებს ამას ვერავინ იმათაგან, ვინც ფსევდორიტორიკული ნაჯღაბნით იკვებება და ეროვნული ზვიადობის გაცვეთილი დროშით ცდილობს „დაჰყავი და იბატონეს“ პრინციპით იმოქმედოს. მაგრამ ჩვენი ურყევობის საწინდარია ჩვენი მეგობრობა და ჯერჯერობით მხოლოდ მორალური მხარდაჭერა ჩვენი მამაცი აფხაზი მეგობრებისა და ძმებისა. ოსეთის ხალხი თქვენ მხარს გიჭერთ – მხარს გიჭერთ ჩვენი ხელმძღვანელობაც, ოღონდ მას ჯერ სიმამაცე არ ჰყოფნის.

ა. ჩოჩიევი, ადამონ ნიხასი (სახალხო კრება), ქ. ცხინვალი. სამხრეთი ოსეთი, გაზეთი „ბზიფი“, გუდაუთა, 4 აპრილი, 1989 წ.; გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 5 მაისი, 1989 წ.

წყარო 2. 1990 წლის კარიკატურა

გაზეთი „შანსი“, 2 დეკემბერი, 1990 წ.

წყარო 3. ქართულ გაზეთში გამოქვეყნებული გაზეთ „სოვეტოს ირისთონის“ სარედაქციო სტატია ა. ჩოჩიევის წერილზე

ა. ჩოჩიევის წერილის გამოქვეყნებამ „შეიძლება წარმოშვას არასასიამოვნო ტენდენციები რესპუბლიკის ერთაშორის ურთიერთობათა განვითარებაში...

ვის აძლევს ხელს ამგვარი წერილების წერა და გამოქვეყნება? ამ კითხვას ერთადერთი პასუხი შეიძლება გაეცეს: ეს სჭირდებათ მათ, ვისაც სწადია ერთაშორის შუღლის გაღვივება, ქართველთა და ოსთა ძმური ურთიერთობის მოშლა. აი, რატომ გმობს ოლქის (სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი – რედ.) საზოგადოება ამ წერილის გამოქვეყნების ფაქტს, გმობს წერილის ავტორს. როგორც გამოირკვა, ეს წერილი პირადად ა. ჩოჩიევმა დაწერა და ამაზე არაფერი იცოდნენ არაფორმალური გაერთიანება „ადამონ ნიხასის“ პრეზიდიუმის წევრებმაც კი. ამიტომ ა. ჩოჩიევის ეს მოსაზრება მთელი ოსი ხალხის აზრად არ უნდა ჩავთვალოთ.

დღეს, ისე როგორც არასდროს, აუცილებელია უფრო ხშირად მივაპყროთ თვალი ქართველთა და ოსთა ურთიერთობის ისტორიას, რომელიც მდიდარია ჭეშმარიტი ძმობის, ურთიერთთანადგომისა და ურთიერთგაგების მაგალითებით.

ისტორიულმა ხვედრმა ჩვენ იმდენად დაგვაკავშირა, რომ ჩვენს მრავალეროვან კავშირში ტრადიციათა, კულტურათა სიახლოვის და ნათესაურ ურთიერთობათა ასეთი სხვა მაგალითი არ არსებობს.

გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 12 მაისი, 1989 წ.

წყარო 4. ქართველი პოლიტიკური ლიდერი ზვიად გამსახურდია 1980-იანი წლების ბოლოს საქართველოში შექმნილ ვითარებაზე

როცა ჩვენ ვებრძვიტ აფხაზი და ოსი ექსტრემისტების ძალადობას, მათ მიერ ისტორიის გაყალბებას, ვამხელთ მათ მიერ ქართველთა შევიწროვების ფაქტებს – ეს პელსინკის ხელშეკრულების შესრულებისათვის ბრძოლაა [...] ვიბრძვიტ მშვიდობიანი პოლიტიკური ბრძოლის გზით, ვამხელთ უსამართლობას, უკანონობას ჩვენი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სფეროში.

[...] ჩვენ ახლა კატასტროფული დემოგრაფიული მდგომარეობა გვაქვს [...] გაძლიერდა აზერბაიჯანული ექსპანსია ქართლ-კახეთში, გაძლიერდა ოსური სეპარატიზმი ე.წ. სამხრეთ ოსეთში, სადაც ქართულ მოსახლეობას ოსური შოვინიზმი ემუქრება. ოსეთის სახალხო ფრონტი, ე.წ. „ადამონ ნიხასი“, აქეზებს ოსურ მოსახლეობას, ავრცელებს მოსკოვიდან ჩამოტანილ რუკებს, სადაც აღმოსავლეთ საქართველო აღნათა ქვეყნად არის გამოცხადებული და ამტკიცებს, თითქოს ისტორიული სამაჩაბლო ოსური მიწა-წყალია, სადაც ოსები XIII საუკუნეში კი არ ჩამოსახლდნენ, როგორც ცნობილია საქართველოს ისტორიაში, არამედ აქ ვითომდაც ოდითგან მკვიდრობდნენ. ამის შედეგად გრძელდება „ადამონ ნიხასის“ პროვოკატორთა აგრესიული მიტინგები. ქართველთაგან მოითხოვენ თავიანთი მიწა-წყლის დატოვებას.

ნაწევები ზვიად გამსახურდიას ინტერვიუდან, გაზეთი „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 14 სექტემბერი, 1989 წ.

წყარო 5. განცხადება ცხინვალში დაგეგმილი მიტინგის შესახებ

დღეს 15 საათზე ისტორიულ სამაჩაბლოში, დღევანდელი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში, ცხინვალის ცენტრში, ადგილობრივი ქართველი მოსახლეობის ინიციატივით გაიმართება სანქცირებული მიტინგი. მიტინგის მონაწილეობის მსურველები დღეს დილის 9 საათიდან შეიკრიბებიან სპორტის სასახლესთან და კინოს სახლთან, სადაც მოხილბეული იქნება ტრანსპორტი.

გაზეთი „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 23 ნოემბერი, 1989 წ.

წყარო 6. ინფორმაცია ცხინვალში დაგეგმილი მიტინგის ჩაშლის შესახებ

საქართველოს სხვადასხვა ფორმალურ თუ არაფორმალურ საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა წარმომადგენლების მონაწილეობით 23 ნოემბერს ისტორიულ სამაჩაბლოში, ქ. ცხინვალში უნდა ჩატარებულიყო მიტინგი, რომლის მიზანიც იყო ქართველ და ოს ერებს შორის წარმოშობილი სერიოზული კონფლიქტის მოგვარება, რომ დაწყებულიყო კონსტრუქციული დიალოგი. მაგრამ სამშვიდობო მისია არ შედგა. თბილისიდან და საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩასული მომიტინგეები ქართლში არ შეუშვეს (?!). ამიტომ ცხინვალში მივლინებულმა ჩვენმა სპეციალურმა კორესპოდენტებმა ვერ შეძლეს დაგეგმილი რეპორტაჟის მომზადება.

გაზეთი „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 25 ნოემბერი, 1989 წ.

წყარო 7. ცხინვალის მისადგომებთან, 23 ნოემბერი, 1989 წ.

<http://www.radiotavisupleba.ge/content/article/1885523.html>

წყარო 8. საბჭოთა ჯარისკაცები ცხინვალის მისადგომებთან, 23 ნოემბერი, 1989 წ.

<http://www.radiotavisupleba.ge/content/article/1885523.html>

წყარო 9. ცხინვალიდან დენილის დღიურიდან

2 იანვარი, 1991 წელი... ზამთრის სუსხიანი დღეა... ბედობა დღე... ბედნიერებაც დამეკვება და უბედურებაც... ბედნიერი ვარ, გოგონა შემეძინა, პატარა მაკა. ძალიან ღამაზი გოგონაა... უბედური კი იმ ფაქტით, რომ გუშინ ჩვენი სახლი გადაწვეს ცხინვალში... არადა, რა კარგი მეზობლობა და ურთიერთობა გვქონდა ჩვენ, ქართველ და ოს ოჯახებს... ჩვენ ერთმანეთისათვის კეთილი მეზობლები ვიყავით, ერთმანეთს მხარში ვუდევით ჭირშიც და ღვინშიც... ახლა კი ტანზე შერჩენილი სამოსის ამარა იძულებულები ვართ ჩემს სოფელში, მშობლებთან ვარიანში დავსახლდეთ... დმერთო, შენ იყავ შემწე ჩვენი კეთილი მეზობლობის აღდგენისა...

ამონარიდი პირადი დღიურიდან (მარიამ მაისურაძე, სოფელი ვარიანი).

დავალება 1:

დაიყავით ჯგუფებად. გაეცანით წყაროებს 1–9 და შეასრულეთ შემდეგი დავალებები:

1. ოპიზიციის პოლიტიკური ლიდერების მიმართებებში (წყაროები 1, 4) მონიშნეთ ფრაზები, წინადადებები, რომლებიც:

- ა) აღვივებს ერებს შორის დაძაბულობას;
- ბ) ხელს უწყობს კონფლიქტის მოგვარებას;

2. პერიოდულ გამოცემაში (წყარო 2) გამოქვეყნებული ინფორმაციის მიხედვით, განსაზღვრეთ ხელისუფლების პოზიცია და შეადარეთ ის ოპიზიციის ლიდერების თვალსაზრისს.

3. დააკვირდით წყაროებს 7, 8 და განსაზღვრეთ:

- ა) როგორი განწყობა იკითხება ამ ფოტოებზე: მშვიდობიანი? ძალადობრივი?
- ბ) რა იკითხება ფოტოზე (წყარო 8) წარმოდგენილ ლოზუნგზე? რა ქმედებებისაკენ მოუწოდებს ასეთი ლოზუნგი?

4. წყაროების 1–9 მიხედვით განსაზღვრეთ: ისტორიული მოვლენების განვითარების მიზეზები 1990-იანი წლების დასაწყისში? გაიხსენეთ, რა მიგრაციული პროცესები მოჰყვა ამ მოვლენებს? რას შეცვლიდა, რათა მოვლენები სხვა გზით განვითარებულიყო?

ჯგუფებში შესრულებული სამუშაო წარუდგინეთ კლასს.

განმაზოგადებელი კითხვა: რა გავლენა იქონია 1980-იანი წლების ბოლოსა და 1990-იანი წლების დასაწყისის მოვლენებმა საქართველოს მოსახლეობის მიგრაციულ პროცესებზე?

22. სამი ქალის დღიური: ბალტიისპირელების გედი საქართველოში

საკვანძო შეკითხვა: რა პირობები იყო ბალტიისპირელების ინტეგრაციისათვის XX საუკუნის ქართულ საზოგადოებაში?

1. ლიტველები საქართველოში

წყარო 1.1. ლიტველების საქართველოში დასახლების ისტორია

- პირველი ცნობები საქართველოში მცხოვრები ლიტველების შესახებ XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან გვხვდება. ზოგი აქ მსახურობდა, სხვები გადმოასახლეს. აქ მცხოვრებ ლიტველთა შორის იყვნენ მასწავლებლები, ექიმები, ინჟინრები, ფარმაცევტები, მოსამსახურეები, რომლებიც მეფის რუსეთის ხელისუფლებამ (მაშინ ლიტვა რუსეთის იმპერიის შემადგენელი ნაწილი იყო) „სამსახურის სასარგებლოდ“ რუსეთის სხვა ადგილებიდან გადმოიყვანა.
- 1912 წ. დაარსდა ურთიერთდახმარების ლიტვური საზოგადოება. თავმჯდომარედ აირჩიეს მე-4 ვაჟთა გიმნაზიის მათემატიკის მასწავლებელი პრანას დაილიდე.
- ლიტველების რიცხვმა ამიერკავკასიაში განსაკუთრებით იმატა პირველი მსოფლიო ომის დროს. ესენი იყვნენ ლტოლვილები და გადმოსახლებულები, ასევე ლიტველი ჯარისკაცები, რომლებსაც მეფის ხელისუფლება კავკასიის ფრონტზე თურქეთის წინააღმდეგ საომრად გზავნიდა.
- ყველაზე მრავალრიცხოვანი იყო ლიტველთა თბილისის კოლონია. ყველა ამიერკავკასიელი ლიტველი თბილისში მოხვედრას ცდილობდა. აქვე შეიქმნა კავკასიის ლიტველთა საბჭო, რომლის ძირითად საქმიანობას წარმოადგენდა ლიტველთა რეგისტრირება და აღრიცხვა, ლიტველთა სამშობლოში დაბრუნების ორგანიზება, რის შედეგადაც საკუთარ ქვეყანაში 10 ათასი ადამიანი დაბრუნდა.
- ლიტველთა საბჭო, ფაქტობრივად, წარმოადგენდა ლიტვის არაოფიციალურ საკონსულოს ამიერკავკასიაში. 1918 წლის 30 აგვისტოს პრანას დაილიდე დაინიშნა ლიტვის სრულუფლებიან წარმომადგენლად საქართველოში, რომელსაც თავისი თანამემამულეების უფლებები უნდა დაეცვა.

ქურბ. „Лучше знать друг друга“, Тб., 2009, გვ. 51.

წყარო 12. საქართველოში მცხოვრები ლიტველი ქალის მოგონება

დავიბადე ლიტვაში, ქალაქ კაუნასში. დავამთავრე კაუნასის სამედიცინო ინსტიტუტი. ჩემთან ერთად სწავლობდა თემურ ქარუხნიშვილი – ჩემი მომავალი მეუღლე. 1970 წელს კაუნასში დავქორწინდით, შემდეგ კი თბილისში ჩამოვედით. მუშაობა დავიწყე ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროში. გვყავს ორი შვილი. ჩემი მეუღლე გორგასალის ორდენის კავალერია. დავიცავი საკანდიდატო დისერტაცია. მაქვს უმაღლესი კატეგორიის ექიმი-კარდიოლოგის წოდება. ამასთანავე ვარ ლიტვეური საზოგადოების „რუტას“ თავმჯდომარე. ეს ორგანიზაცია ოფიციალურად დარეგისტრირდა 1996

წელს თბილისში. ის ირენ ჯიქიამ დააარსა.

„რუტა“, რომელიც 60-მდე წევრს ითვლის, მნიშვნელოვანი მხარდაჭერით სარგებლობს ლიტვიდანაც და ლიტვის საელჩოდანაც. გვიგზავნიან წიგნებს, ფილმებს, DVD დისკებს, პლაკატებს. არსებობს სპეციალური პროექტები, რომელთა მიზანია მსოფლიოში გაფანტულ ლიტველებს, მათ შორის, საქართველოშიც მჭიდრო კავშირი ჰქონდეთ სამშობლოსთან, რათა შეინარჩუნონ ენა, ტრადიციები, სამზარეულო, დღესასწაულები, მთელ მსოფლიოში ვრცელდება ჟურნალები. დიასპორასთან ფუნქციონირებს საკვირაო სკოლა, რომელიც ყოველწლიურად აფინანსებს ჩვენს ლიტველ-ქართველ ბავშვებს, რათა გაემგზავრონ ლიტვაში საზაფხულო ბანაკებში და 2-3 კვირა დაისვენონ.

საქართველოში მცხოვრები ყველა ლიტველის შვილები ქართულ სკოლებში სწავლობენ. ძირითადად ოჯახები შერეულია. საზოგადოების წევრთა უმრავლესობა ქართველებზე გათხოვილი ლიტველი ქალებია.

ინტერვიუ ზინაიდა ქარუხნიშვილთან, ჩაიწერა ია ხუბაშვილმა, 2009 წლის 10 ოქტომბერი.

წყარო 13. ლიტვეური საზოგადოების „რუტას“ როლი ქართულ-ლიტვეური ურთიერთობის საქმეში

ა) 2002 წელს „რუტას“ თაოსნობით საზეიმოდ აღნიშნა ლიტვეური ლიტერატურის კლასიკოსის ანტანას ვიენოლის-ჟუკაუსკასის დაბადებიდან 120 წლის იუბილე. საზეიმოდ გაიხსნა მემორიალური დაფა იმ აფთიაქის შენობაზე, სადაც ის მუშაობდა თბილისში ყოფნის დროს 1903-1905 წლებში. კავკასიურ სახლში მოეწყო მწერლის ხსოვნის სადამო. ნაჩვენები იქნა ლიტველი კლასიკოსის ცხოვრებისა და შემოქმედების ამსახველი დოკუმენტური ფილმი.

ბ) 1998 წლის ივლისში დიასპორის ფოლკლორულმა ანსამბლმა - „რუტა ზალიგი“ - მონაწილეობა მიიღო მთელი მსოფლიოს ლიტველთა ცეკვისა და სიმღერის რიგით მეორე ფესტივალში, რომელიც ვილნიუსში ჩატარდა. დიასპორის ცხოვრებაში მნიშვნელოვან ღონისძიებას წარმოადგენდა ლიტვის კულტურის დღეები საქართველოში.

გ) 2006 წელს ლიტვური წიგნების ფონდის მხარდაჭერით, რომელიც დაარსებულია ლიტვის რესპუბლიკის კულტურისა და სპორტის განვითარების ფონდთან, ქართულ ენაზე გამოიცა თანამედროვე ლიტვური პროზა „ჩემი ველები“.

2008 წელს დამთავრდა პროექტი, რომლის მიზანიც იყო ქართულად თარგმნილიყო ლიტვური სიმღერები, ფოლკლორული ისტორიული სიმღერები, რომლებშიც ასახულია ნაციონალური ადამიან-წესები. პროექტი დაფინანსებული იყო ლიტვის სახელმწიფოს მიერ. წიგნის მხატვარი, რედაქტორი და პროექტის ავტორიც ქართველები იყვნენ.

ჟურნალი „Лучше знать друг друга“, Тб., 2009, გვ. 43, 51.

წყარო 14. რელიგიის როლი ლიტველთა ცხოვრებაში

ლიტვის სახელმწიფო რელიგია კათოლიციზმია. წინა საუკუნეებში კათოლიკური ეკლესია ცდილობდა არ დაეშვა ქორწინება არაკათოლიკებს შორის. დღეისათვის ცოლ-ქმრის ერთობლივი მრწამსი ოჯახის კეთილდღეობის მნიშვნელოვან პირობად ითვლება, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ეკლესია არ ეწინააღმდეგება შერეულ ქორწინებას. ძალიან ბევრია საერთო ქრისტიანული წეს-ჩვეულება, იქნება ეს ტაძრების, ბინის თუ სხვადასხვა ნივთის კუროხევა, დაკრძალვის რიტუალები.

ჟურნალი „საქართველოს ქალები“, თბ., 2006, გვ. 44-45.

2. ლატვიელები საქართველოში

წყარო 2.1. ლატვიელების დიასპორის ისტორია საქართველოში

ა) ლატვიელთა პირველი დიდი დიასპორა თბილისში პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ ჩამოყალიბდა. ოფიციალურად საზოგადოება დარეგისტრირებული იყო მიხაილოვის პროსპექტის № 180-ში (ახლანდელი დავით აღმაშენებლის № 180). საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ საქართველოში გამოვიდა კანონი უცხოელ მოქალაქეთა შესახებ, რომლებსაც ქვეყანა უნდა დაეტოვებინათ. ლატვიელებს, სხვა უცხოელებს მსგავსად, ქონება ჩამოერთვათ და ისინი დეპორტირებულ იქნენ სამშობლოში.

ჟურნალი „Лучше знать друг друга“, Тб., 2009, გვ. 45.

ბ) ლატვიელთა მეორე დიასპორის დაარსება მეორე მსოფლიო ომს უკავშირდება. 1940 წლის 17 ივნისს საბჭოთა ჯარების მიერ ლატვიის ოკუპაციის შემდეგ, სასამართლოს გარეშე, ლატვიიდან საბჭოთა კავშირის მოელ ტერიტორიაზე, მათ შორის, საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლებამ დაახლოებით 20 ათასი ადამიანი გადასახლა. 1941-1945 წლებში გერმანელმა ნაცისტებმა ლატვია დაიპყრეს. 1945 წლის 8 მაისს საბჭოთა ჯარებმა გაათავისუფლეს ლატვია გერმანელი ნაცისტებისაგან. 1949 წლის 25 მარტს საბჭოთა ხელისუფლებამ მეორედ განახორციელა დეპორტაცია და საბჭოთა კავშირის შორეულ ტერიტორიებზე, მათ შორის, საქართველოშიც, გადასახლა 43 ათასი ადამიანი. თბილისში ლატვიელები დასახლდნენ გერმანულ კოლონიაში, რომელიც მდებარეობდა დიდუბეში, ბაღის ქუჩაზე.

[http:// www. Acadbib. v/](http://www.Acadbib.v/)

გ) ლატვიიდან საქართველოში ჩამოსული ემიგრანტები თბილისში დასახლდნენ და ხელახლა დაიწყეს ცხოვრება. მათ გახსნეს მაღაზიები, აფთიაქები. მათ შორის ყველაზე ცნობილი იყო ევგენის ზემელის აფთიაქი. ლატვიელები მუშაობდნენ თეატრებში, სახელოსნოებში და ა.შ. განსაკუთრებით დიდი როლი ითამაშეს ლატვიელმა ინჟინრებმა საქართველოს ელექტროფიკაციის საქმეში.

პეტერის ურკევიცი იყო ამიერკავკასიის სამოქალაქო ავიაციის პირველი მინისტრი. მისი შვილები და შვილთაშვილები შრომით საქმიანობას დღესაც აგრძელებენ საქართველოში. არნოლდ ზიბერგის 40 წელი მუშაობდა ქარხანა „ცენტროლიტის“ დირექტორის მოადგილედ. არტურს გრიშანსმა კი მთელი თავისი საქმიანობა ქართული საჰაერო ტრანსპორტის განვითარებას დაუკავშირა. 1941-43 წლებში საქართველოს კინოსტუდიაში მხატვარ-დეკორატორად მუშაობდა მხატვარი რომან სუტა. იგი ფილმის „გიორგი სააკაძის“ მხატვარ-კონსულტანტი იყო.

Информационный Календарь, 2003 წ.

დ) ლატვიელთა დიასპორა საქართველოში მცხოვრებ სხვა დიასპორებთან შედარებით მცირეა [...] ძირითადი ნაწილი უმაღლესი განათლების მქონე ასაკოვანი ხალხია. ბევრ მათგანს სამეცნიერო ხარისხიც აქვს. მათმა თაობამ შეინარჩუნა ლატვიური ენა. მათი შვილები და შვილთაშვილები კი ძირითადად ქართულად, უფრო ნაკლებად კი ლატვიურად საუბრობენ. ამიტომაც დიასპორასთან მოქმედებს საკვირაო სკოლა, სადაც სწავლობენ ლატვიურ ენას, სიმღერებსა და ცეკვებს. დიასპორის წევრები იცმევენ ნაციონალურ ტანსაცმელს და მონაწილეობას იღებენ სხვადასხვა კონცერტსა და ფესტივალში, რომლებსაც საქართველოში ნაციონალური უმცირესობები მართავენ [...]

უკანასკნელ წლებში ლატვიამ დიასპორა აღიარა თავის შემადგენელ ნაწილად. ორგანიზაციის წევრებს სისტემატურად იწვევენ ლატვიაში კონფერენციებზე, სიმღერისა და ცეკვის დღესასწაულებზე, რომლებიც ყოველ 4 წელიწადში ერთხელ იმართება. ლატვიის ულამაზეს ადგილებში შეიქმნა საზაფხულო ბანაკები, სადაც მსოფლიოს ყველა ქვეყნიდან იწვევენ ლატვიელ ოჯახთა სამ თაობას [...]

ინტერვიუ რეგინა კოლუდა-იაკობიძესთან ჩაიწერა ია ხუბაშვილმა, 2009 წლის 12 ოქტომბერი.

წყარო 2.2. საქართველოში მცხოვრები ლატვიელი ქალის ბედი

ა) დავიბადე რიგაში. დავამთავრე ლატვიის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის ფაკულტეტი, მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასპირანტურა. ასპირანტურაში სწავლის დროს გავიცანი ჩემი მომავალი მეუღლე დავით იაკობიძე (შემდგომში საქართველოს ფინანსთა მინისტრი, რომლის ხელმოწერაც არის ქართული ფულის – ლარის ერთეულზე – რედ.) და დაექორწინდით. 1975 წელს რიგაში საკანდიდატო დისერტაცია დავიცავი. ვკითხულობდი ლექციებს საქართველოს პოლიტექნიკურ ინსტიტუტსა და პუშკინის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტში, 1990 წლიდან კი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

ბ) ლატვიელთა დიასპორა 1994 წელს ჩემი უშუალო თაოსნობით დაარსდა. მას იან რაინისის პოემის სახელწოდება – *Ave Sol* (დიდება მზეს) დავარქვით. ამით ჩვენ გვინდა ვთქვათ, რომ მსოფლიოს მზე აერთიანებს და არავითარი დაყოფა სიკეთემდე არ მიგვიყვანს. ჩვენი დიასპორის სახელწოდება ამავე დროს მოკლე გზავნილიცაა: შეგნებამ იმისა, რომ ჩვენ ჯერ აღამიანები ვართ და მერე ლატვიელები, ქართველები, რუსები თუ სომხები. ლატვიელთა საზოგადოება 200 წევრს ითვლის. ვარ ლატვიის საპატიო კონსული საქართველოში.

ინტერვიუ რეგინა კოლუდა-იაკობიძესთან ჩაიწერა ია ხუბაშვილმა, 2009 წლის 12 ოქტომბერი.

წყარო 2.3. ქართულ-ლატვიური შერეული ოჯახების შესახებ

ა) მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ჩამოსულმა ლატვიელებმა ქართველებთან ქორწინებით შერეული ოჯახები შექმნეს. ასე გაჩნდა ქართულ-ლატვიური ოჯახები. შერეულ ოჯახებში ქალს დამატებითი პასუხისმგებლობა აკისრია.

ლატვიური დიასპორის წარმომადგენლები

მან შვილები ისე უნდა აღზარდოს, რომ ისინი ერთნაირი პასუხისმგებლობით მოეკიდონ ორივე ეროვნების კულტურასა და ტრადიციებს. ლატვიურ-ქართულ ოჯახებში არ მომხდარა ბავშვების რუსიფიკაცია. მათი უმრავლესობა სწავლობდა და სწავლობს ქართულ სკოლებში და შესანიშნავად ფლობს ქართულ ენას. პირადად ჩემს ოჯახში პატარა გლობალური სამყარო არსებობს; ვსაუბრობთ ქართულ, რუსულ, ლატვიურ და ინგლისურ ენებზე. ჩემმა ვაჟმა, რომელიც რიგაში

დაიბადა, ქართველი გოგონა შეირთო ცოლად, თბილისში დაბადებული ქალიშვილი, ნინო იაკობიძე კი ლატვიელს გაჰყვა ცოლად. ნინო 2004 წლიდან თავმჯდომარეობს ლატვიის ქართულ საზოგადოებას „სამშობლო“. საზოგადოებაში საქართველოდან რეპატრირებული ყველა ადამიანი გაწევრიანებული.

ბ) უნდა ითქვას, რომ ლატვიელი ქალებისათვის არც თუ ისე ადვილია ქართული კულტურისა და ტრადიციის მიღება, მაგრამ ოჯახის ფასეულობა ნებისმიერ სიტუაციას აგვარებს. შერეულ ოჯახებში იშვიათად ისმის კითხვა: ვინ უკეთესია, ქართველი თუ ლატვიელი? ბავშვებს შესანიშნავად ესმით, რა არის კარგი და რა ცუდი. პრობლემა ოჯახში არაა.

ინტერვიუ რეგინა კოლედა-იაკობიძესთან, ჩაიწერა ია ხუბაშვილმა, 2009 წლის 12 ოქტომბერი.

წყარო 2.4. ლატვიური დიასპორის კულტურული საქმიანობა

ლატვიური დიასპორის პირველი ერთობლივი ღონისძიება იყო ლიგოს დღესასწაული, რომელსაც წარმართული ისტორიული ფესვები აქვს და აღნიშნავენ ყოველი წლის 23 და 24 ივნისს. ეს არის ღამის დღესასწაული კოცონებით, ლუდითა და ყველით. ამ დროს მათი სახლის კარები ღიაა მეზობლებისთვის, მეგობრებისა და შემთხვევითი სტუმრებისთვისაც კი. ლატვიელები ჩაკეტილი და ინდივიდუალიზმით გამორჩეული ხალხია. მათ არასოდეს უცხოვრიათ თემებად, ამიტომაცაა ლიგოს ზეიმი განსაკუთრებული დატვირთვის. ლიგო ერთიანობის ზეიმი და მისი აღნიშვნა მარტოობაში არ შეიძლება. ზეიმის დამთავრების შემდეგ ირკვევა, ვინ უკეთესი მასპინძელი იყო.

ინტერვიუ რეგინა კოლედა-იაკობიძესთან, ჩაიწერა ია ხუბაშვილმა, 2009 წლის 12 ოქტომბერი.

3. ესტონელები საქართველოში

წყარო 3.1. ესტონური დიასპორის ისტორია საქართველოში

ჯერ კიდევ XIX საუკუნეში აფხაზეთში გაჩნდა ესტონური დასახლებები. დღეს საქართველოში ცხოვრობს პატარა ესტონური დიასპორა. როგორც წესი, ამ ადამიანებს ორმაგი მოქალაქეობა აქვთ, რომლებსაც ერთნაირად უყვართ ესტონეთიც და საქართველოც. ესტონური დიასპორის ხელმძღვანელია რეგინა კახიძე, რომელიც დაინტერესებული პირებს ესტონურ ენას ასწავლის და მთარგმნელობით საქმიანობასაც ეწევა.

ჟურნალი „*Лучше знать друг друга*“, Тб, 2009. გვ. 92.

წყარო 3.2. ესტონელების დასახლება გაგრის რაიონში

საბჭოთა პერიოდში, ჯერ კიდევ მეორე მსოფლიო ომამდე ესტონელების ერთ-ერთი დასახლება იყო გაგრის რაიონში, სალმენის სოფლის საბჭოსთან არსებული სტალინის სახელობის კოლმეურნეობა. ზოგი აქ საკუთარი ნებით გადმოსახლდა, როდესაც სიდუხჭირესა და მცირემიწიანობას გამოექცა, ზოგი კი იძულების წესით დაასახლეს, როგორც სასჯელი.

სალმენის სოფლის საბჭოსთან არსებული სტალინის სახელობის კოლმეურნე ქალები ვაზის ნარგევებს უვლიან, 1940 წ.

საქართველოს ეროვნული არქივი, კინო-ფოტო-ფონო განყოფილება, სალმენის სოფლის საბჭოს ალბომი, A37.

წყარო 3.3. ესტონელი ქალის მოგონებები

იუტა პალმი

ა) დავიბადე 1944 წლის 16 თებერვალს ესტონეთში, ქალაქ პიარნუში. მამა – ედუარდ პალმი თეატრის ცნობილი რეჟისორი იყო. იგი 1945 წელს ციმბირში გადაასახლეს და სამგზის გაქცევის მცდელობისათვის დახვრიტეს. 1962 წელს ტალინში დავამთავრე სკოლა. ვიყავი ქალთა კალათბურთის გუნდის კაპიტანი. სკოლის დამთავრებისთანავე ჩემს გუნდთან ერთად მოსკოვში გავემგზავრე, სადაც ტარდებოდა საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატი კალათბურთში. იქ გავიცანი ჩემი მომავალი მეუღლე დავით ბეღია, რომელიც ქართველ კალათბურთელთა გუნდის „დინამოს“ კაპიტანი იყო. მაშინ 18 წლის ვიყავი, დავითი კი 19-ის. მოსკოვის შემდეგ

გვექონდა მიმოწერა. 1963 წელს დავქორწინდით. საცხოვრებლად თბილისში გადმოვედი. ქართულის შესწავლა დავიწყე. 1973 წელს დავამთავრე ი. ჭავჭავაძის სახელობის უცხო ენათა სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი გერმანული ენის სპეციალობით და მუშაობა დავიწყე ლიტერატურული თარგმანის მთავარ სარედაქციო კოლეგიაში. მყავს ორი შვილი; გოგონა ინგა და ვაჟი – დავითი.

ბ) ბუნებამ ენების ადვილად შესწავლის ნიჭით დამაჯილდოვა. ვფლობ 6 ენას, ვხატავ და ვმღერე. 1975 წელს პირველად ვთარგმნე ესტონურ ენაზე ნ. დუმბაძის „დიდრო“, 1977 წელს ტალინში გამოვიდა მისი მოთხრობების კრებული სახელწოდებით „მზე“, შემდეგ ვთარგმნე რ. ინანიშვილის მოთხრობები, ნ. დუმბაძის რომანი „მარადისობის კანონი“, ა. კუსრაშვილის, ო. ჭილაძის, ნ. ლორთქიფანიძის, გ. რჩეულიშვილის, გ. პეტრიაშვილის ნაწარმოებები. ვთარგმნე, ასევე, მ. ჯავახიშვილის „კვაჭი კვაჭანტირაძე“.

მთარგმნელობითი გამოცდილება დამეხმარა და 1981 წელს დავიწყე შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმნა, რომელიც ათი წლის შემდეგ დავასრულე. ეს პოემა ესტონეთში რამდენჯერმე გამოიცა.

გ) მე არ მჯერა იმ ადამიანების, ვინც ამაყად აცხადებს: „მე ორი სამშობლო მაქვს“. სამშობლო ერთია. მე ძალიან მიყვარს საქართველო, ამ ქვეყნის მოქალაქე ვარ, მაგრამ ჩემი სამშობლო ესტონეთია. განა შეიძლება გულგრილი ვიყო იმ მიწისადმი, სადაც დავიბადე და გავიზარდე, სადაც ვცხოვრობდი. მხოლოდ მაშინ ხარ შენი სამშობლოს ერთგული, თუ მუდამ გეხსომება ის.

დ) იუტა პალმი-ბედია დამაკავშირებელი ხიდი გახდა ესტონეთ-საქართველოს მხატვრულ-ლიტერატურული საქმიანობის სფეროში. მისი სახელი ესტონეთის ენციკლოპედიაშია შეტანილი. იგი 1996 წელს გარდაიცვალა.

იუტა პალმის მოგონებიდან, ჟურნალი „Лучше знать друг друга“, Тб, 2009, გვ. 92.

წყარო 3. 4. ტარტუს უნივერსიტეტის იუბილე თბილისში

2008 წლის ოქტომბერში აღინიშნა ტარტუს უნივერსიტეტის 375 წლის იუბილე. ამ ხნის განმავლობაში იქ დაახლოებით 500 ქართველი სწავლობდა. ეს საზეიმო თარიღი თბილისშიც აღინიშნა. მიხეილ თუმანიშვილის სახელობის კინომსახიობთა თეატრში მოეწყო ესტონეთის ცეკვის ანსამბლის გასტროლები. ამ საღამოზე ესტონური დიასპორის ხელმძღვანელს საქართველოში რეგინა კახიძეს გადაეცა ესტონეთის რესპუბლიკის მეხუთე კლასის „თეთრი ვარსკვლავი“ სამშობლოსა და ესტონელი ხალხის წინაშე დამსახურებისათვის.

იქვე.

დავალება:

დაიყავით სამ ჯგუფად

- ლიტველი ქალის მოგონებები
- ლატვიელი ქალის მოგონებები
- ესტონელი ქალის მოგონებები

და მოცემული წყაროების დახმარებით დაწერეთ ერთი ფურცელი ერთ ან ორ ქვემოთ მითითებულ თემაზე:

- ყოველდღიური ცხოვრება
- ურთიერთობა ქართულ გარემოსთან
- ახალ გარემოში ცხოვრების სიძნელეები
- სახეიმო დღეები
- ლიტველების/ლატვიელების/ესტონელების მოღვაწეობა. საქართველოში დატოვებული კვალი

თითოეულმა ჯგუფმა წარმოადგინეთ მუშაობის შედეგები.

განმაზოგადებელი კითხვა: რა არის საერთო საქართველოში მცხოვრები ბალტიისპირელი ქალების ბედში?

23. „სხვა საქართველო სად არის“: 1990-იანი წლების ემიგრაცია

საკვანძო კითხვა: რატომ ტოვებდნენ საქართველოს მოქალაქეები სამშობლოს 1990-იანი წლების დასაწყისში?

წყარო 1. ემიგრანტების ეთნიკური შემადგენლობა

საქართველოდან წასული ემიგრანტების უმეტეს ნაწილს ეროვნული უმცირესობები შეადგენს. მაგალითისათვის მოვიტანო 1992 წლის მონაცემებს. ეს პერიოდი ემიგრაციის განსაკუთრებული ინტენსიურობით გამოირჩეოდა. საქართველოდან გასულ პირთა 60%-ს რუსები და უკრაინელები შეადგენს. მათი უმეტესობა ქალაქელები არიან. საქართველოდან წასულ აზერბაიჯანელთა უმეტესობა სოფლებელია [...] ემიგრაციაში წასული სომხების დიდი ნაწილი რუსეთში ან უცხოეთში გადაიხვეწა. ოსების მიგრაციული აქტიურობა 1992 წელს იყო და განპირობებული იყო ქართულ-ოსური კონფლიქტის ესკალაციით.

გურამ სვანიძე, ემიგრაცია საქართველოდან და მისი გამოშვები მიზეზები (სოციოლოგიური გამოკითხვის შედეგები), იურიდიული ჟურნალი, 1998, №1, გვ. 71-73.

დავალება 1:

1. განიხილეთ, რა მოვლენები მოხდა საქართველოში 1991-1992 წლებში, რამაც, თქვენი აზრით, აიძულა ეს ადამიანები საქართველოდან წასულიყვნენ?
2. დაადგინეთ მათი თანმიმდევრობა.

წყარო 2. ქართული კუპონის მიმართ უცხოური ვალუტის კურსი

უცხოური ვალუტა	1993 წ. 23 სექტემბერი	1994 წ. 27 იანვარი
ინგლისური გირვანქა სტერლინგი	18,468.07 კუპონი	227,119.58 კუპონი
გერმანული მარკა	7,489.61 კუპონი	106,949.09 კუპონი
აშშ დოლარი	12,047.00 კუპონი	185,675.00 კუპონი
ფრანგული ფრანკი	2,146.48 კუპონი	31,428.33 კუპონი
100 რუსული რუბლი	1,140.00 კუპონი	1,110.00 კუპონი

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი უცხოური ვალუტის კურსი ქართული კუპონის მიმართ, 1993 წლის 23 სექტემბერი და 1994 წლის 27 იანვარი.

წყარო 3. საქართველოს რესპუბლიკის ეროვნული ბანკის გამგეობის დადგენილება საქართველოს ეროვნული ბანკის 100 000 ლირებულების ნომინალის კუპონის მიმოქცევაში გამოშვების შესახებ

გამოშვებულ იქნეს მიმოქცევაში საქართველოს ეროვნული ბანკის კუპონი – 100 000 ლირებულების ნომინალით.

ბანკის პრეზიდენტი ნ. ჯავახიშვილი
თბილისი, 25 თებერვალი, 1994 წ. .

წყარო 4. განცხადება გაზეთში ელექტროენერგიის მიუწოდებლობის შესახებ

ძვირფასო მკითხველო!

გასულ შაბათს, 5 მარტს, ჩვენი გაზეთი ისევ და ისევ ელექტროენერგიის მოუწოდებლობის გამო ვერ გამოვიდა! კიდევ ერთხელ (ეს უკვე მერამდენედ) გიხდით ბოდიშს და გულწრფელად ვწუხვართ, რომ საქენერგოს მოუქნელი, უნიათო მუშაობის გამო, მდგომარეობა ვერ გამოვასწორეთ! იქნებ დღეიდან მაინც...

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, №35 (838), 8 მარტი, 1994 წ.

წყარო 5. ცხოვრების ხარისხის ინდექსი, 2005 წ.

ადგილი	ქვეყანა	ცხოვრების ხარისხი (10 ქულიდან)
1	ირლანდია	8.333
22	საბერძნეთი	7.163
85	სომხეთი	5.422
86	აზერბაიჯანი	5.377
87	საქართველო	5.365
111	ზიმბაბვე	3.892

http://en.wikipedia.org/wiki/Quality-of-life_index

დაგეგმვა 2:

შეაფასე, წყაროების 2-5 მიხედვით, საქართველოში არსებული ეკონომიკური მდგომარეობა.

წყარო 6. აფხაზეთის რესპუბლიკის კონსტიტუცია, 1994 წლის 26 ნოემბერი
ჩვენ, აფხაზეთის ხალხი, ვახორცილებთ რა საკუთარი თვითგამორკვევის უფლებას...
საზეიმოდ ვაცხადებთ და ვადგენთ ამ კონსტიტუციას [...]

მუხლი 1.

რესპუბლიკა აფხაზეთი (აფსნი) არის სუვერენული, დემოკრატიული, სამართლებრივი სახელმწიფო, რომელიც ჩამოყალიბდა ხალხთა თავისუფალი თვითგამორკვევის უფლებით [...]

რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული, თბ., 2005, გვ.194-195.

წყარო 7. სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), 1993 წლის 2 ნოემბერი

სამხრეთ ოსეთის ხალხი, გამოხატავს რა თავისუფლებისა და დემოკრატიისადმი სწრაფვას, [...] აცხადებს რა სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკას სუვერენულ სახელმწიფოდ და ერთა თანამეგობრობის თანასწორუფლებიან სუბიექტად, იღებს ამ კონსტიტუციას, ჩვენი ხალხისა და სახელმწიფოს ძირითად კანონს...

გაზეთი „Южная Осетия“, №132, 8 დეკემბერი, 1993 წ.

წყარო 8. საქართველოს პარლამენტის დადგენილება აფხაზეთში კონფლიქტის მოწესრიგების ღონისძიებების შესახებ, 1996 წლის 17 აპრილი

[...] სეპარატისტების მიერ ორგანიზებული ტერორისა და აპარტიდული რეჟიმის მსხვერპლი გახდნენ ასევე აფხაზეთის ბერძნები, ებრაელები, რუსები, უკრაინელები, სომხები და თვით აფხაზებიც, რომელთა ერთი ნაწილი იძულებული გახდა მიეტოვებინა სახლ-კარი და თავი შეეფარებინა საქართველოს სხვა ქალაქებისა და რაიონებისათვის, საზღვარგარეთის ქვეყნებისათვის.

პარლამენტის უწყებები. საქართველოს პარლამენტის ყოველკვირეული ჟურნალი, 1996, №5-6, გვ.56.

დავალეზა 3:

შეაფასე, წყაროების 6-8 მიხედვით, საქართველოში არსებული პოლიტიკური ვითარება.

წყარო 9. რესპუბლიკაში მოქმედებს საგანგებო წესები

... იმ მძიმე კრიმინოგენული ვითარების თაობაზე, რის გამოც აუცილებელი გახდა რესპუბლიკაში საგანგებო წესების შემოღება. 8 თვეში რეგისტრირებულია 12 850 სისხლის სამართლის დანაშაული, მოხდა 573 განზრახ მკვლელობა, 200-ზე მეტი სხეულის განზრახ მძიმე დაზიანება, ჩადენილია 2000-მდე ძარცვა-ყაჩაღობა, რესპუბლიკის სხვადასხვა რეგიონში საავტომობილო და სარკინიგზო მაგისტრალებზე დათარეშობენ შეიარაღებული ბანდები, რომელთა შორის განსაკუთრებით აქტიურობენ სხვადასხვა უკანონო შეიარაღებული დაჯგუფებები... დანაშაულის 60%-ზე მეტი ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით არის ჩადენილი.

ინტერვიუ საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა მინისტრთან, პოლიციის გენერალ-მაიორთან ჯემალ მიქელაძესთან. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 21 სექტემბერი, 1993 წ., №207, გვ. 3.

წყარო 10. ემიგრანტების მდგომარეობა საზღვარგარეთ

[...] ვიზების ვადის გასვლის შემდეგ საბერძნეთში ჩასული ემიგრანტები, ძირითადად კი, ოჯახის მარჩენალი ქალები, სხვადასხვა ასაკის ადამიანთა ტყვეობაში ხვდებიან. ყველაზე მძიმე სამუშაოდ ბავშვებისა და ლოგინად ჩავარდნილი მოხუცების მოვლა ითვლება. თუმცა, გამონაკლისი შემთხვევები აქაც არის.

ემიგრანტი ქალები, უმეტესად, გამოზნულად მიდიან ამ ნაბიჯზე. თუმცა, ზოგჯერ უფულოდ და უპასპორტოდ, უცხო ენის არმცოდნეობის, ღია ცის ქვეშ, ბედის ანაბარა რჩებიან. ვინც ენა იცის, მას მეტი ფასი აქვს. ამდენად შეურაცხყოფას არ ითმენს. ახალბედებს კი, რომლებსაც ენის ბარიერის გამო „უენოებს“ უწოდებენ, დიდხანს უწევთ ლოდინი, ვიდრე მათთვის მისაღებ სამსახურს იშოვიან. ამიტომ ოჯახში ფულის გამოგზავნის ნაცვლად, ვალებს იგროვებენ.

ნინო ცხიოძე, მდიდარი ბერძნები სხვებზე მეტად ქართველ ქალებს ენდობიან. ტრეფიკინგი, თუ იძულებითი მონობა?, ჟურნალი „ემიგრანტი“, №2, 5-19 ივლისი, 2004 წ.

წყარო 11. გაზეთი კულტურული და სპორტული ცხოვრების შესახებ 1990-იანი წლების შუა ხანის საქართველოში

ა) ცამეტი წლის განშორების შემდეგ მშობლიურ თბილისში 4 აგვისტოს თბილისის მუსიკალური ცენტრი და სიმფონიური ორკესტრი უმასპინძლებს ცნობილ ქართველ დირიჟორს ჰერბერტ ფონ კარაიანის სახელობის კონკურსის ერთადერთ ქართველ ლაურეატს, ამჟამად კი, სამხრეთ კორეის ცნობილი ორკესტრისა და ეროვნული საოპერო თეატრის მთავარ დირიჟორს ვახტანგ ჟორდანიას.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, № 89, 25 ივლისი, 1995 წ.

ბ) ტრადიციული კარატეს ქართველი ოსტატები ამერიკის ღია ჩემპიონატზე იმსახურებენ ოც მედალს, მათი სენ-სეი პაატა ჭელიძე კი ჩემპიონატის საუკეთესო მწვრთნელის დიდ ოქროს მედალს.

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, №89, 25 ივლისი 1995 წ.

დავალება 4:

- დაიყავით ჯგუფებად და წყაროების 1-11 მიხედვით. შეაგესთ ჩანაწერების ფურცელი 1.

ჩანაწერების ფურცელი №1

რა მნიშვნელოვანი მოვლენები იყო საქართველოში 1990-იან წლებში?

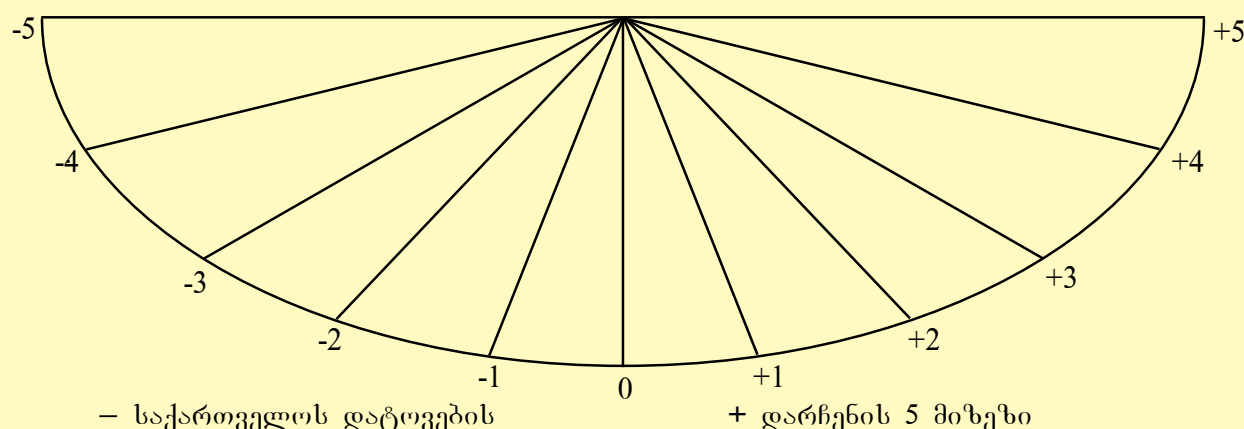
თარიღი	პოლიტიკური მოვლენები	ეკონომიკური მოვლენები	სოციალური მოვლენები	ყოველდღიურობა

- თითოეულმა ჯგუფმა დაასახელოს ხუთი მიზეზი, რის გამოც შეიძლებოდა საქართველოს დატოვება ან დარჩენა.

ჩაწერეთ ეს მიზეზები ჩანაწერების ფურცელზე №2.

ჩანაწერების ფურცელი №2.

რატომ ტოვებდნენ საქართველოს 1992-1993 წლებში

განმაზოგადებელი კითხვა: შეძლეს თუ არა 1990-იანი წლების ემიგრანტებმა სხვა საქართველოს ნახვა?

24. კანონი და რეალობა

საკვანძო კითხვა: როგორი იყო საბჭოთა სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკა 1920-40-იან წლებში?

წყარო 1. სახალხო კომისართა საბჭოს დეკრეტი სახელმწიფოს რელიგიურ პოლიტიკაზე

1. ეკლესია სახელმწიფოსგან გამოყოფილია...
3. თითოეულ მოქალაქეს შეუძლია იწამოს ნებისმიერი რელიგია, ან არ იწამოს არც ერთი...
5. უზრუნველყოფილია რელიგიური რიტუალების თავისუფლად აღსრულება, თუ ისინი არ არღვევს საზოგადოებრივ წესრიგს და საბჭოთა რესპუბლიკის კანონებს.
9. სკოლა გამოყოფილია ეკლესიისგან. ყველა სახელმწიფო და საზოგადოებრივ, ასევე, კერძო სასწავლო დაწესებულებებში, სადაც საერო-საგანმანათლებლო საგნები ისწავლება, რელიგიური მრწამსის სწავლება იკრძალება.

სახალხო კომისართა საბჭოს დეკრეტი, 23 იანვარი, 1918 წელი.

წყარო 2. ვ. ი. ლენინი აღმსარებლობის თავისუფლების შესახებ

ჩემი აზრით, რელიგია ნებისმიერი ადამიანის პირადი, კერძო საქმეა და სახელმწიფო მასში არ უნდა ერეოდეს. ამავე დროს, პარტიის წევრისთვის რელიგიის მიმართ დამოკიდებულება არ არის პირადი საქმე. სახელმწიფოს არაფერი ესაქმება რელიგიასთან – ყველა ადამიანი თავისუფალია და შეუძლია იწამოს ნებისმიერი რელიგია ან არ იწამოს არც ერთი, ე. ი. იყოს ათეისტი, უღმერთო, როგორც ჩვეულებრივ არის ყველა სოციალისტი.

ვ. ი. ლენინი, საბჭოთა ხელისუფლების მორიგი ამოცანები, 1918 წელი, გამომც. „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი, 1969, გვ. 17.

წყარო 3. ლ. ნ. ტროცკი* სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთობაზე

სახელმწიფო ეკლესიისგან დამოუკიდებლად უნდა ვითარდებოდეს. ჩვენ ქვეყნის ფეოდალური გადმონაშთებისგან გათავისუფლებისაკენ მივისწრაფით. დროა სამღვდელოების არსებობა დასრულდეს. ჩვენი წარმატება მხოლოდ ეკლესიისგან დამოუკიდებლად არის შესაძლებელი.

ლ. ნ. ტროცკი, პერმანენტული რევოლუცია, მოსკოვი, 1918, გვ. 12 (რუსულ ენაზე).

* ლ. ნ. ტროცკი – ბოლშევიკების ერთ-ერთი ლიდერი. ვ. ი. ლენინთან ერთად მეთაურობდა 1917 წლის ოქტომბრის რევოლუციას.

დავალება 1.

1. წყაროების 1, 2, 3 დახმარებით ახსენი, რას ნიშნავს, შენი აზრით, „ეკლესია გამოეყო სახელმწიფოს“?
2. განსაზღვრე წყაროებს 1-3 შორის, რომელს აქვს საკანონმდებლო ძალა?
3. წყაროებში 2 და 3 ხაზი გაუსვი წინადადებებს, რომლებშიც გამოხატულია საბჭოთა ლიდერების დამოკიდებულება რელიგიის მიმართ.
4. გაარკვე საბჭოთა მოქალაქეების რომელი ჯგუფის ინტერესებია დაცული ამ წყაროებში?
5. ჩამოაყალიბე არგუმენტები ბოლშევიკების რელიგიური პოლიტიკის სასარგებლოდ და საწინააღმდეგოდ.
6. შენი აზრით, რა როლს ანიჭებდნენ რელიგიას ბოლშევიკების ლიდერები:
 - ა) ადამიანების პირად ცხოვრებაში
 - ბ) რევოლუციურ პარტიაში
 - გ) სახელმწიფოში

წყარო 4. ეკლესიების ნგრევა 1920-40-იანი წლების საბჭოთა კავშირში

ა)

ბ)

დავალება 2.

1. შენი აზრით, ვინ შეიძლება ყოფილიყვნენ ადამიანები, გადაღებული დანგრეული ეკლესიების ფონზე?
2. იპოვე კავშირი წყაროებს 1-4 შორის და წარმოიდგინე, რომ იმ დროს იქ იყავი; გამოხატე შენი დამოკიდებულება ფოტოებზე გამოსახული პროცესის მიმართ, თუ ხარ:
 - ა) მოხუცი ადამიანი
 - ბ) ახალგაზრდა მოხელე
 - გ) შენი ასაკის მოზარდი.
3. წყაროებში 1-3 მონახე წინადადებები, რომლებიც იმდროინდელი ღოზუნგებისათვის გამოგადგება, მაგალითად, „ძირს ეკლესია, გაუმარჯოს ათეიზმს!“ და მოიფიქრე საპირისპირო შინაარსის ღოზუნგები.

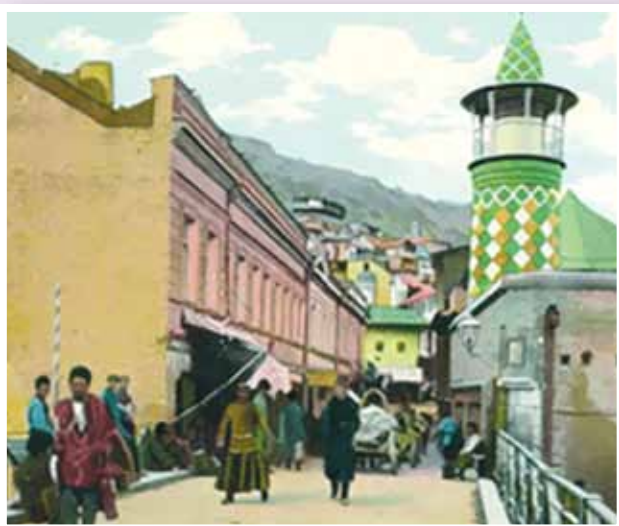
წყარო 5. სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკის შედეგები თბილისში

ა) ალექსანდრე ნეველის სახელობის ტაძარი გოლოვინის (ახლ. რუსთაველის) პროსპექტზე

იგივე ადგილი დღეს

ბ) შიიტური მეჩეთი ავლაბრის ხიდთან

იგივე ადგილი დღეს

გ) კირხეს* გერმანული ეკლესია
მარჯანიშვილის მოედანზე

იგივე ადგილი დღეს

დავალება 3:

განმარტე წყაროზე 5 (ა,ბ,გ) ასახული მოვლენები. რატომ ანგრევდნენ ეკლესიებს, სამლოცველოებს საქართველოში?

განმავლობადებული კითხვა: რა მონაწილეობას იღებდნენ ქართველი ბოლშევიკები სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკის განხორციელებაში?

* კირხეს ეკლესია – 1944 წელს თბილისში გერმანულ ტყვეებს დაანგრევინეს 1897 წელს აგებული წმ. პეტრეს და პავლეს სახელობის ღუთერული ეკლესია (კირხე).

25. „შუმერთო სახელმწიფო“

საკვანძო კითხვა: რატომ ებრძოდა საბჭოთა სახელმწიფო ყველა აღმსარებლობის ადამიანს 1920-30-იან წლებში?

წყარო 1. 1920-30-იანი წლების საბჭოთა პლაკატები

ა) „რელიგია-საწამლაჲია; დაიცავი ბავშვები“

ბ) „რელიგია ადამიანებს აბრუებს“

გ) „ძირს რელიგიური დღესასწაულები“

დავალება 1:

1. აღწერე თითოეული პლაკატი ცალ-ცალკე: რა არის მათი შინაარსი? ვინ და რა ობიექტებია მათზე გამოსახული?
2. განსაზღვრე თითოეული პლაკატის მიზანი, ზეგავლენის რა საშუალებებია გამოყენებული და მოსახლეობის რომელ ჯგუფებზე ზემოქმედებას ითვალისწინებს?
3. ახსენი პლაკატებზე მოცემული ღოზუნგების შინაარსი.
4. ივარაუდე, ვინ აღიქვამდა მათ დადებითად და ვინ – უარყოფითად?

წყარო 2. თანამედროვე უცხოელი ავტორის გამოკვლევა

ემელიან იაროსლავსკიმ 1925 წლისთვის შექმნა „უღმერთოთა კავშირი“, რომელიც 1929 წლისთვის „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირად“ გადაკეთდა. იგი 1932 წლისთვის საკავშირო მასშტაბით 5 500 000 წევრს აერთიანებდა; მან მეტად აქტიური მუშაობა გაშალა. უშვებდა სამეცნიერო ჟურნალს „რელიგიის წინააღმდეგ“ (1926-1941). მრავალათასიანი ტირაჟით გამოდიოდა ბროშურები, კარიკატურები, პლაკატები, რაც გათვლილი იყო განსხვავებულ სოციალურ თუ პოლიტიკურ ფენებზე. აქტიურად მიმდინარეობდა საეკლესიო რწმენა-წარმოდგენების და წეს-ჩვეულებების წინააღმდეგ ბრძოლა, რაშიც ჩართეს ლიტერატურა, კინო და თეატრი. ტარდებოდა ანტისაეკლესიო თემატიკის კონფერენციები, გამოფენები.

*ჟან ლუი ვან რევემორტერი, მიშელ ლორანი.
ეკლესიის მდგომარეობა საბჭოთა სინამდვილეში (1917-1945),
ქრისტიანული კვლევები, III, 2009, გვ. 223-224.*

დავალება 2:

1. შენი აზრით, რა მიზნით შეიქმნა „მებრძოლ უღმერთოთა კავშირი“?
2. მოძებნე და გამოყავი წყაროში 2 ის წინადადებები, რომლებიც ასახავს სახელმწიფოს რელიგიურ პოლიტიკას.
3. წყაროდან 2 აირჩიე ერთი წინადადება, რომელიც, შენი აზრით, ამ დოკუმენტის სათაურად გამოდგება.
4. წყაროების 1 და 2 მიხედვით, ჩამოთვალე, რა ხერხებით ებრძოდა საბჭოთა სახელმწიფო სხვადასხვა რელიგიას? შენი აზრით, რომელი იქნებოდა მათ შორის ყველაზე ეფექტური და რატომ?
5. დაიყავით ორ ჯგუფად. თითოეულ ჯგუფში:
 - ა) ჩამოაყალიბეთ 3-3 შეხედულება, როგორი უნდა იყოს სახელმწიფოს დამოკიდებულება მოსახლეობის რელიგიური უფლებებისადმი;
 - ბ) შექმენით პლაკატი, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება ყველა მორწმუნის, ასევე, ათეისტების შეხედულებები და უფლებები.

ბანმავიშლებელი კითხვა: როგორ ახსნი სამუშაო ფურცლის სათაურს „უღმერთო სახელმწიფო“?

საკვანძო კითხვა: რა შედეგი მოჰყვა რელიგიური პოლიტიკის ცვლილებას საბჭოთა კავშირში 1940-70-იან წლებში?

წყარო 1. საბჭოთა ხელისუფლების რელიგიური პოლიტიკის ცვლილების შესახებ

ა) მაშინ, როდესაც საბჭოთა კავშირი სერიოზული საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა, საერო და სასულიერო ხელისუფლებამ ერთობლივი და შეთანხმებული ნაბიჯი გადადგა საგარეო საფრთხის წინააღმდეგ მოსახლეობის დასარაზმად. გერმანელი ფაშისტების საბჭოთა კავშირზე თავდასხმისთანავე სამღვდელოებამ მოსახლეობას საბჭოთა კავშირისადმი პატრიოტული ერთგულებისა და მტრის წინააღმდეგ გამირული ბრძოლისკენ მოუწოდა. მთავრობამ გააუქმა ათეისტური გაერთიანებები და მთლიანად ამოიღო ანტირელიგიური გამოცემები, რის პარალელურადაც 1942 წელს გამოქვეყნდა საეკლესიო კალენდრები და სასულიერო შინაარსის თემატური კრებულები.

ჟან ლუი ვან რეჟემორტერი, მიშელ ლორანი, ეკლესიის მდგომარეობა საბჭოთა სინამდვილეში (1917-1945), ქრისტიანული კვლევები, III, 2009, გვ. 226.

ბ) 1945 წლის 5-16 დეკემბერს საქართველოს აზერბაიჯანულმა მოსახლეობამ, რომელიც რელიგიური თვალსაზრისით შიიტები იყვნენ, ჩაატარა რელიგიური დღესასწაული „შახსეი-ვახსეი“*. განსაკუთრებით დიდი პომპეზურობით ჩატარდა ის ყარაი-აზის (იგივე გარდაბანის) რაიონში, სადაც მონაწილეობას იღებდნენ ექვსი სოფლის მცხოვრებნი...

1950-იან წლებში ისლამური რელიგია აჭარაში და, კერძოდ, ბათუმში კიდევ უფრო გაძლიერდა. რამაზანის** თვეში მეჩეთში მორწმუნეთა რაოდენობა ხშირად 300 კაცს აღწევდა, ხოლო „ბაირამობის“*** დაწყებამდე მეჩეთში ღამეს ათევედა 400 ადამიანი, რომელთა შორის მრავალი ჩამოსული იყო აჭარის სხვადასხვა სოფლიდან. 1954 წელს „ბაირამობის“ დღესასწაულზე მორწმუნეთა საერთო რაოდენობამ 2500 მიაღწია.

ა. სონდულაშვილი, ეროვნული უმცირესობანი და კონფესიები საქართველოში, I, თბ., 2005, გვ. 234.

გ) საბჭოთა კავშირში ქრისტიანული ეკლესია თავისუფალია შინაურ საქმეებში. მას რწმუნებულთა მეშვეობით ხელსაც უწყობენ. ეკლესიას წმინდა ნაშთებიც დაუბრუნეს და უმაღლესი თუ საშუალო სკოლებიც გაუხსნეს. სანთლის სახელოსნოებისა და ხატებ-ჯვრების საწყობის გახსნის უფლებაც მისცეს, წიგნებსა და ჟურნალებსაც უსტამბავენ, ლიტანიებსაც**** ამართვინებენ.

ნაწვევები საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის კალისტრატეს (1932-1952) სიტყვიდან, წიგნში: ვ. თორაძე, ნ. თორაძე, საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესია XIX და XX საუკუნეებში, 1996, თბ., გვ. 268.

* შახსეი-ვახსეი, იგივე აშურა – შიიტ მუსლიმებთან იმამ ჰუსეინის მოხსენიება, რომელიც 680 წელს მოკლეს.

** რამაზანი – მუსლიმური მთვარის კალენდრის მე-9 თვე, როდესაც მორწმუნენი ინახავენ მარხვას მზის ამოსვლიდან ჩასვლამდე 40 დღის განმავლობაში.

*** ბაირამობა, იგივე ყურბან-ბაირამი – ისლამში მსხვერპლშეწირვის დღესასწაული. ამ დღეს მორწმუნეები კლავენ ცხვრებს, საჭმელს ურიგებენ გაჭირვებულებს და მათ, ვისთანაც ნაჩხურები არიან.

**** ლიტანია – ქრისტიანობაში, საყოველთაო ღოცვა, რომლის დროს ეკლესიას გარს უვლიან.

დავალება 1:

1. მოძებნე წყაროში 1 (ა, ბ, გ) საბჭოთა კავშირში ახალი რელიგიური პოლიტიკის ამსახველი ფაქტები.
2. ახსენი, რატომ ჰქონდა საერთო პოზიცია ეკლესიას და სახელმწიფოს ომის წლებში?
3. იმსჯელე, წყარო 1-ის საფუძველზე, მეორე მსოფლიო ომის წლებსა და მის შემდეგ რელიგიური პოლიტიკის ცვლილების მიზეზებსა და შედეგებზე.

წყარო 2. ხელისუფლების წარმომადგენელი სახელმწიფოს ეკლესიისადმი დამოკიდებულების შესახებ

საბუნებისმეტყველო მეცნიერული ცოდნით და რელიგიასთან იდეური ბრძოლის პროპაგანდის ნაცვლად, ზოგიერთ ცენტრალურ და ადგილობრივ გაზეთში, ასევე, ზოგიერთი ლექტორისა და მომხსენებლის გამოსვლაში დაშვებულია შეურაცმყოფელი გამონათქვამები და გამოხდომები იმ სასულიერო პირებისა და მორწმუნეების მიმართ, რომლებიც რელიგიურ კულტმსახურებას ეწევიან; არის შემთხვევები, როდესაც პრესის ფურცლებსა და პროპაგანდისტების სიტყვიერ გამოსვლებში ზოგიერთი რელიგიური კულტმსახური და მორწმუნე ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე გამოყვანილია ადამიანებად, რომელთა პოლიტიკური ნდობა არ შეიძლება. ზოგიერთ რაიონში ადგილობრივი ორგანიზაციების და ცალკეული პირების მხრიდან ხდება რელიგიური გაერთიანებებისა და ჯგუფების საქმიანობაში ჩარევა, ასევე, სასულიერო წოდების მიმართ უხეში დამოკიდებულების შემთხვევები.

ნაწევები სკკპ ცკ* მდივნის ნ. ხრუშჩოვის წერილიდან,
1954, 10 ნოემბერი.

დავალება 2:

1. დაუკავშირე ხრუშჩოვის წერილი (წყარო 2) ახალ რელიგიურ პოლიტიკას.
2. მოძებნე წყაროებში 1 (გ) და 2 შენი მოსაზრების დამადასტურებელი სიტყვები.
3. შეადარე კათალიკოს პატრიარქის კალისტრატეს და ნ. ხრუშჩოვის გამონათქვამები. რამდენად შეესაბამებოდა ისინი რეალობას?

* სკკპ ცკ – საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი

წყარო 3. სამოქალაქო უფლებების შესახებ

საქართველოს რესპუბლიკის მოქალაქეებს გარანტირებული აქვთ სინდისის თავისუფლება, ანუ უფლება – აღიარებდნენ ნებისმიერ რელიგიას ან არ აღიარებდნენ არავითარ რელიგიას, ასრულებდნენ სარელიგიო რიტუალებს ან ეწეოდნენ ათეისტურ პროპაგანდას. რელიგიურ რწმენასთან დაკავშირებით შუღლისა და სიძულვილის გაღვივება აკრძალულია. საქართველოს რესპუბლიკაში ეკლესია გამოყოფილია სახელმწიფოსგან.

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია, თავი 7, მუხლი 50, თბილისი, 1978.

წყარო 4. რელიგია 1970-იანი წლების საქართველოში

საქართველოს ეკლესია ყოველწლიურად გამოსცემს კალენდრებს, სასულიერო სემინარიის „სადვთისმეტყველო კრებულს“, საპატრიარქოს საინფორმაციო ბიულეტენს, ასევე უშვებს აღმანახის „ჯვარი ვახისა“. ეს ილუსტრირებული ჟურნალი 1978 წლიდან წელიწადში ორჯერ გამოიცემა. განკუთვნილია ძირითადად დვთისმსახურებისა და საეკლესიო აქტივისთვის. ნაწილი ვრცელდება უცხოეთში.

მ. ბესონოვი, მართლმადიდებლობა დღევანდელ დღეს, მოსკოვი, 1990, გვ. 89-90 (რუსულ ენაზე).

წყარო 5. თანამედროვეების მოგონებები

ა) 1973 წელს, საბჭოთა კავშირის პერიოდში, ბაბუაჩემი ალიევი ალი მაშადი ჰასან-ოღლი გარდაიცვალა. დასაფლავების დღეს ღოცვის აღვლენის უფლება არ მოგვცეს. ეს იმიტომ მოხდა, რომ მისი ყველა ვაჟი კომუნისტური პარტიის წევრი იყო და ერიდებოდათ ხალხის დასანახად მოლის მოყვანა. ამიტომ ის მალულად ოთახში შევიყვანეთ, სადაც ჩუმად ღოცულობდა; ხალხმა ვერაფერი გაიგო. მეც თავად პარტიის წევრი ვიყავი და მეჩეთში არ დავდიოდი, რადგან სამსახურის დაკარგვის მეშინოდა.

ინტერვიუ ელიურა ალიევასთან (მარნეული), 55 წლის, ჩაიწერა ბ. ლორთქიფანიძემ, 2009 წლის 7 ივლისი.

ბ) საბჭოთა პერიოდში კომპარტიის წევრებს ეკლესიაში სიარული ოფიციალურად არ ეკრძალებოდათ. თუმცა, თუ რაიმე თანამდებობაზე იყავი და ეკლესიაში დაგინახავდნენ, ან საყვედურს გამოგიცხადებდნენ, ან კომუნისტური პარტიიდან გაგრიცხავდნენ, რაც სამსახურის დაკარგვას ნიშნავდა. ამიტომ პარტიის წევრები ერიდებოდნენ ეკლესიაში სიარულს. მიუხედავად ამისა, თითქმის ყველა ნათლავდა შვილებს. მეც ასე მოვიქეცი და ჩემი შვილები მალულად მოენათლე.

ინტერვიუ ოთარ ახმეტელთან (თბილისი), 78 წლის, ჩაიწერა ბ. ლორთქიფანიძემ, 2009 წლის 19 მაისი.

წყარო 6. რელიგია 1960-70-იანი წლების საბჭოთა სატირაში

- ა) – როგორ მკურნალობდით?
– აი ამით...

- ბ) ის არც თანახმაა და არც წინააღმდეგი,
მან უბრალოდ თვალი აარიდა.

კუკრინიკების* პლაკატები

დავალება 3:

შეადარე წყაროები 3-6 და გააკეთე დასკვნები.
მოიფიქრე ყოველი კარიკატურისთვის საკუთარი ტექსტი.

განმაზოგადებელი კითხვა: რატომ ღოცულობდნენ საბჭოთა საქართველოში ფარულად?

* კუკრინიკი – სამი მხატვრის – მიხეილ კუპრიანოვის, პორფირი კრილოვისა და ნიკოლაი სოკოლოვის ფსევდონიმი.

27. თანამშრომლობა თუ შეუწყნარებლობა?!

საკვანძო კითხვა: რამდენად იყო აღმსარებლობა და ეროვნულობა კონფლიქტების მიზეზი დამოუკიდებელ საქართველოში XX – XXI საუკუნეების მიჯნაზე?

წყარო 1. ქართველი მეცნიერი 1980-იან წლებში საქართველოში არსებულ რელიგიურ ვითარებაზე

ეროვნული აქტივიზაციის კვალობაზე, განსაკუთრებით 1980-იანი წლების მეორე ნახევარში, მრავალი უმწვავესი პრობლემა დაგვიგროვდა, რომლებმაც ეთნოკონფლიქტების სახით იჩინა თავი. ამის მიზეზია, რომ წლების განმავლობაში უწყურადღებოდ რჩებოდა და „ხალხთა ურდევები ძმობის“ მოხვედრითი ღოზუნგის უკან იჩქმალებოდა უამრავი მტკივნეული პრობლემა. მრავალი ეროვნული და ეროვნებათშორისი საკითხი არასწორად, მხოლოდ ადმინისტრაციულ-მბრძანებლური მეთოდებით წყდებოდა.

ა. სონღულაშვილი, ეროვნული უმცირესობანი და კონფესიები საქართველოში, I, 2005, გვ.209.

დავალება 1:

განსახდვრე, მეცნიერის აზრით, რომელი იყო ეთნიკური კონფლიქტების ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზი?

წყარო 2. საგაზეთო სტატია ეკლესიის გამო რელიგიურ დავაზე

სამცხე-ჯავახეთის პატარა სოფელ ივლიტაში კარგა ხანია არსებობს რელიგიურ ნიადაგზე აღმოცენებული კონფლიქტი. აქაური კათოლიკეები და მართლმადიდებლები ვერ იყოფენ ტაძარს. ამიტომ ჯერჯერობით, ტაძარში ღოცულობს მორწმუნეთა ორივე ჯგუფი – თერთმეტ საათამდე კათოლიკეები, თერთმეტის შემდეგ – მართლმადიდებლები. ხატები და სხვა სიწმინდეებიც ასევე შერეულია – კათოლიკურიცაა და მართლმადიდებლურიც. საქმის ასეთი გადაწყვეტით უკმაყოფილოა ყველა. თითოეული მხარე ცდილობს მეორე მხარის ტაძრიდან განდევნას: კათოლიკეები ირწმუნებიან,

რომ ტაძარი მათი აშენებულია და ამიტომ მათი კუთვნილებაა. მართლმადიდებლების აზრით, ტაძარი მათი აგებულია. ორივე მხარე ირწმუნება, რომ აქვს საკუთარი პოზიციის მყარი არგუმენტები. საქმეს ართულებს ისიც, რომ ტაძრის კუთვნილების საკითხის გადაწყვეტაში ერევიან სხვადასხვა პოლიტიკური და არასამთავრობო ორგანიზაციები. კერძოდ, მართლმადიდებელი წინამძღვარი და მისი მრევლი ჩივის, რომ თავისუფლების ინსტიტუტის და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ არიან შეწუხებული; ამ ორგანიზაციების წარმომადგენლები სოფელში ჩადიან და მოუწოდებენ მრევლს, დატოვონ ტაძარი. აქ იგულისხმება, რომ შარშან კავკასიური ინსტიტუტის ინიციატივით, საზოგადოების სხვადასხვა წარმომადგენელი სოფ. ივლიტაში ჩავიდა, რადგან გავრცელდა ცნობა, რომ მართლმადიდებელმა წინამძღვარმა ტაძრის ეზოში დაკრძალული კათოლიკე მისიონერების უძველესი საფლავები ასფალტის ფენის ქვეშ მოაქცევინა. წინამძღვარმა ჩასულებს განუმარტა, რომ მას მხოლოდ კეთილი ზრახვები ამოძრავებდა – სურდა უკეთ შეენახა საფლავები.

გაზეთი „ახალი თაობა – კვირიდან კვირამდე“,
24-25 აპრილი, 2005 წ.

წყარო 3. პრესა რელიგიური კონფლიქტის შესახებ სამხრეთ საქართველოს ერთ-ერთ სოფელში

ახალქალაქის რაიონის სომხურ სოფელ წინუბანში ადგილობრივი კათოლიკეები ევანგელისტ-ორმოცდაათიანელებს დაუპირისპირდნენ. სოფელში 300 მოსახლეა, საიდანაც 36 ორმოცდაათიანელი*, დანარჩენი კი კათოლიკეები. გაზეთის მიხედვით, ორმოცდაათიანელების მიმართ განსაკუთრებული შეუწყნარებლობით ადგილობრივი კათოლიკე მღვდელი – მამა პოლოს გრიგორიანი გამოირჩევა, რომელიც მათ წინააღმდეგ ეკლესიაში ქადაგებს. მან ორმოცდაათიანელებს „კარიტასის“ ფონდის ჰუმანიტარული დახმარების მიწოდებაც შეუწყვიტა. საქმე იქამდე მივიდა, რომ კათოლიკე თანასოფელებმა ორმოცდაათიანელებს სოფლის სასაფლაოზე შესვლა აუკრძალეს – სხვა ადგილი მოითხოვეთო. გაირკვა, რომ სოფლის საშუალო სკოლაში მამა პოლოსი რელიგიის გაკვეთილებს ატარებს, რაც კანონითაა აკრძალული; მღვდელი ამ ფაქტს თვითონაც არ უარყოფს.

ორმოცდაათიანელებმა თავისი უფლებების დასაცავად სახალხო დამცველის ოფისს მიაშურეს. ფაქტების გადამოწმების შემდეგ აქ ჩათვალეს, რომ ადგილი აქვს აშკარა რელიგიურ დისკრიმინაციას და გენერალურ პროკურატურას მიმართეს.

ნ. ფრანგიშვილი, კათოლიკეები ორმოცდაათიანელების წინააღმდეგ,
გაზ. „რეზონანსი“, 21 იანვარი, 2006 წ.

დავალბა 2:

1. წყაროების 2 და 3 საფუძველზე განსაზღვრე, რა არის რელიგიური ჯგუფების კონფლიქტის კონკრეტული მიზეზი?
2. შენი აზრით, რა არის ამ კონფლიქტური ვითარების მოგვარების გზა?

* ორმოცდაათიანელები – მართლმადიდებლური ეკლესიის ერთ-ერთი სექტა.

წყარო 4. საქართველოს საპატრიარქოს განცხადება რომის კათოლიკური ეკლესიის მიერ საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში ახალგაზრდული კლუბების შექმნის შესახებ

მიმდინარე წლის 24 აგვისტოს რომის კათოლიკური ეკლესიის კარდინალი, ვაშინგტონის მთავარეპისკოპოსი თეოდორე (მაკარიკი) შეხვდა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს უწმინდეს და უნეტარეს ილია II-ს. შეხვედრას, რომელიც საქართველოს საპატრიარქოში გაიმართა, ესწრებოდნენ წმინდა საყდრის დესპანი საქართველოში, მთავარეპისკოპოსი მონსინიორ კლაუდიო გუჯეროტი, კათოლიკური დახმარების სამსახურის წარმომადგენლები, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის მღვდელმთავრები, სხვა სასულიერო და საერო პირები.

სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II

საუბარი შეეხო კათოლიკური დახმარების სამსახურის მიერ შემოთავაზებულ პროგრამას „ვაშენოთ მომავალი“, რომელიც ითვალისწინებს საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში ახალგაზრდული კლუბების შექმნას.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიას დაუშვებლად მიაჩნია, რომ იმ ქვეყანაში, რომლის მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობაც მართლმადიდებელია, რომის კათოლიკური ეკლესიის ეპისკოპოსთა მიერ დაფუძნებული ორგანიზაცია, საქართველოს საპატრიარქოსთან შეუთანხმებლად, ანხორციელებდეს საგანმანათლებლო პროგრამას საერო სკოლებში, როდესაც საქართველოს კანონმდებლობით ისინი რელიგიისგან თავისუფალია. ამგვარი ქმედებანი საფუძვლიან უკმაყოფილებას იწვევს ჩვენს მოსახლეობაში და ჩრდილს აყენებს რომის საყდარსა და საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის არსებულ ტრადიციულ ურთიერთობას.

შეხვედრაზე, რომელიც ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროში წარიმართა, ნათლად გამოიკვეთა ორივე მხარის პოზიცია, რომელთა შეჯერების შედეგად რომის კათოლიკური ეკლესიის წარმომადგენლობამ განაცხადა, რომ აღნიშნული პროგრამა შეჩერდება.

ახალი ამბების სააგენტო, 25 აგვისტო, 2005 წელი.

წყარო 5. კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ისა და საქართველოს ეკლესიის წმინდა სინოდის მიმართვა

საქართველოს ძლიერებასა და ერის ერთობას დღესაც საფუძვლად სულებერება და ზნეობრიობა უნდა დაედოს. ამასთან აუცილებელია თვითმყოფადი ცნობიერებისა და კულტურის შენარჩუნება, რომელიც მოლიანად ქრისტიანულ მსოფლმხედველობაზეა დაფუძნებული. ამით დედა ეკლესია არ ქადაგებს კარნაკეტილობას და ოდნავადაც არ აკნინებს სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობების მნიშვნელობას: პირიქით, ყველამ კარგად ვიცით, რომ ჩვენი ცხოვრების წესის ჩამოყალიბებაზე დიდი გავლენა იქონია როგორც აღმოსავლეთმა, ისე დასავლეთმა,

ჩვენი ტრადიციისთვის ასევე მიუღებელია შეუწყნარებლობა და აგრესია უცხო ერებისა და აღმსარებლობის წარმომადგენლებისადმი. ისტორიულად საქართველოში არასოდეს ყოფილა დევნა და შევიწროება ეთნიკური და რელიგიური ნიშნით. ესაა მიზეზი იმისა, რომ აქ მცხოვრები სხვა ერისა და სარწმუნოების წარმომადგენლები სიყვარულით არიან განმსჭვალულნი ჩვენი მიწა-წყლისა და ხალხისადმი.

„საპატრიარქოს უწყებანი“, №35 (243), 5-11 სექტემბერი, 2003 წ.

წყარო 6.

ა) პატრიარქის ვიზიტი აზერბაიჯანში, რელიგია-თაშორისი დიალოგი – „ურთიერთგაგებიდან თანამშრომლობამდე“, საერთაშორისო კონფერენცია, ბაქო, 2009 წელი.

ბ) 2008 წლის 29 სექტემბერს 12 ეკლესიის წარმომადგენელმა მონაწილეობა მიიღო მშვიდობის კურთხევაში ენშიაძინში (სომხეთი).

დავალება 3:

1. შენი აზრით, რას გულისხმობს კათოლიკოს-პატრიარქი კარჩაკეტილობაში?
2. იმსჯელეთ, მოტანილ წყაროებში სხვადასხვა აღმსარებლობის წარმომადგენელთა შორის წარმოქმნილი დავის გადაწყვეტის როგორი ხერხი მოინახა და შეუძლიათ თუ არა, ეს ორი მაგალითი გამოიყენონ სხვადასხვა აღმსარებლობის წარმომადგენლებმა შემდგომი ურთიერთობებისას.
3. წყაროს 6 (ა, ბ) მიხედვით განსაზღვრეთ, რა მიზნით შეიკრიბნენ სხვადასხვა რელიგიის ლიდერები.

განმაზოგადებელი კითხვა: ისტორიიდან მაგალითების მოშველიებით, რა გავლენას ახდენს ქვეყნის განვითარებაზე სხვადასხვა რელიგიის წარმომადგენელთა თანამშრომლობა და ურთიერთშემწყნარებლობა?

28. საქართველო მართლმადიდებლებისთვის?!

საკვანძო კითხვა: რამდენად მისაღებია ფრაზა: საქართველო მხოლოდ მართლმადიდებლებისთვის?

წყარო 1. თბილისი, 2010 წელი, ერთ-ერთი სკოლის კედელი

დავალება 1:

როგორ ფიქრობთ, სკოლის კედელზე მოთავსებული წარწერა არის თუ არა სხვადასხვა აღმსარებლობის ადამიანებისთვის შეურაცხყოფელი?

წყარო 2. საქართველოს მოსახლეობის რელიგიური შემადგენლობა

2002 წელს საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტმა მოსახლეობის რელიგიურობის ნიშნით აღწერა აწარმოა, რომლის შედეგები 2004 წელს გახდა ცნობილი. გაირკვა: საქართველოს იმ ტერიტორიის მოსახლეობა, რომელსაც მაშინ ცენტრალური ხელისუფლება აკონტროლებდა, 4 375 535 სულს ითვლიდა; მართლმადიდებლებად თავს 3 666 233 ანუ 83,9% თვლიდა, კათოლიკედ – 34 727, ანუ 0,8%; სომეხთა სამოციქულო ეკლესიის წევრად – 171 139, ანუ 3,9%; იუდეველად – 3 541, ანუ 0,1%; მუსლიმად – 433 784, ანუ 9,9%; სხვა რელიგიის აღმსარებლად – 28 631, ანუ სულ 0,8%; არცერთი რელიგიის მიმდევარი არ იყო – 28 631, ანუ 0,6%.

რელიგიები საქართველოში, საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრი, თბილისი, 2008, გვ. 11.

დავალება 1:

1. როგორ ახსნი საქართველოში ამგვარ რელიგიურ მრავალფეროვნებას?
2. მოიტანე რელიგიურ ნიადაგზე წარმოქმნილი ნებისმიერი კონფლიქტური ვითარება საქართველოს ან მსოფლიო ისტორიიდან; კონფლიქტების გადაჭრის რა გზები გამოიყენეს და რა შედეგები მოჰყვა მათ?

წყარო 3. საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის მიმართვა

2005 წ. ნოემბერში ქ. სტამბულში ჩატარდა საერთაშორისო კონფერენცია „მშვიდობა და შემწყნარებლობა“. კონფერენციას სიტყვით მიმართა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ. მან მოუწოდა მსოფლიოს სხვადასხვა რელიგიის წარმომადგენლებს გაერთიანდნენ და აქტიურად შეუწყონ ხელი ერთა შორის ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის აღდგენას.

ბიბლიოთეკა და რელიგიური განათლება, თბილისი, 2006, გვ. 16.

დავალება 2:

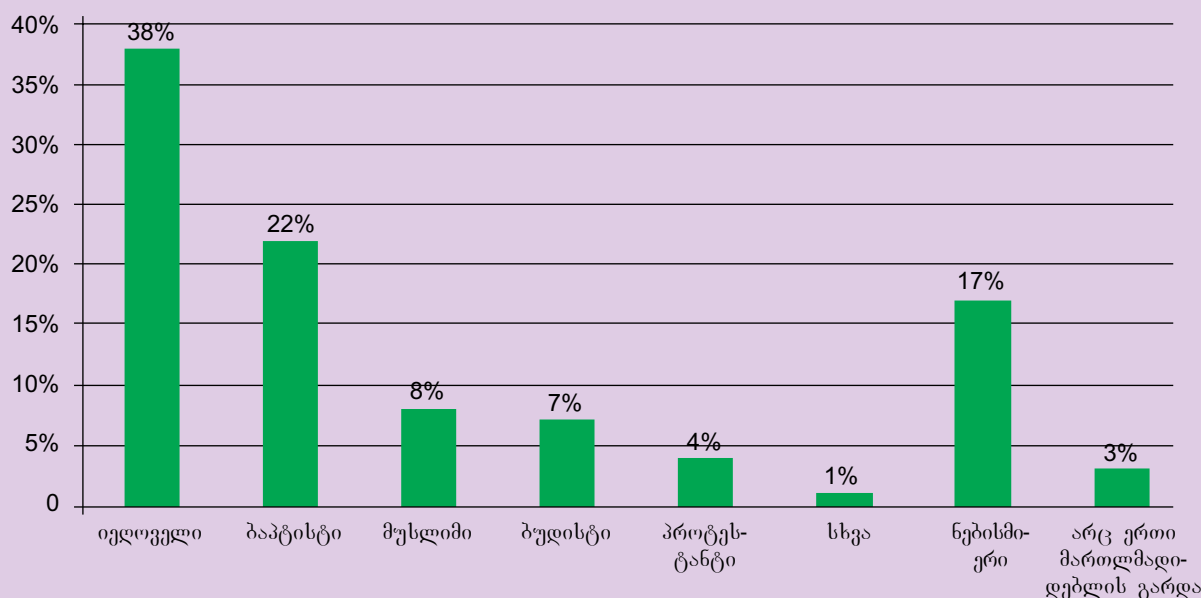
1. რა როლი შეიძლება ითამაშოს ეკლესიამ კონფლიქტური ვითარების მოგვარებაში თანამედროვე ეპოქაში? ვის შეუძლია კიდევ ამგვარი კონფლიქტების მოგვარებაში მონაწილეობის მიღება?
2. შენი აზრი, რა კავშირშია ერთმანეთთან „მშვიდობა და შემწყნარებლობა“?

წყარო 4. კულტურული ურთიერთობის ცენტრის „კავკასიური სახლის“ გამოკითხვის შედეგები. 2004 წლის მაისი

გამოიკითხა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 170 სტუდენტი – 65% მამაკაცი, 35% ქალი; გამოკითხულთაგან მართლმადიდებელია 96%, ათეისტი – 4%.

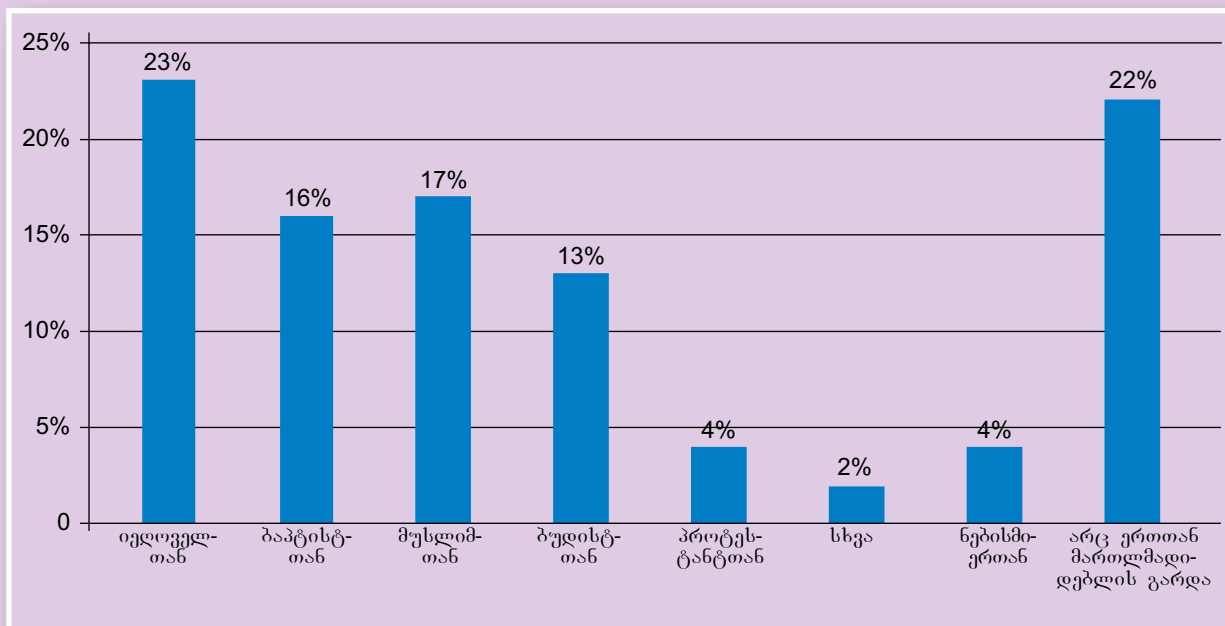
რელიგიური რწმენის ადამიანები, რომლებთანაც რესპონდენტები არ ისურვებდნენ მეგობრობას

გრაფიკი №1

რელიგიური რწმენის ადამიანები, რომლებთანაც რესპონდენტები
არ ისურვებდნენ ოჯახის შექმნას

(გრაფიკი №2)

დავალება 3:

1. დააკავშირე გამოკითხულთა პასუხები წყარო 1-სთან და იმსჯელე, რამდენად ტოლერანტულია გამოკითხულთა ძირითადი ნაწილი.
2. გამოხატე შენი დამოკიდებულება ამ გამოკითხვის მიმართ და შენც გაეცი პასუხი იმავე კითხვებს.

ბანმეზობაღებელი კითხვა:

რატომ უნდა იზრუნოს ქვეყნის მოსახლეობის მართლმადიდებელმა უმრავლესობამ სხვა აღმსარებლობის ადამიანების უფლებებზე?

29. კათოლიკეები XX საუკუნის ქუთაისში

საკვანძო კითხვა: როგორი იყო ქუთაისის მოსახლეობის დამოკიდებულება ადგილობრივი კათოლიკეების მიმართ XX საუკუნეში?

წყარო 1. ქართველი კათოლიკეების საქმიანობის შესახებ

კათოლიკე მისიონერებისა და ქართველი კათოლიკეების ერთ-ერთ დიდ დამსახურებად უნდა ჩაითვალოს იმერეთში სამკურნალო საქმის დანერგვა და მისი შემდგომი განვითარება, სააფთიაქო საქმის აღორძინება, მცირე საწარმო ფაბრიკების დანერგვა და უცხოეთის ქვეყნებთან სავაჭრო ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარება. ისინი ასევე კარგად ჩანდნენ კულტურულ და საზოგადოებრივ განვითარებაში.

ნუგ ზარ კვარაცხელია, ქუთაისელი კათოლიკეები XIX საუკუნეში, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ქუთაისის ნ. ბერძენიშვილის სახელობის სახელმწიფო ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი. ქუთაისის მუზეუმის მასალები, კრებული XI, გვ. 97.

წყარო 2. ქუთაისელი კათოლიკეების საქველმოქმედო საქმიანობის შესახებ

ქუთაისის კათოლიკობა არის სწავლა-განათლების მიმდევარი. სწავლას ემსახურება მათი ეკლესიაც და ყველაფერი, რაც იქ არის. აქ ჰპოვებენ შვებას და მფარველობას გვემუღნი, ღატაკნი, ქვრივნი, ოხერნი, მოხუცნი და უქონელნი. მის ხიდად კი ხსენებული ეკლესია არის გამხდარი და მის შეძლებულ მრევლთა წელილი, რომელსაც ისინი ხშირად გაიღებენ ხოლმე.

ზ. ჭიჭინაძე, კათოლიკეთა ეკლესია საქართველოში, ქუთაისი, 1903, გვ. 75.

წყარო 3. ქუთაისის კათოლიკური ეკლესია

წყარო 4. კათოლიკე სასულიერო პირების მოღვაწეობა ქუთაისში

ჩემი ბავშვობის დროს კათოლიკეთა ეკლესიაში მღვდელი დონ დამიანე სააკაშვილი ქალაქის ყველა ბავშვს უყვარდა. ახლა, რომ ვუკვირდები, მაოცებს ის დამოკიდებულება, რომელიც მაშინ კათოლიკე პატრს ჰქონდა ხალხთან... იმდენ შესანიშნავ ამბავს გვიყვებოდა ეს „ფრანგი მღვდელი“,... სხვათაშორის, იგი ნაკლებად ეხებოდა რელიგიის საკითხებს. მისი თემა იყო საქართველოს ისტორია... ჩვენც წარმოშობით მართლმადიდებელი ბავშვები, რომლებიც მეტად ათეისტურად ვიყავით განწყობილი, სულგანაბული ვუსმენდით პადრეს.

მამია ასათიანი, გეგუთის ძეგლკეები, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი, 1968, გვ. 335-336.

დავალება 1:

- გაეცანი წყაროებს 1-4, უპასუხე კითხვებს, მიუთითე შესაბამისი წყარო:
 - როგორ დასახლდნენ კათოლიკეები ქუთაისში?
 - როგორი იყო ადგილობრივი მოსახლეობის დამოკიდებულება კათოლიკეთა მიმართ?
 - რატომ ეძახდნენ პადრე დონ დამიანე სააკაშვილს „ფრანგ მღვდელს“?
- აღწერე კათოლიკეთა საქმიანობა და შეაფასე იგი?
- აირჩიე წყარო 4-დან ერთი წინადადება, რომლითაც დაასათაურებდი ნარკვევს ქუთაისელ კათოლიკეებზე

წყარო 5. კათოლიკეების საგანმანათლებლო მოღვაწეობის შესახებ

XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე ქუთაისში ცნობილი პიროვნება იყო იოსებ ივანეს ძე ოცხელი. 1892 წელს მან ქუთაისში დააარსა საბავშვო ბაღი, რომელიც 1903 წლამდე არსებობდა. 1901 წლიდან იყო ქუთაისის სათავადაზნაურო სკოლის გამგე, რომელიც 1904 წელს მისი ინიციატივით გიმნაზიად გადაკეთდა და სიკვდილამდე მას ხელმძღვანელობდა. იოსებ ოცხელი იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ქუთაისის განყოფილების თავმჯდომარე. სხვასთან ერთად, მისი ერთ-ერთი დამსახურებაა ქუთაისში წიგნის გამომცემლობის „განათლება“ და „შკოლას“ დაარსება.

ნუგ ზარ კვარაცხელია, ქუთაისელი კათოლიკეები XIX ს-ში, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ქუთაისის ნ. ბერძენიშვილის სახელობის სახელმწიფო ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი. ქუთაისის მუზეუმის მასალები, კრებული XI, გვ. 96.

წყარო 6. ქუთაისის გუბერნიის თავადაზნაურობა ადგილობრივი სკოლის აღმზრდელზე

მის აღმატებულებას ბატონ კავკასიის ოლქის მზრუნველს
ქუთაისის გუბერნიის აზნაურებისაგან

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა

ქვემოთ აქვს ხელის მომწერნი გთხოვთ მიაქციოთ თქვენი ყურადღება ქუთაისის სა-
თავადაზნაურო სკოლას. ადგილობრივმა კომიტეტმა წარმოადგინა სკოლის ინსპექტო-
რის თანამდებობაზე კაცი, თუმცა უმაღლესი განათლებით, მაგრამ არა მართლმადიდე-
ბლური სარწმუნოების. თავადაზნაურთა სკოლაში, რომელიც ინახება თავადაზნაურთა
საშუალებით, სწავლობს 500 ბავშვი. ყველანი ქუთაისის გუბერნიის თავადაზნაურთა
შვილებია, სარწმუნოებით მართლმადიდებელნი... არ გვსურს ჩვენი შვილების აღმზ-
რდელი იყოს კათოლიკე. ბატონი იოსებ ოცხელი ჭეშმარიტი კათოლიკეა.“

ქუთაისი, 1900 წლის 12 დეკემბერი
ხელს აწერს 15 აზნაური.

*ილია გენძეხაძე, იოსებ ოცხელი, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“,
ქუთაისის ფილიალი, 1989, გვ.9.*

დავალება 2:

გაეცანი წყაროებს 5 და 6. განიხილე, რა შედეგი მოჰყვებოდა განცხადებას? დაასა-
ბუთე შენი ვარაუდი.

წყარო 7. ადგილობრივი თავადაზნაური ქალის პასუხი

აი ხელთ მაქვს პირი იმ სამარცხვინო განცხადებისა, იმ საოცარი მოწმობისა, ჩვენი
თავადაზნაურობის სიბნელისა, სიბეჩავისა, გონებრივი სისუსტისა და სრული გამოთ-
აყვანებისა... აი მოისმინეთ, რას წერენ ეს ვაჟბატონები მის აღმატებულებას კავკასიის
ოლქის მზრუნველს: ოცხელის მოშორებას თხოულობენ! ხელს აწერს თხუთმეტი აზნ-
აური! ესენი არიან თქვენი მოწინავე მამულიშვილები და კეთილშობილი აზნაურები?...
ზოგჯერ მე მრცხვენია, რომ მათ წოდებას ვეკუთვნი!..

*ტასო ლორთქიფანიძე, მშობელი, თენგიზ ბუაჩიძის დედა.
თენგიზ ბუაჩიძე*, აღსარება, გამომცემლობა „მერანი“, თბილისი, 1986, გვ. 21.*

დავალება 3.

1. იპოვე წყაროში 6 ის სიტყვები, რომლითაც ქუთაისელმა ქალბატონმა განცხადები-
სადმი თავისი დამოკიდებულება გამოხატა.
2. მონახე წყაროებში 5 და 6 მსგავსებისა და განსხვავების ნიშნები.
3. ილია გენძეხაძის წიგნში „იოსებ ოცხელი“ (ქუთაისი, 1989, გვ. 9) მითითებულია,
რომ აზნაურთა განცხადებას შედეგი არ მოჰყოლია. ახსენი, რაზე მეტყველებს ეს?
4. მოიტანე და განიხილე შენთვის ცნობილი მსგავსი მაგალითები თანამედროვეობიდან.

* თენგიზ ბუაჩიძე – ქუთაისის მკვიდრი, მწერალი.

წყარო 8. ზაქარია ფალიაშვილის მოღვაწეობის შესახებ

ა) დიდი საეკლესიო და საზოგადო მოღვაწე სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი კალისტრატე ცინცაძე და სახელოვანი კომპოზიტორი ზაქარია ფალიაშვილი, აღმსარებლობათა სხვაობის მიუხედავად, ერთად იღვწოდნენ პედაგოგიურ და საეკლესიო საფუძველზე. ზ. ფალიაშვილმა ქუთაისის კათოლიკურ ეკლესიაში აღზრდილმა, შემდგომ – თბილისის ფერისცვალების კათოლიკური ტაძრის ორღანისტმა და რეგენტმა, თავს იდო ქართული მართლმადიდებლური საგალობლების შესწავლა და დამუშავება. მან საქართველოში პირველმა გადაიღო ნოტებზე „წმინდა იოანე ოქროპირის წირვის წესი“ და შეადგინა ქალ-ვაჟთა ოთხ ხმაზე მგალობელი გუნდი.

ნუგზარ პაპუაშვილი, ზაქარია ფალიაშვილი – მოგონება, გაზეთი „საქართველოს კათოლიკე“, თბილისი, ჟურნალი „საბა“, თბილისი, №1, 1994, აპრილი, გვ. 5.

ბ) ხომ იცით „ფრანგი“ ვარ და როცა „ფრანგების“ ყურამდე მივა შექრო (ზაქარია) საკუთარი ინიციატივით სწერს მართლმადიდებელი ეკლესიის საგალობლებს, მეტი რომ არ ვთქვა, არ მომიწონებენო. სულ სხვა შთაბეჭდილება მოხდება, როცა გაიგებენ შექრო საზოგადოების დავალებით სწერს საგალობლებსო,“ – უთქვამს კათოლიკოს პატრიარქ კალისტრატე ცინცაძისათვის ზაქარია ფალიაშვილს (1938 წ.).

ნუგზარ პაპუაშვილი, ზაქარია ფალიაშვილი – მოგონება, ჟურნალი „საბა“, №9 (21), 2004, სექტემბერი, გვ. 6.

დავალება 4:

1. ახსენი წყარო 7-ის საფუძველზე:
 - ა) რას გულისხმობდნენ თანამედროვეები სახელწოდება „ფრანგის“ ქვეშ?
 - ბ) რისი ეშინოდა ზაქარია ფალიაშვილს?

წყარო 9. საქველმოქმედო ფონდის „საქართველოს კარიტასის“ შესახებ

15 წელია მოქმედებს ქუთაისში და მთელ საქართველოში კათოლიკურ ეკლესია-სთან არსებული საქველმოქმედო ფონდი „კარიტასი“, რომელიც ახორციელებს ჰუმანიტარულ პროექტებს. ბავშვთა საგანმანათლებლო ცენტრი, უფასო ამბულატორია ინვალიდთა და პენსიონერთათვის, უფასო მედიკამენტები, შინ მოვლის საპატრონაჟო სამსახური, დევნილების დახმარების პროგრამა, უფასო სასადილო უმწეოთათვის, პურის საცხობი (30 დასაქმებული). ამ პროექტებში დასაქმებულია აბსოლუტური უმრავლესობა მართლმადიდებელია.

ინტერვიუ ლევან ბეგიშვილთან, საქველმოქმედო ფონდის „საქართველოს კარიტასის“ ხელმძღვანელთან, ჩაიწერა ნათია ნამიჭეიშვილმა, 2010, 5 ივნისი.

დავალება 5.

1. შეადარე წყარო 9 წინა წყაროებს და ახსენი, რა ცვლილებები მოხდა კათოლიკებსა და მართლმადიდებლებს შორის ურთიერთობაში?

ბანაზოგადებული კითხვა: რატომ თვლიდნენ თავს სხვადასხვა კონფესიის ადამიანები, მათ შორის, კათოლიკები, უპირველესად, ჭეშმარიტ ქუთაისლებად?

European Association of History Educators

www.euroclio.eu

Tolerance Building through History Education in Georgia

***How to Teach History and Citizenship in a multicultural and
multi-confessional Environment?***

ISBN 978-9941-0-3633-0

9 789941 036330